

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Porovnání české a slovenské ekonomiky v souvislosti se zavedením společné měny
Comparison of Czech and Slovak Economy in Context of the Common Currency Adoption

Student: Bc. Daniel Michl
Vedoucí diplomové práce: Ing. Boris Navrátil, CSc.

Ostrava 2010

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Daniel Michl**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210T004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: Porovnání české a slovenské ekonomiky v souvislosti se zavedením
společné měny
Comparison of Czech and Slovak Economy in Context of the Common
Currency Adoption

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Vývoj české a slovenské ekonomiky v letech 2004 – 2009
3. Projevy hospodářské krize v české a slovenské ekonomice
4. Dopad zavedení eura na slovenskou ekonomiku
5. Připravenost české ekonomiky na vstup do EMU
6. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratek

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

LACINA, L. a kol. *Měnová integrace – náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 191 s. ISBN 978-80-7325-120-8.

ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 359 s. ISBN 80-7179-472-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Boris Navrátil, CSc.**

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 30.04.2010

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v příloze.

Děkuji vedoucímu práce Ing. Borisovi Navrátilovi, CSc. za odbornou pomoc při tvorbě diplomové práce.

Ostrava

30. dubna 2010

.....
Podpis

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Vývoj české a slovenské ekonomiky v letech 2004 – 2009.....	5
2.1	Konvergence.....	5
2.1.2	Reálná konvergence	5
2.1.3	Nominální konvergence.....	5
2.2	Kritéria nominální konvergence a jejich vymezení	7
2.2.1	Kritérium cenové stability	7
2.2.2	Kritérium udržitelnosti veřejných financí.....	7
2.2.3	Kritérium veřejného dluhu.....	8
2.2.4	Kritérium stability měnového kurzu.....	8
2.2.5	Kritérium dlouhodobé úrokové sazby	9
2.3	Plnění nominálních kritérií konvergence v České a ve Slovenské republice	9
2.3.1	Cenová stabilita v České republice	9
2.3.2	Cenová stabilita ve Slovenské republice	11
2.3.3	Udržitelnost veřejných financí v České republice	13
2.3.4	Udržitelnost veřejných financí ve Slovenské republice	14
2.3.5	Veřejný dluh v České republice	16
2.3.6	Veřejný dluh ve Slovenské republice.....	16
2.3.7	Stabilita měnového kurzu v České republice.....	18
2.3.8	Stabilita měnového kurzu ve Slovenské republice	20
2.3.9	Dlouhodobé úrokové sazby v České republice	21
2.3.10	Dlouhodobé úrokové sazby ve Slovenské republice.....	21
3	Projevy hospodářské krize v české a slovenské ekonomice.....	24
3.1	Počátek finanční a hospodářské krize	24
3.2	Plán evropské hospodářské obnovy.....	24
3.2.1	Zaměření Plánu evropské hospodářské obnovy.....	25
3.3	Význam fiskálních stimulů	26
3.4	Protikrizová opatření vlády České republiky	27
3.4.1	Tematické okruhy NPP.....	27
3.4.2	Zhodnocení protikrizových opatření vlády České republiky.....	28
3.5	Protikrizová opatření vlády Slovenské republiky.....	29
3.5.1	Tematické okruhy protikrizových opatření vlády Slovenské republiky	29
3.5.2	Zhodnocení protikrizových opatření vlády Slovenské republiky	31
3.6	Projevy finanční krize v české ekonomice.....	31
3.6.1	Bankovní sektor v České republice.....	32
3.6.2	Hrubý domácí produkt České republiky.....	33
3.6.3	Deficit veřejných financí České republiky	34
3.6.4	Veřejný dluh České republiky	35
3.6.5	Míra inflace v české ekonomice.....	37
3.7	Projevy finanční krize ve slovenské ekonomice	38
3.7.1	Bankovní sektor ve Slovenské republice.....	38
3.7.2	Hrubý domácí produkt Slovenské republiky	39
3.7.3	Deficit veřejných financí Slovenské republiky.....	40
3.7.4	Veřejný dluh Slovenské republiky	42
3.7.5	Míra inflace ve slovenské ekonomice	42

3.8	Zhodnocení dopadů krize na českou a slovenskou ekonomiku	43
4	Dopad zavedení eura na slovenskou ekonomiku	45
4.1	Slovenské kroky pro přijetí společné měny.....	45
4.2	Slovenská ekonomika po vstupu do eurozóny	47
4.2.1	Vliv společné měny na vývoj inflace	47
4.2.2	Vliv společné měny na ziskovost bankovního sektoru	49
4.2.3	Vliv společné měny na podniky.....	49
4.2.4	Vliv společné měny na rating Slovenské republiky	50
4.2.5	Vliv společné měny na Slováký.....	52
4.3	Zhodnocení vstupu Slovenské republiky do eurozóny	53
5	Připravenost české ekonomiky na vstup do EMU	54
5.1	Vznik hospodářské a měnové unie	54
5.2	Země, stojící mimo eurozónu.....	55
5.3	Česká republika a euro	56
5.3.1	Postoj Čechů k euru.....	56
5.3.2	Klausova kritéria pro přijetí společné měny.....	57
5.3.3	Výhody a rizika přijetí společné měny pro Českou republiku	58
5.4	Ekonomická sladěnost a připravenost české ekonomiky na přijetí společné měny.	60
5.4.1	Cyklická a strukturální sladěnost	60
5.4.2	Přímé ukazatele sladěnosti.....	60
5.4.3	Ekonomické propojení české ekonomiky se zeměmi eurozóny	64
5.4.4	Vlastnické propojení české ekonomiky se zeměmi eurozóny	66
5.4.5	Pružnost trhu práce.....	67
5.5	Fiskální politika České republiky.....	70
5.5.1	Příjmy státního rozpočtu.....	71
5.5.2	Výdaje státního rozpočtu.....	72
5.5.3	Reforma důchodového a zdravotního systému	73
5.6	Zhodnocení připravenosti české ekonomiky na vstup do EMU.....	74
6	Závěr	76
	Seznam použité literatury	79
	Seznam zkratk	85
	Seznam tabulek.....	87
	Seznam grafů	88
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	89
	Seznam příloh	90

1 Úvod

Česká republika se vstupem do Evropské unie dne 1. května 2004, spolu s dalšími přistupujícími zeměmi, zavázala k přijetí společné evropské měny. Přijetí společné měny je podmíněno plněním maastrichtských kritérií, definovaných Maastrichtskou smlouvou. Jedná se celkem o pět kritérií, vyjadřujících nominální konvergenci. Členský stát Evropské unie může vstoupit do třetí etapy hospodářské a měnové unie až po splnění výše zmíněných kritérií. Plnění požadovaných kritérií má zajistit zejména stabilitu ekonomiky, která je naprosto nezbytnou podmínkou pro hladké fungování měnové unie. S přijetím společné měny jsou spojeny jak výhody, tak i možná rizika. Aby stát po přijetí společné měny rizika minimalizoval, musí být dosaženo určitého stupně i v konvergenci reálné.

Jako téma své diplomové práce jsem zvolil porovnání české a slovenské ekonomiky v souvislosti se zavedením společné měny. K tématu mě vedlo hned několik důvodů. Jednak mě téma zajímá, je aktuální a diskutované ve všech sdělovacích prostředcích. Po dlouhá léta jsme se Slovenskou republikou tvořili jeden stát a byla to právě Slovenská republika, která Českou republiku „předběhla“, dne 1. ledna 2009 přijala euro a stala se tak šestnáctým členem eurozóny.

Cílem mé diplomové práce je poukázat na problematiku nominální konvergence v souvislosti se zavedením společné měny, srovnat plnění maastrichtských kritérií v České a ve Slovenské republice. Zjistit, zdali vstup Slovenské republiky do eurozóny v období globální ekonomické krize byl správně načasován. A v neposlední řadě také zjistit, jestli vstup České republiky do eurozóny je opravdu reálný v roce 2015 (právě tento rok se v současnosti uvádí jako nejdříve možný termín vstupu České republiky do eurozóny).

Diplomová práce se skládá z šesti kapitol. V první kapitole se věnuji úvodu do problematiky a stanovení cílů. V první části druhé kapitoly se nejprve věnuji vymezení jak reálné, tak i nominální konvergence, jsou zde podrobně popsána maastrichtská kritéria. V druhé části druhé kapitoly hodnotím plnění maastrichtských kritérií v období od vstupu do Evropské unie do roku 2009 v české a ve slovenské ekonomice. Ve třetí kapitole se zaměřuji na to, jak se projevila ekonomická krize v české a ve slovenské ekonomice. Ze získaných informací posuzuji, zdali se dopady krize projevily více ve slovenské

ekonomice, která přijala počátkem roku 2009 společnou měnu euro, nebo v české ekonomice, stojící mimo eurozónu a používající stále vlastní měnu. Jsou zde uvedena také přijatá protikrizová opatření vlád České i Slovenské republiky a nastíněn očekávaný ekonomický vývoj v následujících letech. V první části čtvrté kapitoly se nejdříve věnuji cestě Slovenské republiky, vedoucí ke společné měně. Druhá část čtvrté kapitoly je zaměřena na dopady zavedení společné měny na slovenskou ekonomiku, ze kterých se mohou ponaučit ostatní členské země Evropské unie, které euro prozatím nepřijaly. V první části páté kapitoly krátce popisuji vznik hospodářské a měnové unie v Evropě, dále se věnuji postoji české veřejnosti k euru, výhodám a možným rizikům ze zavedení společné měny pro českou ekonomiku. V druhé části páté kapitoly se zabývám vybranými ekonomickými ukazateli, které posuzují ekonomickou sladěnost české ekonomiky s ekonomikou eurozóny. V šesté kapitole odpovídám na cíle diplomové práce, které jsem si v úvodu stanovil.

2 Vývoj české a slovenské ekonomiky v letech 2004 – 2009

2.1 Konvergence

Pojem konvergence v jazyce ekonomů znamená „sbližování“ (v opačném pohybu se jedná o divergenci). Jedná se tedy o zmenšující se rozdíly v životní, ekonomické úrovni, hospodářských výkonnostech různých států, nebo jejich regionů. Ekonomická konvergence je jevem mezinárodních ekonomických komparací, kde dochází ke sledování toho, jak se výše zmíněné rozdíly porovnávaných států mění s pohybem po časové ose. Nejedná se zde pouze o to, jestli se tyto rozdíly zužují nebo rozšiřují, ale i o to, jakou rychlostí změny probíhají¹.

2.1.2 Reálná konvergence

Reálnou konvergenci lze vystihnout měřením hrubého domácího produktu (HDP) na jednoho obyvatele, vypočteným v paritě kupní síly, kde jsou eliminovány rozdíly v cenových hladinách. Reálnou konvergenci můžeme změřit pomocí snižujících se rozdílů u výše zmíněného ukazatele v jednotlivých státech, který se porovnává s úrovní v Evropské unii (EU).

Kodaňská kritéria poukazují na význam reálné konvergence z hlediska integrace kandidátského státu do jednotného vnitřního trhu EU. Kandidátský stát musí přizpůsobit svou sektorovou a odvětvovou strukturu požadavkům trhů, zajistit podmínky pro fungující tržní prostředí, vyrovnat se s konkurenčními tlaky, dosáhnout domácí životní úrovně, která odpovídá standardu obyvatelstva členských států EU. Reálná a nominální konvergence jsou na sobě závislé, proto je nutné na ně nahlížet jako na současně probíhající, provázané procesy.

2.1.3 Nominální konvergence

Nominální konvergence pro kandidátské země, usilující o vstup do Hospodářské a měnové unie (EMU), je definována konvergenčními kritérii Maastrichtské smlouvy. Mezi tato kritéria patří cenová stabilita, stabilita měnového kurzu, stabilita dlouhodobých úrokových

¹ NACHTIGAL, V. TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. s. 9. ISBN 80-7201-361-0.

sazeb a udržitelnost veřejných financí. Plnění těchto kritérií představuje nutnou podmínku pro vstup členské země do EMU a je podmíněno dosažením odpovídající úrovně strukturální a reálné konvergence.

Nominální konvergence bývá často důvodem sporných diskuzí mezi zastánci na jedné straně a odpůrci rychlého přijetí eura na straně druhé. Existují totiž obavy, zdali úsilí plnit nominální kritéria neohrožuje ekonomický růst, jaké vznikne klima pro dlouhodobé investice v dané zemi po vstupu do eurozóny, zda jsou dostatečně pružné ekonomiky jednotlivých zemí, jaká bude pružnost cen a mezd, mezinárodní pohyb pracovníků atd.

Nutnost souběžného vývoje nominální a reálné konvergence je zdůrazňována i ze strany Evropské centrální banky (ECB). Země, která vstoupí do EU se musí nejdříve vyrovnat s konkurenčními tlaky a strukturálními šoky, které vzniknou vlivem přímého zapojení do ekonomického prostředí EU. Jakmile tyto státy uspějí v reálné oblasti, můžeme očekávat, že splní i kritéria nominální.

Existuje také možnost protikladu reálné a nominální konvergence, který v tranzitivní ekonomice může být vyvolán transformací struktury národního hospodářství. Pokud se transformace nachází již v etapě dokončování, jsou předpoklady pro souběžný vývoj reálné a nominální konvergence daleko vyšší, než je tomu v počáteční etapě, kdy se tranzitivní ekonomika musí potýkat se základními transformačními kroky, mezi které se řadí: liberalizace trhů, stabilizace a privatizace. Hospodářská politika v etapě dokončování je schopna zajistit podmínky, pro ekonomický růst, který urychluje konvergenci reálnou. (pokud ovšem není ekonomický růst spojen s inflací či jinými prvky, které narušují ekonomickou rovnováhu, může zde dojít k urychlení jak reálné, tak i nominální konvergence).

Vyskytují se i protikladné názory, týkající se plnění maastrichtských kritérií. V současnosti se často mluví o tom, že maastrichtská kritéria byla vytvořena pro stabilní ekonomiky zemí současné eurozóny. Kandidátské země se potýkají se značnými rozdíly jak v reálných, tak i v nominálních ukazatelích výkonnosti, v ekonomické úrovni, cenách atd. Snahy o rychlé dosažení maastrichtských kritérií mohou působit nevhodně².

² *Aplikované právo* [online], c 2009, [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/7.pdf>

2.2 Kritéria nominální konvergence a jejich vymezení

Konvergenční kritéria definovala Maastrichtská smlouva v roce 1992. Cílem těchto kritérií bylo měřit míru sjednocení základních ukazatelů ekonomik členských států EU. Plnění konvergenčních kritérií mělo napomáhat k zajištění stabilního ekonomického prostředí, které vytváří podmínky pro dlouhodobý ekonomický růst a zajišťuje bezpečný vstup nových členských států do třetí etapy EMU.

Dle ustanovení Smlouvy a připojených protokolů o konvergenčních kritériích a postupu při nadměrném schodku určují kritéria sbližování v oblasti cenové stability a dlouhodobých úrokových sazeb. Ostatní kritéria sledují udržitelnost veřejných financí, které se vyjadřují velikostí veřejného deficitu a hrubého veřejného dluhu ve vztahu k HDP³.

2.2.1 Kritérium cenové stability

Článek 121 odst. 1 první odrážka Smlouvy požaduje „*dosažení vysokého stupně cenové stability, patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše třech členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků*“. Článek 1 Protokolu o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 121 Smlouvy, stanoví, že „*kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 121 odst. 1 první odrážce, znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech*“.

2.2.2 Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Článek 121 odst. 1 druhá odrážka Smlouvy vyžaduje „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí, patrný ze stavu veřejných rozpočtů, nevykazujících nadměrný schodek*“.

³ LACINA, L. a kol. *Měnová integrace – náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 226. ISBN 978-80-7179-560-5.

ve smyslu článku 104 Smlouvy“. Podle článku 2 Protokolu o kritériích konvergence, na který odkazuje článek 121, toto kritérium znamená, že „v době šetření se na členský stát nevztahuje Rozhodnutí Rady podle čl. 104 odst. 6 Smlouvy o existenci nadměrného schodku“.

Článek 104 upravuje postup při nadměrném schodku. Podle odst. 2 a 3 tohoto článku vypracuje Evropská komise (EK) zprávu „v případě, že členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, a to zejména pokud poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3 % HDP). Ledaže by zmíněný poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží doporučené hodnotě, anebo by překročení doporučené hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstával blízko k doporučené hodnotě“.

2.2.3 Kritérium veřejného dluhu

Toto kritérium vychází z článku 121 Smlouvy a z Protokolu o postupu při nadměrném schodku: „Poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu nepřekročí doporučenou hodnotu (stanovenou ve zmíněném Protokolu jako 60 % HDP), ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě“.

2.2.4 Kritérium stability měnového kurzu

Kritérium vychází z článku 121 odst. 1 třetí odrážka Smlouvy, kdy se vyžaduje „dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvací vůči měně jiného členského státu“. Článek 3 Protokolu o kritériích konvergence stanoví, že „kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému ... znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak členský stát nesmí v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči měně kteréhokoli jiného členského státu“.

2.2.5 Kritérium dlouhodobé úrokové sazby

Kritérium vychází z článku 121 odst. 1 čtvrtá odrážka Smlouvy a vyžaduje „*stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účastí v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb*“.

Článek 4 Protokolu o kritériích konvergence stanoví, že „*kritérium konvergence úrokových sazeb ... znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosahovaly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Stanovené hodnoty se zjišťují na základě výše úrokových sazeb u dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech*“⁴.

2.3 Plnění nominálních kritérií konvergence v České a ve Slovenské republice

2.3.1 Cenová stabilita v České republice

K dosažení vysokého stupně konvergence v České republice (ČR) je důležité nastolení udržitelné a důvěryhodné cesty fiskální konsolidace a dosažení lepších fiskálních výsledků země. Mělo by dojít k posílení politiky zaměřené na zlepšení fungování trhu práce, která by vytvořila prostředí, napomáhající cenové stabilitě. Díky této politice by došlo ke zlepšení podmínek pro růst potenciálního produktu, snížila by se dlouhodobá i strukturální nezaměstnanost a také by mohla přispět k fiskální konsolidaci.

Se vstupem ČR do EU byla provedena vládní reforma veřejných financí, došlo ke změnám v oblasti nepřímých daní a úprav regulovaných cen. Díky těmto úpravám došlo k růstu míry inflace. Pohledem do minulosti zjistíme, že růst spotřebitelských cen v ČR vykazoval od roku 1998 nerovnoměrnou, převážně zpomalující tendenci. Je to dáno řadou přijatých opatření, především orientací měnové politiky zaměřenou na dosažení cenové

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. s. 109 – 115. ISBN 978-80-7325-120-8.

stability. V roce 2004 míra inflace dosahovala 2,6 %, tato velikost byla ovlivněna i díky vyšším cenám potravin a ropy.

V dalších letech byla inflace ovlivněna nejistotou ohledně rozsahu sekundárních účinků změn nepřímých daní a úprav regulovaných cen⁵. Nakonec se rok 2005 vyznačoval snížením míry inflace na 1,6 %. Období od roku 1995 do roku 2005 bylo charakteristické růstem odměn na zaměstnance, které byly nad úrovní růstu produktivity. Mezi lety 2001 a 2005 téměř po celou dobu klesal vývoj dovozních cen a značně odrážel apreciaci efektivního směnného kurzu, to se odrazilo ve zvýšeném objemu dovozů z rozvíjejících se trhů.

V referenčním období od listopadu 2005 do října 2006 dosáhla Česká republika dvanáctiměsíční průměrnou míru inflace měřenou HICP⁶ ve výši 2,1 %. Míra inflace po celý rok měla vzestupný trend, výjimka byla v říjnu, kdy poklesla na 0,8 %. Tento vývoj byl ovlivněn výrazným zvýšením regulovaných cen a volatilitou cen energií⁷.

V roce 2007 a 2008 se očekávalo zrychlení růstu spotřebitelských cen, který byl ovlivněn několika faktory. Došlo k růstu regulovaných cen a proběhly změny v nepřímých daních (např. harmonizace spotřebních daní u tabákových výrobků). Růst míry inflace byl ovlivněn také v důsledku rychlejšího růstu cen potravin a ropy. V roce 2007 se míra inflace dostala na úroveň 3 % a po většinu roku vykazovala vzestupný trend, zejména ke konci roku zrychlila.

O rok později tato míra činila 6,3 %, což bylo výrazně nad referenční hodnotou. Vývoj byl ovlivněn výrazným zvýšením nepřímých daní a regulovaných cen i vyššími cenami potravin. A očekávalo se, že i v následujících měsících bude míra inflace měřená indexem HICP nadále růst. Vývoj inflace v posledních deseti letech byl ovlivněn silným reálným

⁵ *Evropská centrální banka* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004cs.pdf>

⁶ Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP) v EU vznikl jako reakce na potřebu vytvořit srovnatelný index spotřebitelských cen, aby bylo možné změřit trendy inflace členských států EU jako kritérium vstupu do EMU. Nepředpokládá se však, že by HICP nahradil národní indexy spotřebitelských cen.

⁷ *Evropská centrální banka* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200612cs.pdf>

růstem HDP. Výjimka byla pouze v roce 2005, kde zůstal růst náhrady na zaměstnance vyšší než růst produktivity⁸.

Mezi faktory, které ovlivňovaly inflaci v roce 2009 patřily dle České národní banky (ČNB) postupné vyprchání dopadu zvýšení nepřímých daní (zvýšení snížené sazby DPH a úpravy spotřebních daní), protiinflační posílení české koruny z první poloviny roku 2008, zpomalení ekonomického růstu a zvolnění růstu nominálních mezd. Na snížení míry inflace se podílel také pokles cen potravin na světových trzích, který se promítl i do cen na českém trhu. A konečná míra inflace v roce 2009 činila 0,6 %⁹.

2.3.2 Cenová stabilita ve Slovenské republice

Hlavním předpokladem k dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence ve Slovenské republice (SR) je realizace udržitelné a spolehlivé fiskální konsolidace. K zajištění prostředí, které povede k cenové stabilitě, je důležitá pokračující implementace strukturálních reforem.

Pohledem do minulosti zjistíme, že od roku 1998 SR opustila fixní devizový kurz. Inflační vývoj poté probíhal v rámci měnové politiky. Mezi faktory, které ovlivňovaly vývoj po roce 1999 patřily změny nepřímých daní, zvýšení regulovaných cen a silný růst reálného HDP. I přes silný ekonomický růst se zde vyskytovala vysoká nezaměstnanost, charakteristické je značné kolísání růstu mezd.

V letech 2004 se míra inflace dostala na úroveň 7,5 %⁵ a o rok později na 2,8 %, bylo to dáno zejména dokončením změn regulovaných cen a nepřímých daní. Proinflační riziko zde bylo spojováno hlavně s potenciálním sekundárním účinkem vysoké míry inflace a mzdového vývoje.

⁸ *Evropská centrální banka* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200805cs.pdf>

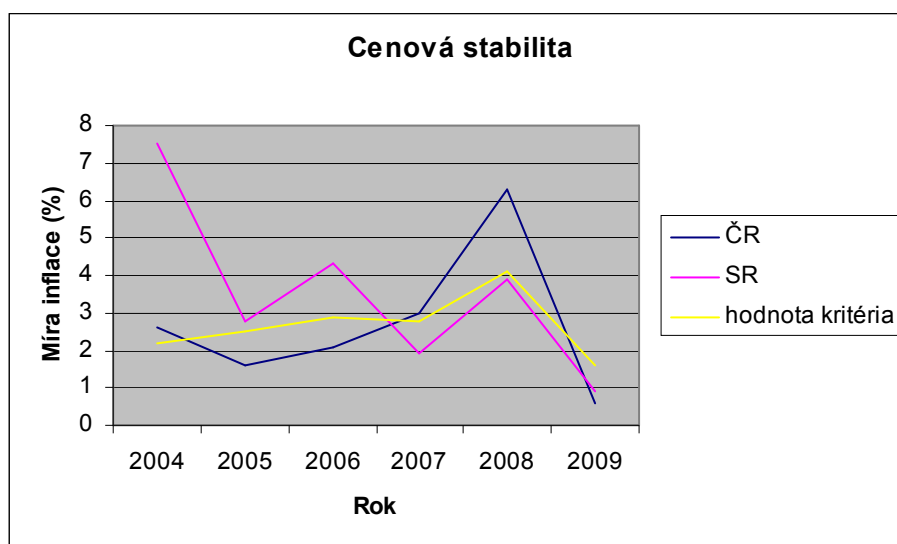
⁹ *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1251.pdf

⁵ *Evropská centrální banka* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004cs.pdf>

V roce 2006 ve SR dosáhla dvanáctiměsíční míra inflace měřená indexem HICP úrovně 4,3 %, což bylo nad referenční hodnotou (2,9 %)⁷. V následujících měsících inflace dále mírně klesla. Díky dynamické poptávce a strukturálním reformám realizovaných v minulosti, dochází od roku 2004 k rychlému růstu zaměstnanosti. Růst odměn na zaměstnance trvale převyšoval růst produktivity práce, došlo tedy k růstu nákladů na jednotku pracovní síly. Ke změně dochází mezi lety 2004 a 2005, kdy došlo ke zpomalení tempa růstu na jednotku pracovní síly. Od roku 2005 vlivem trendového posilování směnného kurzu slovenské koruny, dochází k tlumení inflace. Podle dostupných hodnocení, posilování koruny a nízké tempo růstu regulovaných cen energie a paliv v roce 2007 snížilo míru inflace o 2,4 p.b. na konečných 1,9 %, což bylo výrazně pod referenční hodnotou (2,8 %).

V následujících měsících se očekával její růst, ke kterému skutečně došlo. Vývoj inflace zde byl ovlivněn především vyššími cenami potravin, energií a služeb v důsledku celosvětových i domácích inflačních tlaků. Za rok 2008 se míra inflace zastavila na úrovni 3,9 %. Rok 2009 byl ovlivněn zpomalením ekonomického růstu, poklesem cen potravin na světových trzích a míra inflace dosáhla úrovně 0,9 %⁸.

Graf č. 2.1 : Cenová stabilita v České a ve Slovenské republice

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT

⁷ Evropská centrální banka [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200612cs.pdf>

⁸ Evropská centrální banka [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200805cs.pdf>

2.3.3 Udržitelnost veřejných financí v České republice

Toto kritérium požaduje, aby poměr plánovaného nebo skutečného deficitu vládního sektoru k hrubému domácímu produktu nepřesahoval hodnotu 3 %. Již v roce 2004 byla s ČR otevřena procedura při nadměrném schodku. Procedura byla zahájena Radou ECOFIN¹⁰, která poskytla ČR termín do konce roku 2008 snížit vládní deficit udržitelným a důvěryhodným způsobem pod úroveň 3 % HDP.

Radou ECOFIN byl v červenci roku 2007 hodnocen konvergenční program ČR, dospěla k závěru, že přijaté kroky ČR nejsou dostatečné k nápravě nadměrného rozpočtového schodku do roku 2008. Později, 9. října 2007 Rada ECOFIN přijala pro ČR nová doporučení, a to aby:

- ⇒ ČR omezovala zhoršování rozpočtu v roce 2007 a zajistila odstranění nadměrného schodku co nejdříve – nejpozději do roku 2008,
- ⇒ došlo odpovědnými orgány ČR důvěryhodným a udržitelným způsobem ke snížení vládního schodku pod 3 % HDP. Tyto orgány mají zajistit zlepšení strukturálního salda ve výši 0,75 % HDP v roce 2008 v porovnání s rokem 2007.

Pozitivní fiskální výsledek za rok 2007 ukončil proceduru při nadměrném schodku v červnu 2008. Z paktu stability a růstu vyplývá ve střednědobém horizontu pro ČR cíl, dosáhnout do roku 2012 strukturálního deficitu vládního sektoru max. ve výši 1 % HDP. Současný trend snižování deficitů vládního sektoru napovídá, že tento cíl se nepodaří dosáhnout.

Koncem roku 2008 zasáhla českou ekonomiku ekonomická recese, která výrazně ovlivnila plnění kritéria udržitelnosti veřejných financí pro další léta. Recese je spojena s hospodářským poklesem, s vyššími výdaji a samozřejmě také s nižšími příjmy do státní pokladny, které jsou vybírány formou daní a poplatků. Tyto faktory vedou k narůstání vládního deficitu, který v roce 2009 dosáhl 6,6 % HDP. Další riziko spojené s fiskálním vývojem v následujících letech je spojeno se silnějším zapojením rezervních fondů do vládních výdajů s negativním dopadem na deficit. Jednorázově by mohlo vládní deficit

¹⁰ Rada pro hospodářské a finanční záležitosti (ECOFIN) je jednou z nejstarších a nejvlivnějších formací Rady EU. Tvoří ji ministři hospodářství a financí členských států EU. ECOFIN koordinuje hospodářskou politiku, sleduje rozpočtové politiky a veřejné finance členských států. Má hlavní slovo při zavádění společné měny. Rada ECOFIN rozhoduje o otázkách finančního a kapitálového trhu a schvaluje evropské právní předpisy v oblasti daní.

prohloubit schválení zákona o nápravě některých majetkových křivd anebo jednorázové řešení ekologických závazků¹¹.

2.3.4 Udržitelnost veřejných financí ve Slovenské republice

Se SR byla také v roce 2004 otevřena procedura při nadměrném schodku. Důvodem byl deficit veřejných financí v roce 2003, který dosahoval výše 3,6 % HDP. Tato míra překračuje referenční hodnotu stanovenou smlouvou, ve výši 3 % HDP. Rada ECOFIN poskytla SR do konce roku 2007 lhůtu pro odstranění tohoto nadměrného schodku. Tato procedura byla ukončena rozhodnutím Rady ECOFIN dne 3. června 2008¹².

Fiskální politika je ve SR založena na třech zásadách, kterými jsou transparentnost, odpovědnost a efektivnost. Hlavním fiskálním cílem bylo snížit schodek veřejných financí včetně nákladů důchodové reformy pod 3 % HDP v roce 2007 a splnit tak kritérium pro vstup do eurozóny. Pokud se přijmou nezbytná opatření, podle analýz Ministerstva financí SR (MF SR) se tím současně vytvoří podmínky pro dosažení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Nezbytná opatření v sobě zahrnují parametrické změny důchodového systému, dodatečné konsolidační úsilí v roce 2010 na úrovni 1,0 % HDP a takové nastavení politik, které v budoucnosti zajistí zvyšování veřejných výdajů v souladu s růstem ekonomiky¹³.

Vzhledem k revizi dat provedené po přijetí rozhodnutí Rady z roku 2004 o existenci nadměrného schodku, schodek veřejných financí se držel v letech 2004 – 2005 pod hranicí 3 % HDP. Po jeho zvýšení na 3,5 % HDP v roce 2006 se v roce 2007 snížil na 1,9 %, což je pod referenční hodnotou schodku 3 % HDP. Fiskální konsolidaci napomohl živý růst HDP, zaměstnanosti a příjmů, čímž se poměr výdajů k HDP mohl snižovat rychleji než poměr

¹¹ *Ministerstvo financí České republiky* [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-16]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2007_akt21032008_pdf.pdf

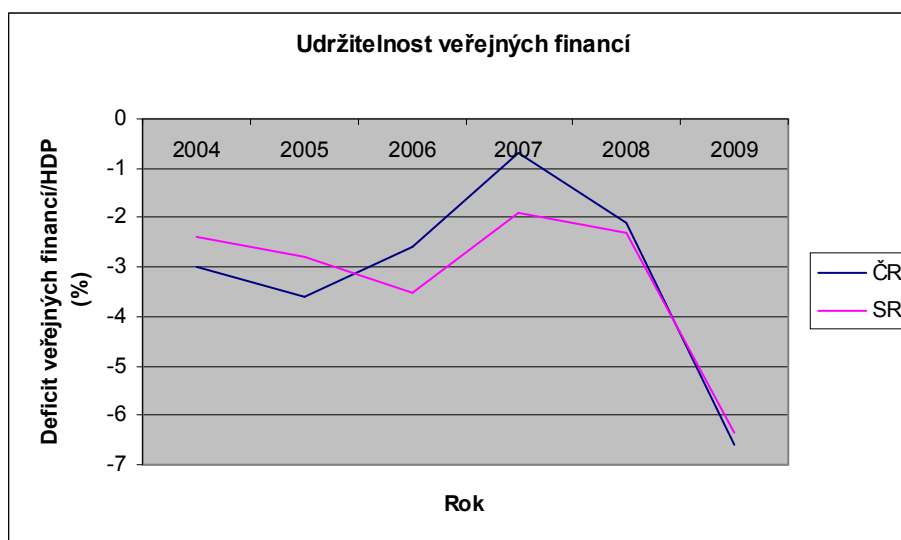
¹² *EUR-lex* [online], [cit. 2010-02-16]. Dostupné z : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:181:0043:0044:SK:PDF>

¹³ *Ministerstvo financí Slovenské republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-02-16]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/cp_dec2006_sk.pdf

příjmů k HDP. Snižující se podíl výdajů k HDP byl způsoben rovněž omezenými výdaji a reformami v oblasti výdajů, jako např. výrazným omezením sociálních dávek¹².

Výchozím rokem pro úpravu fiskálních cílů byl deficit veřejných financí v roce 2009, který se zvýšil z původně plánovaných 1,7 % HDP. Rozhodnutí o výši úpravy deficitu bylo ovlivněno dvěma faktory. Prvním z nich byl velký dopad změny makroekonomického vývoje, zejména jeho vliv na daňové a odvodové příjmy rozpočtu. Druhým faktorem bylo rozhodnutí, že vláda chtěla provádět takovou hospodářskou politiku, která by podpořila ekonomický růst a neohrozila plnění sociálních cílů¹⁴. V roce 2010 je deficit veřejných financí za minulý rok publikován podle MF SR ve výši 6,34 % HDP¹⁵.

Graf č. 2.2 : Udržitelnost veřejných financí v České a ve Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT

¹² *EUR-lex* [online], [cit. 2010-02-16]. Dostupné z : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:181:0043:0044:SK:PDF>

¹⁴ *Ministerstvo financií Slovenskej republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/sp_apr2009_sk.pdf

¹⁵ *Zpravodajský server ČTK* [online], c 2010, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/schodek-statniho-rozpocetu-slovenska-loni-stoupnul-ctyrnasobne/415640&id_seznam=43

2.3.5 Veřejný dluh v České republice

S plněním kritéria podílu veřejného dluhu na HDP ČR nemá problémy. V porovnání s ostatními zeměmi není úroveň zadlužení příliš vysoká. I když v současnosti má trend veřejného zadlužení rostoucí charakter, jeho dynamika je ovlivněna zejména probíhající ekonomickou krizí. Od roku 2004 se veřejný dluh pohyboval na úrovni kolem 30 % HDP. Na této výši veřejného dluhu se nejvíce podílí deficity státního rozpočtu. V posledních letech byla dynamika růstu veřejného dluhu do značné míry zpomalována vysokým inkasem privatizačních příjmů, ale s končícím privatizačním procesem tento efekt postupně ztrácí na své síle.

Z toho nám vyplývá, že do budoucna bude důležité věnovat tomuto kritériu zvýšenou pozornost, protože už nebude možnost použít rezervu, kterou představovaly privatizační příjmy. Mezi další faktory, které budou mít vliv na plnění kritéria veřejného dluhu, můžeme zařadit negativní dopady stárnutí obyvatelstva. Tomu lze čelit pouze realizací nutných reforem, pomocí kterých by došlo ke zmírnění dopadů stárnutí obyvatelstva na fiskální oblast. Jedná se o reformy v oblasti důchodového systému a systému poskytování zdravotní péče¹⁶.

V ČR je podle projekcí Výboru pro hospodářskou politiku EU a EK očekáván do roku 2050 významný růst veřejných výdajů, který je spojen se stárnoucí populací, a to o 7,1 p.b. vůči HDP. Řešit tento problém bude nutné a snazší dříve, než se demografická situace zhorší⁷.

2.3.6 Veřejný dluh ve Slovenské republice

Ve SR se úroveň hrubého veřejného dluhu postupně snižuje již od roku 2000, tehdy dosáhl historicky nejvyšší úrovně 50,4 % HDP. Rok od roku se tento dluh snižoval a v roce 2006 dosáhl úrovně 30,5 % HDP. Dluh se tedy snížil o 19,9 % HDP a v dalších letech se očekávala jeho stabilizace na úrovni kolem 30 % HDP. Mezi hlavní faktory, které umožnily tak výrazné snížení a stabilizaci veřejného dluhu patří především důsledná implementace konsolidačních cílů vlád, vytváření podmínek pro silný a zdravý ekonomický růst,

¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

⁷ Evropská centrální banka [online], [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200612cs.pdf>

efektivnější řízení dluhu a státních finančních aktiv a také použití příjmu z privatizace především na snížení dluhu¹⁷.

V příštích letech bude dluh ovlivňován především pokladním schodkem státního rozpočtu a změnami stavu výpůjček ze státní pokladny. Na zvýšení dluhu budou přispívat také úvěry obcím a vyšším územním celkům, které budou tyto subjekty přijímat za účelem realizace svých záměrů.

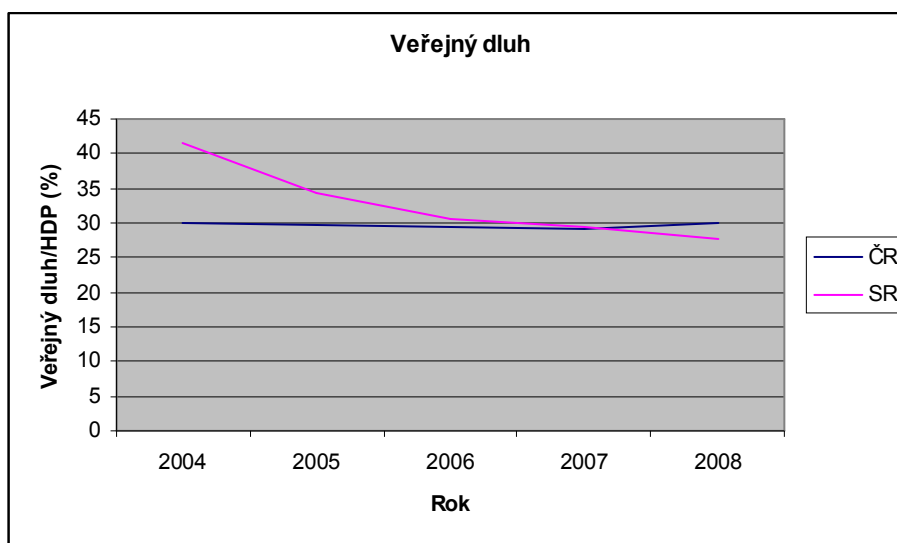
Podle prognózy dluhu se předpokládá, že výška zdrojů používaných ze státní pokladny na krytí státního dluhu se bude postupně snižovat, zejména o výši plánovaného čerpání prostředků určených na financování transformačních nákladů důchodové reformy. Výše zdrojů je v roce 2009 ovlivněna také jednorázovými vlivy, mezi které patří poskytnutí návratné finanční výpomoci ŽS Cargo a ŽSR.

Mezi lety 2009 - 2011 se bude dluh v poměru k HDP zvyšovat, důvodem jsou očekávané schodky veřejné správy v tomto období. Jedná se o významný příspěvek, protože kromě úrokových nákladů se v tomto období očekává také primární schodek, který bude přesahovat 1 % HDP. Za jediný faktor, který bude mít vliv na pokles dluhu k HDP, můžeme označit růst nominálního HDP. Ten je očekáván v roce 2011 a měl by vykompenzovat již zmíněné negativní faktory¹⁴.

¹⁷ *Ministerstvo financi Slovenskej republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/cp_nov2007_sk.pdf

¹⁴ *Ministerstvo financi Slovenskej republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/sp_apr2009_sk.pdf

Graf č. 2.3 : Veřejný dluh v České a ve Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT

2.3.7 Stabilita měnového kurzu v České republice

Kritérium stability měnového kurzu lze hodnotit až po vstupu členského státu EU do kurzového mechanismu ERM II. ČR se zatím mechanismu neúčastní, tudíž nemá konkrétně stanovenou centrální paritu k euru, díky které se dají sledovat fluktuace měnového kurzu a tím i plnění tohoto kritéria. Aby byl členský stát EU přijat do eurozóny, musí jeho národní měna v ERM II setrvat minimálně po dobu dvou let¹⁶.

V ČR je pro možnou ilustraci stanovena hypotetická centrální parita, která odpovídá průměru denních kurzů za stanovené období. Kurz CZK/EUR je možno v letech 2004 - 2007 charakterizovat dlouhodobým posilováním uvnitř hypotetického pásma. V průběhu těchto let docházelo při poměrně nízké krátkodobé volatilitě k trendovému posilování, ale nedošlo zde k posílení o více jak 15 %. Rok 2008 poukázal na to, že odchylky od průměrného kurzu mohou být významné. A za přispění domácích i vnějších faktorů, může kurz dosáhnout 15 % posílení i za poměrně kratší časovou dobu¹¹.

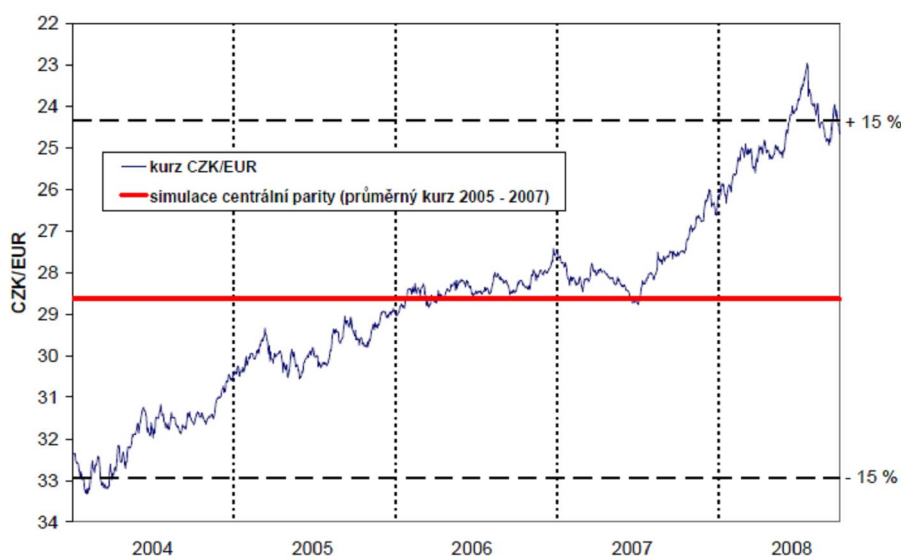
¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

¹¹ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2007_akt21032008_pdf.pdf

Dlouhodobý trend posilování koruny byl však přibližně v druhé polovině roku 2008 a na počátku roku 2009 přerušen významným oslabením, které bylo ovlivněno vývojem na světových finančních trzích. Mezi březnem a zářím 2009 koruna opět posilovala. Během let 2008 a 2009 kurz koruny zaznamenal apreciaci vyšší než 15 % a rozsah deprecie mezi červencem 2008 a únorem 2009 o 23 %, to naznačuje možná rizika v plnění kritéria stability měnového kurzu.

Tyto výrazné výkyvy kurzu v posledních letech naznačují, že v turbulentních dobách může být plnění kritéria stability měnového kurzu obtížné. Do budoucna je pro ČR z hlediska plnění tohoto kritéria důležité správné načasování vstupu do ERM II. Nejdříve se musí zklidnit situace na světových finančních trzích a stabilizovat investiční nálady, zaměřené na náš region. Za důležité se považuje také správné nastavení centrální parity kurzu koruny vůči euru¹⁶.

Graf č. 2.4 : Nominální kurz CZK/EUR v letech 2004 - 2008

Zdroj: ČNB, propočty ministerstva financí

¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xber/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

2.3.8 Stabilita měnového kurzu ve Slovenské republice

Postoj SR na vstup do ERM II byl zcela jiný, než tomu bylo v ČR. SR se pro vstup do ERM II rozhodla již 28. listopadu 2005, navzdory dříve plánované polovině roku 2006. Jednalo se o předem neohlášený krok, důvodem bylo, že MF SR chtělo zabránit možným spekulativním útokům vůči slovenské koruně. Dohoda o vstupu do ERM II byla uzavřena mezi zástupci MF SR, Národní bankou Slovenska (NBS) a zástupci zemí eurozóny, představiteli ECB a sedmi zeměmi, které již byly součástí pásma ERM II.

Centrální parita kurzu slovenské koruny byla fixována na tržní úrovni 38,455 SKK/EUR. Aby SR mohla zavést euro, musela splnit podmínku, která zní: „během dvou let před zavedením eura nesmí docházet k měnovým pohybům, které by převyšovaly nebo byly nižší než tato částka o více než 15 %“. NBS ale nehodlala intervenovat v celém intervalu, nýbrž pouze bránit se oslabení většímu než 2,25 %. Kdežto směrem k posilování měny vůči euru byla tolerantnější.

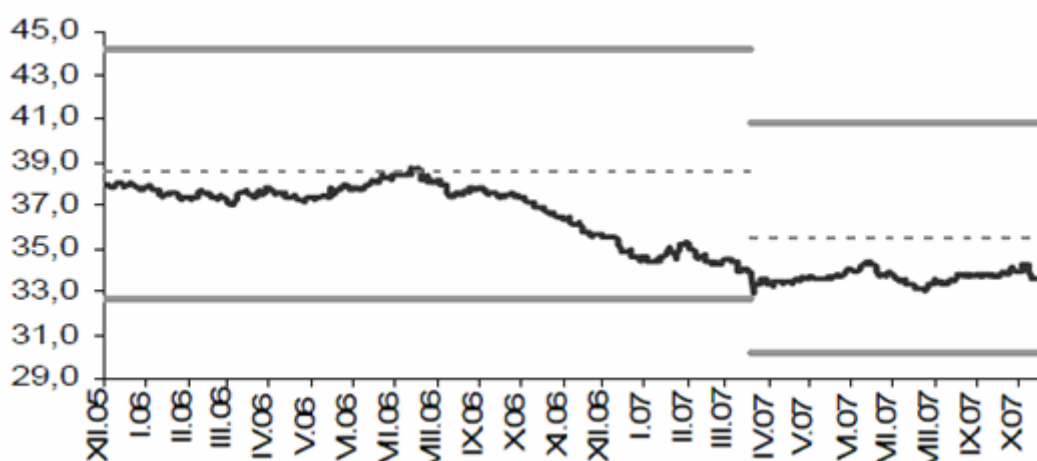
Jelikož SR vstoupila do ERM II dříve, byl i kurz parity vůči euru nižší, než by byl v roce 2006. Tato fixace ovšem neznamenal, že euro bude zavedeno v takovémto poměru. MF SR si od členství v ERM II slibovalo vymanění se slovenské koruny z regionálních vlivů. SR směřovala dále za svým cílem, a sice do začátku roku 2008 plnit konvergenční kritéria, aby mohlo být euro ve SR zavedeno ve stanoveném termínu, kterým byl 1. leden 2009¹⁸.

Slovenská koruna apreciovala od roku 2005 dvakrát, a to z původních 38,455 SKK/EUR v roce 2005 na 35,442 SKK/EUR v roce 2007, až na konečných 30,126 SKK/EUR v roce 2008¹⁹. Z následujícího grafu je patrné, že vývoj směnného kurzu od dubna 2007 lze považovat za stabilní.

¹⁸ *EurActiv* [online], c 2003 - 2010, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/slovensko-v-erm-2>

¹⁹ *Evropská komise* [online], [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/euro/zavedeni_cs.htm#_Slovensko

Graf č. 2.5 : Vývoj směnného kurzu SKK/EUR v ERM II

Zdroj: Národní banka Slovenska

2.3.9 Dlouhodobé úrokové sazby v České republice

Vývoj průměrných desetiletých výnosů ze státních dluhopisů v ČR byl charakterizován v posledních letech rostoucím trendem, avšak kritérium dlouhodobých úrokových sazeb bylo v ČR bez problému plněno. I budoucí výhled nám naznačuje, že ČR by neměla mít s tímto kritériem problémy. To je dáno vlivem nízkoinflačního prostředí, které v současnosti panuje nejen v ČR.

Budoucí výhled konvergenčního kritéria poukazuje na jeho mírné zvyšování, zapříčiněné masivními fiskálními impulzy v západních ekonomikách, které pravděpodobně povedou k vyšším požadovaným výnosům z hlediska obav o udržení fiskálního vývoje¹⁶.

2.3.10 Dlouhodobé úrokové sazby ve Slovenské republice

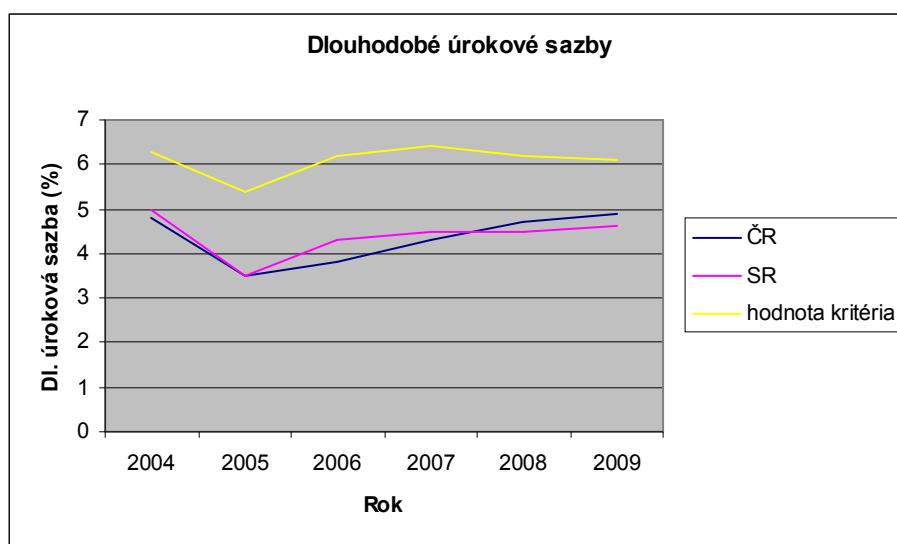
Dlouhodobé úrokové sazby ve SR, již od vstupu do EU v roce 2004, v zásadě kopírují úroveň, která se nacházela v eurozóně. V roce 2004 byla úroveň dlouhodobých úrokových sazeb ve SR 5 %, což bylo pod referenční hodnotou. I v dalších letech SR neměla problém s tímto kritériem a dosahovala hodnot menších, než referenční hodnota⁵.

¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

⁵ Evropská centrální banka [online], [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004cs.pdf>

V referenčním období od dubna 2007 do března 2008 průměrná úroveň dlouhodobých úrokových sazeb činila 4,5 % a ta se nacházela pod referenční hodnotou, která činila 6,2 %. Rozpětí, mezi sazbami státních dluhopisů a dlouhodobými referenčními hodnotami v eurozóně, se od roku 2002 výrazně snižovalo a od roku 2007 v podstatě zmizelo⁸.

Graf č. 2.6 : Dlouhodobé úrokové sazby v České a Slovenské republice

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT a Evropská komise

⁸ Evropská centrální banka [online], [cit. 2010-02-18]. Dostupné z : <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200805cs.pdf>

Tabulka č. 2.1 : Plnění maastrichtských kritérií v České a ve Slovenské republice v období 2004 - 2009

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Deficit veřejných financí (% HDP)	ČR	-3	-3,6	-2,6	-0,7	-2,1	-6,6
	SR	-2,4	-2,8	-3,5	-1,9	-2,3	-6,34
Veřejný dluh (% HDP)	ČR	30,1	29,7	29,4	29	30	35,4
	SR	41,5	34,2	30,5	29,3	27,7	35,7
Míra Inflace (HICP, %)	ČR	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6
	SR	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9
	Hodnota kritéria	2,2	2,5	2,9	2,8	4,1	1,6
Dlouhodobá úroková míra (%)	ČR	4,8	3,5	3,8	4,3	4,7	4,9
	SR	5	3,5	4,3	4,5	4,5	4,6
	Hodnota kritéria	6,3	5,4	6,2	6,4	6,2	6,1
ERM II, Stabilita směnného kurzu (%)	ČR	mimo ERM II	mimo ERM II	mimo ERM II	mimo ERM II	mimo ERM II	mimo ERM II
	SR	mimo ERM II	účast v ERM II	účast v ERM II	účast v ERM II	účast v ERM II	x

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT

3 Projevy hospodářské krize v české a slovenské ekonomice

3.1 Počátek finanční a hospodářské krize

Současná světová finanční krize se začala projevovat v červenci roku 2007, vlivem ztráty důvěry amerických investorů v hodnotu hypoték. Poté docházelo k lití peněz do finančních trhů ze stran CB (Bank of England, ECB nebo americký Fed). V červenci roku 2007 začal v ekonomice stoupat ukazatel úvěrového rizika²⁰. Později se ukazatel začal uklidňovat, ovšem 10. října 2008 znovu vzrostl a dosáhl rekordní hodnotu 4,65 %.

K prohloubení krize došlo, když burzy po celém světě začaly padat strmě dolů. V tomto důsledku došlo ke krachu mnoha finančních institucí, jejichž zákazníci nebyli schopni splácet hypotéku a bankám se nepodařilo prodat jejich nemovitosti. Krachovaly banky, pojišťovny a subjekty nabízející hypotéky. V tuto chvíli se rozšířila celosvětová panika a z americké hypoteční krize se stala krize světová a hospodářská²¹.

3.2 Plán evropské hospodářské obnovy

Dne 26. listopadu 2009 byl přijat EK Plán evropské hospodářské obnovy (PEHO), který měl reagovat na zhoršenou ekonomickou situaci v EU. PEHO obsahuje jednotlivé kroky proti boji s globální krizí. Je založen na dvou pilířové struktuře a zároveň ze strany EK byl kladen požadavek, aby byl PEHO v souladu s prioritními oblastmi Lisabonské strategie (Lidé, Lepší dostupnosti finančních prostředků pro podniky, Infrastruktura a energie, Výzkum a inovace). PEHO obsahuje velký počet doporučených opatření a možnost libovolného výběru ponechala EK na členských státech.

²⁰ Českou národní bankou je úvěrové riziko definováno jako riziko ztráty banky vyplývající ze selhání smluvní strany (klienta) tím, že nedostojí svým závazkům podle podmínek smlouvy, na základě které se banka stala věřitelem smluvní strany (klienta). Úvěrové riziko ovlivňuje i zisk banky. Např. pokud má banka pochyby o tom, zda dlužník splatí jistinu, resp. úrok, vytvoří k příslušné pohledávce opravnou položku, kterou vyjadřuje, s jakou pravděpodobností bude pohledávka splacena. Tato opravná položka pak ve výkazu zisku a ztrát vystupuje jako náklad.

²¹ *Finanční krize* [online], c 2009, [cit. 2010-03-08]. Dostupné z : <http://www.hospodarskakraze.eu>

První pilíř : Investice do hospodářství, vedoucí k podpoře poptávky

⇒ EK navrhla, aby členské státy EU poskytly okamžitý rozpočtový impuls ve výši 200 mld. EUR, což představuje 1,5 % HDP EU. Přičemž 170 mld. EUR pocházelo z finančních prostředků členských států a 30 mld. EUR poskytla z rozpočtu EU a Evropské investiční banky (EIB).

Druhý pilíř : Krátkodobá opatření na posílení dlouhodobé konkurenceschopnosti Evropy

⇒ Zde se jedná o opatření v podobě tzv. „chytrých investic“, neboli investování do dovedností, infrastruktury, čistých technologií a energetické účinnosti²².

3.2.1 Zaměření Plánu evropské hospodářské obnovy

Posílení aktivit EIB, zaměřené na rychlejší přístup k finančním prostředkům především MSP ze strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a Fondu pro rozvoj venkova. Opatření na podporu zaměstnanosti jsou financována z Evropského sociálního fondu.

EK navrhla pro členské státy možné kroky, zaměřené na podporu poptávky. Patří zde např. snížení daní, dočasné navýšení podpor v nezaměstnanosti, investice do infrastruktury, vzdělání, podpora MSP nebo např. snížení sazby DPH.

EK kladla důraz na tzv. „zelené hospodářství“. Jedná se tedy o to, aby členské státy podporovaly a prováděly investice do energetické účinnosti, ochrany životního prostředí. Požadovala provázání podpory oblastí, které byly krizí nejvíce postiženy (automobilový průmysl a stavebnictví) s cíly v oblasti životního prostředí.

Požadavek na koordinovaný přístup členských států, dočasné provádění opatření, aby dlouhodobě byla zajištěna udržitelnost veřejných financí a dále EK nabádala k provádění strukturálních reforem, které přispějí k lepšímu fungování trhů práce a zvýší konkurenceschopnost. PEHO zdůrazňuje, aby se k podobným krokům připojily také hlavní rozvíjející se ekonomiky, protože jen tak bude zajištěn ekonomický růst²³.

²² *Svaz průmyslu a dopravy ČR* [online], c 2009, [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : www.spcr.cz/cz/eu/ek/obnova_ek.doc

²³ *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online], [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1310.pdf

3.3 Význam fiskálních stimulů

V období krize dochází v ekonomice k poklesu poptávky a s tím souvisí i pokles HDP. Vlády jednotlivých zemí se na tento pokles snaží reagovat prováděním expanzivní fiskální politiky, s cílem stabilizovat finanční systém a podpořit poptávku. Orientace vlády je zaměřena především na odvětví, která jsou nejvíce postižena úpadkem (v případě ČR se jedná o automobilový průmysl). Podpora je pouze dočasná a po oživení ekonomiky vlády musí vést kroky k postupné konsolidaci veřejných financí, tak to předpokládá i PEHO.

Vláda se musí rozhodnout, jakým způsobem bude v budoucnu fiskální expanze financována. Za nejvhodnější se považuje současný růst veřejných výdajů, do doby, kdy dojde k ekonomickému oživení a příjmy do státního rozpočtu vykazují opět rostoucí trend. Mezi méně vhodný způsob lze zařadit např. budoucí zvýšení daní.

Za důležité se také považuje správné zvolení způsobu podpory. Vláda může zvolit přímé vládní výdaje anebo zvolí formu snižování daní, pomocí kterého se snaží ovlivnit poptávku ze strany soukromého sektoru. Tyto způsoby se ovšem ihned nemusí pozitivně projevit v ekonomice. Když se vláda rozhodne pro přímé vládní výdaje např. do výstavby větších projektů, z hlediska implementace dochází k časovému zpoždění. Proto se dává přednost projektům s menší náročností na implementaci, aby výsledný efekt působil pokud možno, co nejdříve. Pozitivně se projeví např. přímý nákup zboží a služeb vládou, a to jak na nabídkové, tak i na poptávkové straně.

Snížení daní domácnostem se nemusí projevit v růstu poptávky. Jelikož lidé mohou dodatečný příjem, který získali formou snížení daní, přesunout k úsporám a ne do spotřeby. Proto i PEHO navrhuje, aby se snížení daní týkalo zejména domácností, které se ocitají po finanční stránce ve velkých problémech (lidé, co přišli o zaměstnání). Formu pomoci těmto domácnostem navrhoval PEHO např. slevy na daních z příjmů, rozšíření dávek v nezaměstnanosti anebo pomoc domácnostem, které mají potíže s placením hypoték²⁴.

²⁴ WORKING PAPERS FAKULTY MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. *Protikrizové plány v zemích EU*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 9-10 s. ISBN 978-80-245-1547-2

3.4 Protikrizová opatření vlády České republiky

Vláda ČR ve spolupráci s Národní ekonomickou radou (NERV) vypracovala soubor opatření, pomocí kterého chtěla reagovat na dopady globální ekonomické krize. Dokument nese název Národní protikrizový plán (NPP). Hlavním cílem NPP je úleva podnikatelům, podpora zaměstnanosti a exportní výkonnosti²⁵. Plán je rozdělen do sedmi tematických okruhů a některá opatření budou popsána níže. Kompletní přehled opatření, přijatých vládou ČR, uvádím v příloze č. 1.

3.4.1 Tematické okruhy NPP

Daně a odvody

- ⇒ Plán navrhoval snížení sazby sociálního pojištění zaměstnancům o 1,5 procentního bodu. Zaměstnanci tak ušetří 18 mld. Kč.
- ⇒ V roce 2009 se snížila daň z příjmů právnických osob (DPPO) na 20 %, od 1. ledna 2010 se daň snížila na 19 %. Podnikatelé tímto krokem ušetří každým rokem 6 mld. Kč.

Podpora podnikání a soukromých investic

- ⇒ Zrychlení odpisování majetku v 1. a 2. odpisové skupině umožní ponechat v rukou podnikatelů cca o 9 mld. Kč více.
- ⇒ Rozšíření uplatnění odpočtu DPH u osobních automobilů, celkový dopad na státní rozpočet je vypočten na 2,4 mld. Kč.

Podpora zaměstnanosti a dopravní obslužnosti

- ⇒ Zvýšení výdajů na zajištění dopravní obslužnosti, tento krok má přispět ke zlepšení mobility pracovníků v postižených regionech. Navýšení výdajů o 2 mld. Kč.
- ⇒ Použití prostředků z Evropského sociálního fondu pro účely rekvalifikace, zaměřené na zvýšení zaměstnanosti a rozšíření schopností zaměstnanců.

²⁵ *Vláda České republiky* [online], c 2009 [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/narodni-protikrizovy-plan.pdf>

Podpora ekologických a infrastrukturních výdajů

- ⇒ Snížení poplatku za využívání státní dopravní infrastruktury o 20 %.
- ⇒ Posílení programu PANEL o 0,6 mld. Kč.

Podpora restrukturalizace a insolvenčních procesů

- ⇒ Novela insolvenčního zákona

Podpora exportu, obnova a posílení úvěrových linek

- ⇒ Podpora exportu. Navýšení základního kapitálu České exportní banky (ČEB) o 2 mld. Kč.
- ⇒ Podpora podnikatelů v zemědělství. Navýšení Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu o 2,3 mld. Kč.

Podpora vědy, výzkumu a inovací

- ⇒ Navýšení investic do vědy a výzkumu. Na rok 2009 byla schválena částka 32,4 mld. Kč²⁶.

3.4.2 Zhodnocení protikrizových opatření vlády České republiky

NPP plán je v souladu s PEHO. Opatření jako snížení DPPO, podpora exportu, posílení úvěrů a další opatření napovídají, že NPP je orientován spíše na nabídkovou stranu, z cílem udržet zaměstnanost. Jelikož je ČR exportně zaměřená, důvody proč je plán zaměřen na nabídkovou stranu jsou zcela jasné. Česká ekonomika není tažena domácí poptávkou, ale poptávkou ze zahraničí. S PEHO se inspirovala i v sociální oblasti, např. slevou na sociálním pojištění, které zároveň snižuje náklady firem a podporuje tím zaměstnání²⁴.

²⁶ *Internetový server Miroslava Škalouda* [online], c 2009 [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : <http://www.skalous.net/clanky/narodni-protikrizovy-plan-15-3-2009/>

²⁴ WORKING PAPERS FAKULTY MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. *Protikrizové plány v zemích EU*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 12 s. ISBN 978-80-245-1547-2

3.5 Protikrizová opatření vlády Slovenské republiky

Již 6. listopadu 2008 vláda SR schválila dokument s názvem „Návrh opatření vlády SR k překonání dopadů globální finanční krize“. Materiál se skládal z celkem 27 opatření, zaměřených na více oblastí. Většina těchto opatření jsou obsažena také v PEHO. Dá se proto říci, že SR předběhla iniciativu EK a některé opatření byla ve SR přijata již před schválením PEHO.

Dne 2. února 2009 vláda SR schválila druhý dokument s názvem „Návrh opatření ke zmírnění dopadů globální finanční krize a hospodářské krize na zaměstnanost“. Již z názvu se parné, že hlavním iniciátorem bylo Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR (MPSVR SR). Dokument byl zaměřen na trh práce a jeho hlavním cílem bylo udržení zaměstnanosti.

O týden později, tedy 9. února 2009 vláda SR schválila již třetí dokument, který se nazýval „Návrh třetího souboru opatření na zmírnění dopadů hospodářské krize“. Tento dokument byl zaměřen na podporu poptávky, formou opatření na zvýšení investic a zvýšení spotřeby¹⁴. Tematické okruhy a vybraná opatření přijatá vládou SR jsou uvedena níže.

3.5.1 Tematické okruhy protikrizových opatření vlády Slovenské republiky

Realizace PPP projektů

- ⇒ Vláda SR usiluje o realizaci PPP projektů a snaha získat pokud možno, co nejvíce prostředků z EIB a Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD).

Finančnictví a bankovní služby

- ⇒ Navýšení základního kapitálu Slovenské záruční a rozvojové banky o 33 mil. EUR určené pro financování programů MSP.
- ⇒ Navýšení základního kapitálu EXIMBANKY o 11 mil. EUR určené pro vývozní úvěry MSP.

¹⁴ *Ministerstvo financi Slovenské republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-03-11]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/sp_apr2009_sk.pdf

Zaměstnanost a sociální služby

- ⇒ Čerpání příspěvků z Fondu pro přizpůsobení se globalizaci, který se poskytuje za předem stanovených podmínek při propouštění pracovníků, (např. změny ve struktuře světového obchodu).
- ⇒ Realizace národního projektu: Podpora uplatnění občanů, ohrožených propouštěním v důsledku globální finanční krize. Vymezené finanční prostředky činí 33 mil. EUR.

Podpora domácího cestovního ruchu

- ⇒ Realizace rekreačních pobytů na území SR a výměnné zahraniční rekreační pobyty. Tímto opatřením by mělo dojít k růstu příjmů v oblasti turismu.

Podpora výzkumu a vývoje

- ⇒ Poskytování nenávratných finančních zdrojů, na základě předkládaných výzev v oblasti výzkumu a vývoje.

Čerpání z fondů EU

- ⇒ Snaha o rychlejší čerpání z fondů EU. Důvodem je, že SR v čerpání finančních zdrojů z fondů EU má značné rezervy a nejen v krizi se dodatečně získané prostředky mohou hodit k realizaci různých projektů.

Energetika

- ⇒ Rekonstrukce a výstavba tepelných elektráren, pro zajištění domácího růstu spotřeby.
- ⇒ Ke zvyšování energetické účinnosti od 1. ledna 2009 vznikl Program na podporu energetické účinnosti.

Podpora exportu

- ⇒ Přeorientování exportu do zemí, na které měla krize nejmenší dopad. Jedná se především rozvíjející se ekonomiky Asie.
- ⇒ SR prosazuje v rámci EU opatření o posílení konkurenceschopnosti producentů v exportních odvětvích (automobilový a ocelářský průmysl). Formou dohod o volném obchodu mezi EU a třetími zeměmi.

Daňová opatření

- ⇒ Zvýšení nezdanitelné části základu daně pro fyzické osoby.
- ⇒ Zkrácení lhůty na vrácení nadměrných odpočtů u DPH ze 60 dnů na 30 dnů²⁷.

3.5.2 Zhodnocení protikrizových opatření vlády Slovenské republiky

Ve SR byly celkem přijaty tři materiály, zaměřené na boj proti krizi. Vláda SR se orientovala jak na nabídkovou stranu, tak i na poptávkovou stranu. Slovenský premiér Robert Fico podporoval výstavbu PPP (Public Private Partnerships) projektů. Jedná se o investice v oblasti výstavby nových dálničních, železničních a telekomunikačních infrastruktur anebo úspor energií. Vláda se rozhodla podpořit podnikatele, jako příklad zde uvádím: zjednodušení zakládání podniků, umožnila snazší přístup k finančním prostředkům pro podniky, příspěvek za vytvoření nového pracovního místa atd. Podpořit poptávku se vláda rozhodla zvýšením nezdanitelné částky základu daně pro zaměstnance, tedy snaha o zvýšení jejich příjmů, nižší daně pro lidi z nižšími příjmy (dle návrhů PEHO), příspěvek na dojíždění za prací, příspěvek ke mzdě zaměstnance. Přehled nejdůležitějších opatření, přijatých vládou SR uvádím v příloze č. 2.

3.6 Projevy finanční krize v české ekonomice

První příznaky finanční krize se v ČR začaly projevovat koncem roku 2008. V porovnání s ekonomickými problémy v ČR v 90. letech, které vznikly v rámci domácí ekonomiky, současná krize má své příčiny v zahraničí. Krize zasáhla českou ekonomiku na vrcholu hospodářského cyklu, který se vyznačoval několikaletým vysokým růstem HDP, klesajícím trendem míry nezaměstnanosti, v oblasti veřejných financí docházelo k poklesu deficitu.

Vlivem finanční krize se propadly ekonomiky našich hlavních obchodních partnerů do recese. Tento propad způsobil v české ekonomice, která je exportně orientovaná, vnější poptávkový šok. Díky působení poptávkového šoku v dnešní době vystupují již dříve známe slabiny českého hospodářství. Ty byly vytvořeny v minulých letech politikou investičních

²⁷ Úřad vlády Slovenské republiky [online], c 1998 - 2010 [cit. 2010-04-02]. Dostupné z : <http://www.government.gov.sk/index.php?ID=15533>

pobídek v exportně orientovaném zpracovatelském průmyslu, především automobilovém. Právě již zmíněný skokový pokles poptávky po českém zboží, přicházející ze zahraničí je v současnosti pro ČR největší problém.

3.6.1 Bankovní sektor v České republice

Český bankovní sektor si v porovnání s bankovními sektory zemí západní Evropy stojí poměrně dobře. Měnový a kurzový vývoj v minulých letech jej odrazil od riskantních zahraničních investic a domácí klienti raději preferovali korunové produkty před devizovým financováním. Proto žádná česká banka nepocítila akutní likvidní krizi a všechny banky se tak obešly bez pomoci ozdravných programů, realizovaných z veřejných rozpočtů. Tady je patrná v porovnání s naším okolím velká výhoda. Bohužel krize důvěry, která ochromuje finanční trhy ve světě, se projevila i u nás. Nedůvěra a preferování likvidity jsou patrné jak na mezibankovním trhu, tak i v silně restriktivní úvěrové politice bank. Jako další negativní faktor lze uvést to, že ČR je v zahraničí brána jako součást rizikového regionu, zasaženého krizí velmi silně např. (Pobaltí, Maďarsko, Balkán)²⁸.

V současnosti lze říci, že české banky byly v minulosti zprivatizovány dobře. Jako příklad lze uvést belgicko-holandskou banku Fortis. Česko-slovenskou obchodní banku (ČSOB) koupil pravděpodobně největší konkurent Fortisu, belgická banka KBC. Ta se jeví podle všeho americkými „podezřelými finančními produkty“ netknutá. Pokud by před desíti lety koupil ČSOB Fortis, mohlo tomu být v současné krizi jinak. Podobný scénář se mohl jevit s Českou spořitelnou, kdyby se místo rakouské Erste bank rozhodla koupit Českou spořitelnu nějaká německá banka. Další pozitivní faktory finančního sektoru jsou pro všechny postkomunistické země ve středoevropském prostoru stejné. Konkurenční síla v bankovníctví je pořád stále malá, i když roste, ekonomický růst byl uspokojivý, proto nebyly nuceny banky trhem k investicím do dobrodružných produktů.

²⁸ *Aktuálně.cz* [online], c 1999 - 2010, [cit. 2010-03-13]. Dostupné z : <http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=626888>

3.6.2 Hrubý domácí produkt České republiky

Počátkem října 2008 svolal tehdejší premiér Miroslav Topolánek schůzku, které se zúčastnili ještě ministr financí Miroslav Kalousek a guvernér Zdeněk Tůma. Bylo konstatováno, že českým bankám nic nehrozí, ekonomický růst zpomalí asi na 3 %, ministr Kalousek ústy prohlásil, že končí „výjimečně dobré časy a začínají časy normální“. Pokud by západní Evropa ustála bankovní krizi a ustoupila doba nervozity, paniky a pokud by se eurozóna ocitla na nějakou dobu v recesi, nic drastického nám nehrozí. Bohužel i pokles růstu na 3 % by znamenal nárůst nezaměstnanosti třeba o 3 - 4 %²⁹.

Ovšem statistické data se dozvídáme s určitým zpožděním. Podle prognózy Mezinárodního měnového fondu (IMF) z listopadu 2008 byl odhadován pro rok 2009 ekonomický růst v ČR již pod 2 %. Ještě v létě 2008 ministři tvrdili, že se nás nic nedotkne a zároveň byl připraven rozpočet na rok 2009, který počítal s téměř 5 % růstem HDP. Situace, která panovala v ČR se dala přirovnat ke strategii postupného dávkování špatných zpráv. Ta se jeví jako velice chytrá a promyšlená, protože lidé nepropadali panice, firmy nezačaly bezhlavě propouštět a lidé nevybírali úspory z bank apod. Postupné dávkování špatných zpráv má ovšem i své náklady. Jelikož byl státní rozpočet sestaven na 4,8% ekonomickém růstu, jakýkoliv nižší ekonomický růst znamená škrtů ve velikosti desítek mld. Kč. Očekávání se ještě zhoršilo a došlo k propadu ekonomiky o 4,8 % HDP²⁹. Vývoj ekonomického růstu ČR je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 3.1 : Vývoj ekonomického růstu ČR v letech 2006 – 2011 (v %)

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
Česká republika	6,8	6,1	2,5	-4,8	0,8	2,3

* odhad EUROSTATU

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT

Pro rok 2010 se předpokládá s určitým oživením světové ekonomiky. Růst ekonomiky v eurozóně se pozitivně projeví i v české ekonomice, i když nebude dosahovat vysokých

²⁹ MACHÁČEK, J. *Mistři světa amoleta – Průvodce globální krizí a českou politickou krajinou*. 1. vyd. Praha: Respekt Publishing, 2009. 69-76 s. ISBN 978-80-87331-02-6

²⁹ MACHÁČEK, J. *Mistři světa amoleta – Průvodce globální krizí a českou politickou krajinou*. 1. vyd. Praha: Respekt Publishing, 2009. 132 - 134 s. ISBN 978-80-87331-02-6

hodnot. EUROSTAT odhaduje růst v roce 2010 v ČR na úroveň 0,8 %. Tento růst v ČR se projeví samozřejmě s určitým časovým odstupem, který je dán dvěma faktory:

- ⇒ Zvýšení poptávky v zemích eurozóny (zejména Německa) se pozitivně projeví v růstu poptávky po našem exportu, až po několika měsících.
- ⇒ Složitější financování soukromého sektoru, vlivem přísnějších úvěrových podmínek ze strany bank³⁰.

3.6.3 Deficit veřejných financí České republiky

Vládní sektor vedle nedořešených strukturálních problémů českých veřejných financí v současnosti čelí výpadku daňových příjmů. K těmto výpadkům dochází jednak díky mimořádně nepříznivému hospodářskému vývoji a jednak z titulu schválených legislativních změn zejména na příjmové straně veřejných rozpočtů. Snahou legislativních změn bylo zmírnění dopadů hospodářské krize.

Dne 8. února 2010 vláda schválila dva dokumenty: východiska z krize a konvergenční program. Podle zpráv České tiskové kanceláře (ČTK) první jmenovaný dokument vychází z toho, že vláda podmiňuje obnovení zdravého ekonomického růstu zdravými veřejnými financemi, tedy snižováním jejich deficitů. Tento materiál počítá s konsolidací veřejných rozpočtů, vyššími daněmi nebo také bojem proti korupci. Na vyšší úrovni by zůstala i daň z nemovitostí a spotřební daně. Sazby z DPH by zůstaly na 10 a 20 %. Dále by vzniklo druhé pásmo DPFO ve výši 25 %. Tento materiál byl kritizován ze strany odborů i zaměstnavatelů a vláda ho použila jako návrhové řešení pro další vlády.

Téhož dne došlo ke schválení aktualizované verze konvergenčního programu. Ten obsahuje i navrhované kroky ke snížení schodků veřejných rozpočtů k maastrichtskému kritériu, a sice 3 % HDP v roce 2013 nebo 2014. Konvergenční program je základním dokumentem země, která usiluje o přijetí eura a každoročně je tento program zasílán EK. Dle slov současného premiéra Fischera „*vláda schválila program, kterým dává najevo snahu konsolidovat veřejné finance*“. Podle programu by v roce 2012 mohl klesnout deficit veřejných financí na 4,2 % HDP. „*To znamená, že k maastrichtským kritériím se můžeme vrátit v roce 2013 nebo 2014. Ten materiál to ovšem předjímá,*“ dodal premiér.

³⁰ *Vláda České republiky* [online], c 2009, [cit. 2010-03-14]. Dostupné z : <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf>

V loňském roce podíl deficitu veřejných financí na HDP stoupl podle ministra financí na 6,6 % HDP. V roce 2008 činil deficit veřejných financí 2,1 % HDP. Již podle dřívějšího vyjádření ministra Eduarda Janoty jednotlivé kroky ke snižování deficitu bude muset určit a uplatnit budoucí vláda, která vzejde z květnových parlamentních voleb. Úsilí občanských demokratů je dosažení tří procentního podílu deficitu veřejných rozpočtů k HDP již v roce 2012. A přijetí eura v ČR by mohlo být dosaženo k 1. lednu 2015. Sociální demokraté uvažují o přijetí eura v roce 2016³¹. Vývoj deficitu veřejných financí ČR je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 3.2 : Deficit veřejných financí ČR v letech 2006 – 2010 (v % HDP)

	2006	2007	2008	2009	2010*
Česká republika	-2,6	-0,7	-2,1	-6,6	-5,3

*odhad MF ČR

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT a MF ČR

3.6.4 Veřejný dluh České republiky

Dne 21. září 2009 uvedla ratingová agentura Fitch Ratings, že do konce roku 2010 dojde ke zvýšení českého veřejného dluhu v porovnání s rokem 2008 o zhruba deset procentních bodů na 40,8 % HDP. Dále uvedla, že mezi faktory, které ohrožují státní finance patří i politická nejistota. Ratingová agentura nezměnila rating ČR, kdy spolehlivost dlouhodobých devizových závazků hodnotila stupněm A+ se stabilním výhledem a rating dlouhodobých závazků v domácí měně hodnotila stupněm AA-, také se stabilním výhledem. Ředitel oddělení pro hodnocení zemí uvedl, „pokud by ČR nevytvořila a nerealizovala střednědobý konsolidační program, výrazné zhoršení stavu státních financí by mohlo vést k ohrožení jejího ratingu“.

Zpráva Fitch dále uváděla: „V České republice střednědobý rozpočtový výhled ohrožují nejistota kolem termínu parlamentních voleb, konečná výše rozpočtového deficitu pro příští rok a schopnost příští vlády zpřísnit rozpočtovou politiku“. Agentura předvídá

³¹ Hospodářská komora České republiky [online], c 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/makroekonomika/vlada-schvalila-vychodiska-z-krize-a-konvergenčni-program.aspx>

pro ČR na rok 2010 deficit na úrovni 6 % HDP, což oproti roku 2008 (deficit 2,1 % HDP) představuje prudké zhoršení³².

V roce 2009 došlo k navýšení veřejného dluhu o 178 mld. Kč, tyto údaje potvrdilo dne 15. března 2010 MF ČR. ČR se nachází v současnosti v mínusu přes 1,178 bilionu korun, což představuje dluh na jednoho obyvatele ve výši 112 000 Kč. Analytik Patria, David Marek uvedl: „*Za rostoucím veřejným dluhem jsou především vysoké deficity. V poslední době jsou způsobeny jednak následky finanční krize, ale také dlouhodobě nezodpovědnou hospodářskou politikou*“. Financování veřejného dluhu je realizováno prostřednictvím pokladničních poukázek, dluhopisů nebo také půjčkami od EIB.

Na loňském dluhu se nejvíce podílí více než 200 mld. emise státních dluhopisů. Pro rok 2009 počítalo MF ČR se 125 mld., situaci ovšem zhoršila právě probíhající hospodářská recese. Na zahraničních trzích si vláda půjčila necelých 55 mld. Kč. Došlo také k nárůstu vnitřního zadlužení státu o 112,5 mld. Kč. na necelých 927 mld. Kč. Zahraniční dluh stoupl o 66 mld. Kč na 251,5 mld. Kč. Pro rok 2010 MF ČR počítá s půjčkou 280 mld. Kč, v roce 2011 s 306 mld. Kč, roce 2012 dokonce s 313 mld. Kč. Dle ministra financí Eduarda Janoty je zatím současné hospodaření státu v souladu s plánem. V roce 2010 by schodek rozpočtu neměl překročit 163 mld. Kč³³. Vývoj veřejného dluhu ČR v % HDP je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 3.3 : Vývoj veřejného dluhu ČR (v % HDP)

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
Česká republika	29,4	29	30	35,4	41,8	46,4

* odhad ČNB

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT, MF ČR a ČNB

³² *Ekonomický server ČTK* [online], c 2010 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : http://www.financninoviny.cz/zpravy/fitch-zadluzeni-cr-do-konce-2010-vzroste-na-40-8-procenta-hdp/398819&id_seznam=5921

³³ *Česká televize* [online], c 2010 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : <http://www.ct24.cz/ekonomika/83886-ke-statnimu-dluhu-loni-pribylo-178-miliard-kazdy-cech-uz-dluzi-112-tisic/>

3.6.5 Míra inflace v české ekonomice

Pro rok 2009 byl charakteristický meziroční pokles cenové hladiny (deflace), který zapříčinila globální ekonomická krize. Od roku 2007 byla inflace ovlivňována rovněž zvýšenou kolísavostí měnového kurzu. V letech 2010 – 2012 by cenové kritérium mělo být bez problémů plněno, pokud ovšem nedojde k nečekaným jednorázovým šokům¹⁶ „*Inflace není a tento rok pravděpodobně nebude problémem*“, komentoval čerstvá data analytik Raiffeisenbank Michal Brožka. Nad 2% úroveň by se míra růstu spotřebitelských cen měla vrátit ke konci letošního roku³⁴.

Dne 12. února 2010 byla bankovní radou ČNB zveřejněna letošní první zpráva o inflaci. Prognóza obsažená ve zprávě očekává, že v průběhu roku 2010 se bude celková míra inflace postupně zvyšovat a od druhé poloviny se vlivem daňových změn dostane mírně nad 2 %. Poté by se měla snížit a v první polovině roku 2011 přiblížit k inflačnímu cíli ČNB (2 %). Měnověpolitická inflace, tj. inflace očištěná o primární dopady změn nepřímých daní, se bude od začátku letošního roku nacházet pod celkovou inflací a postupně se bude zedola přibližovat k cíli ČNB³⁵. Míra inflace v české ekonomice v porovnání s eurozónou je zachycena v následující tabulce.

Tabulka č. 3.4 : Míra inflace v české ekonomice v porovnání s eurozónou (HICP, v %)

	2006	2007	2008	2009
Česká republika	2,1	3	6,3	0,6
Eurozóna (16)	2,2	2,1	3,3	0,3

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT a MF ČR

¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xber/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

³⁴ Česká televize [online], c 2010 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : <http://www.ct24.cz/ekonomika/statistiky/83300-inflace-v-unoru-klesla-na-0-6-procenta>

³⁵ Patria online [online], c 1997 - 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : <http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1568190/cnb-inflace-se-ve-druhe-polovine-roku-dostane-kvuli-danim-predchodne-nad-inflacni-cil-od-1q10-mirny-mezirocni-rust-hdp.html>

3.7 Projevy finanční krize ve slovenské ekonomice

Rok 2009 přinesl nepřehlédnutelné zpomalení slovenské ekonomiky, které je spojeno s globální ekonomickou krizí. Krize zastihla SR na vrcholu jejího ekonomického růstu a i přes značný propad ekonomického růstu v roce 2009, by měla slovenská ekonomika v následujících letech patřit k nejrychleji rostoucím zemím EU, podle shody ekonomických analytiků (Michala Mušáka ze Slovenské spořitelny a Evy Sárázové z Poštovní banky).

Pokles spotřeby a tedy i poptávky ve světě, způsobený krizí vede k oslabení poptávky po produktech vyráběných ve SR a vyvážených do zahraničí. S tím samozřejmě souvisí i zpomalení výroby, rušení některých provozů, ale i citlivé propouštění zaměstnanců. I přes tyto vlivy by SR mělo být nadále atraktivní zemí pro zahraniční investory, zejména díky nižší nákladovosti, výhodné geografické poloze a levnější pracovní síle. Mezi výhody SR lze zařadit i to, že je členem eurozóny. Přijetím eura ve SR došlo k odstranění kurzových, transakčních, ale i různých administrativních nákladů³⁶.

3.7.1 Bankovní sektor ve Slovenské republice

Slovenský bankovní sektor byl zasažen globální finanční krizí v porovnání s ostatními zeměmi pouze minimálně. Riziko, které na slovenské banky v době krize nejvíce působí, je obava a schopnost podniků uhrazovat své závazky z úvěrových vztahů. Toto riziko je důsledkem přelití krize do reálné ekonomiky a není způsobeno prvotní finanční krizí.

Vystavení slovenských bank vůči sekuritizovaným aktivům³⁷ je minimální. Je to dáno tím, že v době tvorby prvotních příčin současné finanční krize začínal slovenský bankovní sektor fungovat v nových podmínkách. Po jeho restrukturalizaci a ozdravení, byla integrace v té době relativně nízká.

³⁶ *Ekonomika sme.sk* [online], [cit. 2010-03-16]. Dostupné z : <http://ekonomika.sme.sk/c/4247891/kriza-zastihla-slovensko-na-vrchole-ekonomickeho-rastu.html>

³⁷ Sekuritizace, neboli „zabalení aktiv“, např. pohledávek, do formy dluhopisu. Princip je jednoduchý. Původní věřitel touto operací získá peníze, aniž by musel čekat, až mu dlužník zaplatí. Tím omezuje riziko svého podnikání. Investor, který si takto zabalené pohledávky, respektive pravidelný příjem z nich, koupí, dostane o něco vyšší výnos, než kolik slibují třeba vládní obligace. Všichni jsou spokojeni. Tedy až do okamžiku, kdy se v celém řetězci objeví trhлина.

Přestože bankovní sektor byl zasažen ve SR minimálně, vláda SR a Národní banka Slovenska (NBS) přistoupily ke dvěma základním opatřením, jejichž cílem bylo zejména přispět k uklidnění situace a posílení důvěry finančního sektoru. První opatření: od 1. listopadu 2008 vstoupila v platnost novela zákona o ochraně vkladů, kterým se zavedla náhrada nedostupného vkladu v bankách v plné výši, bez stanovení limitu. Toto opatření má za cíl zvýšit kredibilitu a důvěryhodnost bank a tím zamezit případné panice na straně klientů bank.

Druhé opatření: Opatření NBS o likviditě bank a poboček zahraničních bank, které vstoupilo v platnost 15. listopadu 2008, klade přísnější požadavky na řízení likvidity, a to zejména prostřednictvím nového ukazatele likvidity. Opatření stanoví postup řízení likvidity a vyčíslí ukazatele likvidity, které musí banky při své činnosti respektovat. Banka a pobočka zahraniční banky má být schopna s velkou pravděpodobností splnit všechny své závazky v horizontu jednoho měsíce, a to i v případě nepříznivého vývoje na finančních trzích.

3.7.2 Hrubý domácí produkt Slovenské republiky

Růst HDP ve SR dosáhl v roce 2008 ještě vysokou úroveň 6,2 %. I když v porovnání s rokem 2007 je patrné určité zpomalení, způsobené především slabším výkonem ekonomiky ve čtvrtém kvartále. Slovenská ekonomika byla z hlediska struktury poptávky tažena domácí poptávkou. Konečná spotřeba domácností rostla v roce 2008 tempem 6,4 %, což představovalo mírný pokles v porovnání s předchozím rokem (7 %). Podporována byla růstem reálných mezd, zapříčiněným tvorbou nových pracovních míst v ekonomice. Na spotřebě domácností se také pozitivně projevovaly i rostoucí úvěry. Růst investic v roce 2008 byl zaznamenán ve výši 6,8 %, ve srovnání s rokem 2007 (8,7 %) došlo ke snížení. Významný podíl na tomto stavu měl opět čtvrtý kvartál, kde se začaly projevovat první účinky krize¹⁴.

Slovenský HDP ve čtvrtém kvartále roku 2009 v meziročním srovnání klesl o 2,6 %, za celý rok ekonomika SR poklesla o 4,7 % ve stálých cenách a 5,8 % v běžných cenách. Oproti třetímu kvartálu roku 2009 ekonomika vykázala růst o 2 %. Ekonomika SR byla

¹⁴ *Ministerstvo financi Slovenské republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/sp_apr2009_sk.pdf

ovlivněna poklesem zahraniční i domácí poptávky. Export výrobků a služeb poklesl o 5,2 % a import výrobků a služeb klesl o 10,3 %³⁸.

S určitým oživením slovenské ekonomiky v roce 2010, které by mělo navázat na čtvrtý kvartál 2009, počítají nejen analytici, ale také ministr financí SR Ján Počiatek. Podle ministra ovšem nepůjde o expanzi srovnatelnou s předchozími lety. „*Očekáváme, že v prvním čtvrtletí následujícího roku už budeme vidět pozitivní růst*“, řekl analytik ING Bank Eduard Hagara³⁹. Vývoj hospodářského růstu SR je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 3.5 : Vývoj hospodářského růstu SR v letech 2006 – 2011 (v %)

	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*
Slovenská republika	8,5	10,6	6,2	-4,7	1,9	2,6

* odhad EUROSTATU

Zdroj: vlastní zpracování, dle EUROSTAT

3.7.3 Deficit veřejných financí Slovenské republiky

Deficit státního rozpočtu SR za rok 2009 stoupl přibližně čtyřnásobně na 2,79 mld. EUR (asi 73,5 mld. Kč.). Tyto informace sdělilo MF SR 4. ledna 2010 a hospodaření státu dopadlo nakonec lépe, než předpokládala vláda Roberta Fica. Kabinet nejdříve počítal za rok 2009 s deficitem 1,01 mld. EUR, kvůli negativním dopadům hospodářské krize byl deficit upraven na 3,15 mld. EUR. Globální ekonomická krize zapříčinila pokles státních příjmů, výdaje se vyvíjeli opačným směrem. Deficit za rok 2008 činil 704,2 mil. EUR, pro rok 2010 parlament schválil rekordní deficit 3,75 mld. EUR. Hospodaření veřejných financí nejvíce ovlivňuje vývoj státního rozpočtu. V roce 2010 chce tento deficit veřejných financí vláda SR snížit na 5,5 % HDP¹⁵.

³⁸ Internetový server Mediafax.cz [online], [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : <http://www.mediafax.cz/ekonomika/3003999-Slovenska-ekonomika-vloni-klesla-o-4-7-procenta>

³⁹ Internetový server Pravda.sk [online], [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : http://spravy.pravda.sk/slovensko-by-malo-rast-uz-zaciatkom-roka-2010-fkl-sk-ekonomika.asp?c=A090920_122130_sk-ekonomika_p01

¹⁵ Zpravodajský server ČTK [online], c 2010 [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/schodek-statniho-rozpocetu-slovenska-loni-stoupl-ctyrynasobne/415640&id_seznam=43

V listopadu 2009 byla zahájena celkově s dvaceti zeměmi EU ze strany EK procedura při nadměrném rozpočtovém schodku (týkalo se to jak ČR, tak i SR). MF SR počítalo, že deficit v roce 2009 přesáhne 6 % HDP (konečný deficit byl 6,34 % HDP). Koncem října ministr financí SR Ján Počiatek uvedl: „*Je zřejmé, že v listopadu budeme zařazeni do procedury pro nadměrný rozpočtový schodek, což dnes není považované za žádnou tragédii. Myslím si, že v případě SR se můžeme bavit o požadavku EK na konsolidaci (stlačení deficitu pod 3 % HDP) v roce 2013. To nemění nic na našem plánu konsolidace už v roce 2012*“. EK a s ní i většina evropských politiků upozorňují na to, že nelze začít s nápravou veřejných financí v době, kdy nebude ekonomický růst v EU stabilní. EU v tomto případě hovoří o tzv. „exit strategiích“, jedná se o postup, jak dál po překonání recese a ukončení vládních podpor vést ekonomiku a ozdravit veřejné finance, včetně snížení rozpočtových schodků.

SR poslední dobou již několikrát čelila kritice ze strany EK. Důvodem je, že SR nemá zavedeny v rozpočtu výdajové stropy. Brusel navíc SR přeřadil do nejrizikovější skupiny zemí z hlediska dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, kam patří i mimo jiné ČR. Výdajové stropy podle šéfa státní pokladny nepatří mezi klíčové věci a vláda dokáže snížit rozpočtový deficit pod 3 % i bez nich⁴⁰. Vývoj deficitu veřejných financí SR je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 3.6 : Deficit veřejných financí SR v letech 2006 – 2010 (% HDP)

	2006	2007	2008	2009	2010*
Slovenská republika	-3,5	-1,9	-2,3	-6,34	-5,5

*odhad MF SR

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT a MF SR

⁴⁰ *Ekonomický server ČTK* [online], c 2010 [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : <http://www.financninoviny.cz/zpravy/slovensko-mozna-stlaci-schodek-pod-3-hdp-az-v-roce-2013/403613>

3.7.4 Veřejný dluh Slovenské republiky

Veřejný dluh SR ke konci roku 2008 dosáhl 17,7 mld. EUR, což představovalo 27,7 % HDP. Z toho až 94 % tvořili emitované cenné papíry. Podíl úvěrů na celkovém dluhu činil pouze 6 %. Podle odhadů rezortu financí se však bude veřejný dluh v letech 2010 až 2012 pohybovat na úrovni od 40,8 % HDP do 42,5 % HDP. Veřejný dluh je přitom z 96 % tvořen státním dluhem⁴¹.

Vlivem globální ekonomické krize stát přichází o stovky miliónů EUR. Důvod je prostý, hlavní příjem do státní pokladny tvoří daně a ty nedosahují takové výše jako tomu bylo před krizí. Naopak výdaje státu nejen v době krize neustále rostou. Roční deficity veřejných financí způsobují narůstání veřejného dluhu. I vinou globální ekonomické krize se veřejný dluh SR dostane v roce 2010 k hranici 26 mld. EUR. Nárůst dluhu může SR způsobit v budoucnu problémy. Neboť z těchto dluhů se musí platit úroky, které přesahují jednu miliardu EUR ročně. V porovnání s ostatními zeměmi je na tom SR s veřejným dluhem, vztaženým k HDP poměrně dobře. Nižší dluh má pouze Slovinko a v rámci celé EU patří SR mezi nejméně zadlužené země na osmou příčku⁴².

3.7.5 Míra inflace ve slovenské ekonomice

V roce 2009 byl pro SR podobně jako pro ostatní země Evropy charakteristický pokles cenové hladiny (deflace). Důvodem byla zejména klesající poptávka spotřebitelů. Firmám, které vyráběly produkty se začaly plnit sklady, snažily se proto podpořit odbyt snížením cen. Vlivem časového posunu, mezi poklesem poptávky a snížením výroby, firmy totiž nezačnou vyrábět méně hned při vypuknutí krize. K poklesu cenové hladiny v první polovině roku 2009 přispěl i dočasný pokles komodit jako je ropa a ruda. Mírná míra inflace má sice stimulující efekt na ekonomiku, ale opačně je tomu v případě hyperinflace a deflace. Důležité je nezapomenout na neméně důležitý faktor, který bude inflaci postupně podporovat a tím je opětovný nárůst cen komodit (hlavně ropy). V roce 2008 se cena ropy vyšplhala

⁴¹ *Finanční centrum o penězích* [online], c 2010 – 2010, [cit. 2010-03-18]. Dostupné z : <http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=84863>

⁴² *Internetový server ekonomika sme.sk* [online], [cit. 2010-03-18]. Dostupné z : <http://ekonomika.sme.sk/c/4830400/vladny-dlh-ide-do-rekordnych-vysok.html>

na téměř 150 dolarů za barel. Začátkem roku 2009 poklesla cena na 40 dolarů za barel a k 1. březnu 2010 cena dosáhla 80 dolarů za barel⁴³.

Slovenský statistický úřad 13. ledna 2010 oznámil, že růst spotřebitelských cen ve SR prosinci 2009 poprvé zrychlil od září 2008. Míra inflace meziročně stoupla na 0,5 % z listopadových 0,4 %. Za celý rok 2009 se průměrná míra inflace dostala na historické minimum 1,6 % CPI⁴⁴, podle HICP průměrná míra inflace za rok 2009 ve SR klesla na úroveň 0,9 %. Odhad analytika Martina Lenka z Všeobecné úvěrové banky (VÚB) zní, že průměrná míra inflace v roce 2010 stoupne na 2 %. Nízká inflace a udržení mírného tempa cenového růstu patřily ke klíčovým podmínkám přijetí SR do eurozóny. Země platí eurem od začátku loňského roku⁴⁵. Míra inflace ve SR je zachycena v následující tabulce.

Tabulka č. 3.7 : Míra inflace ve slovenské ekonomice v letech 2006 - 2009 (HICP, v %)

	2006	2007	2008	2009
Slovenská republika	4,3	1,9	3,9	0,9

Zdroj : vlastní zpracování, dle EUROSTAT

3.8 Zhodnocení dopadů krize na českou a slovenskou ekonomiku

Globální krize zanechala své následky jak v české, tak i slovenské ekonomice. Počátkem roku 2009 přijala SR novou měnu euro. Nelze jednoznačně vyjádřit, jaký to mělo na slovenskou ekonomiku v době krize dopad. Makroekonomický vývoj v roce 2009 byl velice podobný u obou srovnávaných ekonomik. V roce 2008 dosahovala česká ekonomika ekonomického růstu ve výši 2,5 % a v roce 2009 došlo k propadu o 4,8 %, u slovenské ekonomiky v roce 2008 dosahoval ekonomický růst 6,2 % a o rok později se ekonomika propadla o 4,7 %. Ponechání si vlastní měny (např. české koruny) může představovat určitou

⁴³ *Nezávislý internetový zpravodaj prop* [online], c 2003 - 2009 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z : http://www.prop.sk/co_moze_ocakavat.html

⁴⁴ Index spotřebitelských cen (CPI) je index měřící vývoj cenové hladiny určitého spotřebního koše obsahujícího některé zboží a služby. Je často kritizován pro nadhodnocování inflace. Nezohledňuje totiž pokles ceny různých technologicky vyspělých výrobků, který nastává po jejich představení trhu. CPI je někdy značně ovlivňován výkyvy v cenách energií a potravin.

⁴⁵ *Zpravodajský server ČTK* [online], c 2010 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z : http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/inflace-na-slovensku-v-prosinci-poprve-od-zari-2008-stoupna/419893&id_seznam=1608

výhodu v nepříznivých ekonomických obdobích. Prostřednictvím nákupu a prodeje deviz může CB ovlivňovat nominální kurz, a tím napomáhat domácím exportérům. Ovšem na druhou stranu s přijetím společné měny souvisí odstranění kurzového rizika, což vytváří lepší podmínky pro obchodní vztahy. V následujících letech se očekává vyšší ekonomický růst v zemích eurozóny. Pokud se očekávání naplní, slovenská ekonomika by měla opět růst vyšším tempem, než česká ekonomika.

V oblasti veřejných financí v roce 2009 u obou srovnávaných zemí byl dosažen deficit, přesahující 6 % HDP (ČR 6,6 % HDP, SR 6,34 % HDP). Veřejný dluh obou ekonomik přesáhl hranici 35 % HDP (ČR 35,4 % HDP, SR 35,7 % HDP). S přijetím eura ve SR se očekával růst cen, ten se zatím nepotvrdil. Důvod je zcela jasný a sice probíhající krize je spojena s deflací. Inlace měřená dle HICP v roce 2009 byla v ČR, v porovnání se SR, o něco málo nižší (ČR 0,6 %, SR 0,9 %). Všechny tyto údaje jsou již uvedeny výše.

4 Dopad zavedení eura na slovenskou ekonomiku

4.1 Slovenské kroky pro přijetí společné měny

Zde se pokusím popsat, co všechno SR musela podstoupit, aby přijala společnou měnu. Za první krok SR se považuje podepsání přístupové smlouvy k EU v Athénách v roce 2003. Tato smlouva všem zemím, přistupujícím v roce 2004, ukládala povinnost zavést společnou měnu euro, i když nestavovala pevný termín pro zavedení. Po podepsání přístupové smlouvy byla vládou SR schválena Strategie přijetí eura. Dokument předpokládal, že euro lze ve SR zavést mezi lety 2008 až 2009, dále obsahoval, že výhody ze zavedení eura převyšují náklady⁴⁶. Výhody a možná rizika ze zavedení eura ve SR jsou uvedeny v příloze č. 3.

Od vstupu do EU se SR přibližovala k eurozóně viditelně více, než tomu bylo ku příkladu v ČR. Vláda Roberta Fica neúnavně pokračovala v úsilí, přijmout společnou měnu, nastoleném předcházejícím premiérem Mikulášem Dzurindou. To stvrzoval i závazek v programovém prohlášení, zavést euro k 1. lednu 2009. Důležité se jevílo také správné načasování vstupu do ERM II (28. listopadu 2005), neboť vstup do mechanismu směnných kurzů představuje omezené možnosti kurzové politiky a přehodnocení termínu vstupu do eurozóny.

Rychlé přijetí eura mělo ve SR větší podporu veřejnosti na rozdíl od situace v ČR. Optimistickou náladu ve SR posiloval silný ekonomický růst, příznivé podmínky pro podnikání, investování a samozřejmě i plnění maastrichtských kritérií⁴, které jsou uvedeny v druhé kapitole.

Mezi neméně významné kroky se dá zařadit, vyhlášení soutěže NBS na grafické návrhy slovenských stran euro mincí, kdy lícní strany jsou ve všech státech stejné a vzhled rubových si může každý člen eurozóny navrhnout sám. Vítěznými třemi symboly se staly trojvrší a dvojitý kříž, který se objevuje na státním znaku SR, dále Bratislavský hrad a státní

⁴⁶ *Národná banka Slovenska* [online], [cit. 2010-03-22]. Dostupné z : http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/videogalerie/videogalerie/_cesta-slovenska-k-euru

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 151 - 152 s. ISBN 978-80-7325-120-8

znak SR a jako poslední hora Kriváň ve Vysokých Tatrách spolu se státním znakem SR. Slovenské euromince jsou uvedeny v příloze č. 4.

Počátkem léta 2005 byl vládou SR schválen Národní plán zavedení eura, na kterém se dále podílelo MF SR. V dokumentu byly popsány základní principy a zásady přijetí společné měny. Národní plán zavedení eura identifikoval i organizační a institucionální zabezpečení zavedení eura. SR se rozhodla pro „velký třesk“, který vyžaduje zavedení eura jak v hotovostním, tak i v bezhotovostním styku v jednom okamžiku.

Zavedení společné měny se nemohlo obejít bez přípravy nové legislativy a úpravy té stávající. Všechny slovenské právní předpisy musely být v souladu s normami EU. Celý proces zavedení eura se řídil podle Generálního zákona o zavedení měny euro, schváleného Národní radou SR (NR SR) dne 28. listopadu 2007.

Na základě plnění maastrichtských kritérií, ale i příznivé ekonomické situace v zemi, SR požádala o zpracování konvergenčních zpráv ECB a EK, jednalo se o posouzení připravenosti slovenské ekonomiky přijmout euro a zhodnocení plnění kritérií. EK oficiálně potvrdila plnění maastrichtských kritérií SR v květnu 2008. Po konzultacích v EP v červnu 2008 Rada EU přijala rozhodnutí o vstupu SR do eurozóny 8. července 2008 a stanovila hodnotu konverzního kurzu (1 EUR = 30,1260 SKK). Od 24. srpna 2008 musely být všechny ceny uvedeny jak v korunách, tak i v euru⁴⁶.

Tabulka č. 4.1 : Harmonogram zavedení eura ve Slovenské republice

	Datum	Událost
1.	8. září 2004	Vládou SR schválená Strategie přijetí eura
2.	6. července 2005	Vypracován Národní plán zavedení eura
3.	28. listopadu 2005	Vstup do Mechanismu směnných kurzů ERM II
4.	28. listopadu 2007	Schválen NR SR Generální Zákon o zavedení měny euro
5.	březen 2008	Splnění maastrichtských kritérií
6.	květen 2008	Konvergenční zpráva EK a ECB
7.	květen 2008	Návrh EK Radě EU na rozhodnutí o zavedení eura

⁴⁶ *Národní banka Slovenska* [online], [cit. 2010-03-22]. Dostupné z : http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/videogalerie/videogaleria/_cesta-slovenska-k-euru

8.	květen – červen 2008	Konzultace s EP
9.	8. červenec 2008	Rozhodnutí Rady EU o zavedení eura ve SR
10.	srpen 2008	Povinné duální zobrazování cen
11.	1. ledna 2009	Vstup do eurozóny
12.	1. – 16. ledna 2009	Duální oběh
13.	30. června 2009	Konec výměny korunových mincí v bankách
14.	31. prosince 2009	Konec povinného duálního zobrazení
15.	31. prosinec 2009	Konec výměny korunových bankovek v bankách
Stane se		
16.	30. červen 2010	Konec doporučeného duálního zobrazení
17.	31. prosince 2010	Konec výměny oběhových mincí v NBS

Zdroj : vlastní zpracování, dle <http://www.euromena.sk/harmonogram-zavedenia-eura/9350s>

4.2 Slovenská ekonomika po vstupu do eurozóny

Jaký mělo vstup SR do eurozóny vliv na slovenskou ekonomiku vysvětlím níže. Za jedno z největších rizik ve SR se považovalo zvýšení cenové hladiny. Důvodem je zaostávání přistupujících zemí do eurozóny v cenové hladině. Přijetí společné měny mělo také vliv na zisk jednotlivých bank, neboť banky přišly o příjmy z devizových obchodů, a zároveň s probíhající krizí to znamenalo pokles jejich zisku. Přijetí eura se podepsalo i na podnicích, vyvážejících své produkty do zemí, kde se jako platidlo používá euro, protože firmám odpadlo tzv. kurzové riziko. A v neposlední řadě nová měna ovlivnila i obyvatele, žijící ve SR.

4.2.1 Vliv společné měny na vývoj inflace

Na riziku očekávaného růstu cen ve SR se podílí dva faktory. První spočívá v přepočítávání cen produktů v korunách na novou měnu euro a s tím související možnost zaokrouhlování směrem nahoru. Příčinou tohoto zdražování není růst nákladů, ale chování jednotlivých prodejců⁴⁷. Druhý faktor je způsoben konvergenčním procesem, kdy dochází

⁴⁷ Internetový server iDnes.cz [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z : http://ekonomika.idnes.cz/zdrazeni-po-zavedeni-eura-na-slovensku-budou-strejit-hlidaci-pts-/eko-zahranicni.asp?c=A080511_202332_eko-zahranicni_zra

ke sbližování ekonomik v rámci EU (patří zde i členské země eurozóny). Ke sbližování dochází i v oblasti cen, a to dvěma způsoby. Prostřednictvím nárůstu cen ve SR anebo skrze posilování nominálního kurzu slovenské koruny. Od roku 2005 slovenská koruna posilovala a díky tomu tak alespoň částečně kompenzovala nárůst některých světových cen, např. pohonných hmot. Při vstupu do eurozóny se SR vzdala své domácí měny a ztratila tento tlumící prvek, který se projeví v postupném nárůstu cenové hladiny⁴⁸. Pro zamezení zaokrouhlování cen směrem nahoru SR zavedla tzv. „hlídače cen“, jejichž úkolem je sledování cen osmdesáti základních potravin a služeb⁴⁷.

S obdobnými problémy ohledně zaokrouhlování se potýkaly i země vstupující do eurozóny před SR. K nejvýraznějšímu zdražování, na kterém se podíleli drobní prodejci při změně měny, došlo v Německu, Španělsku a Itálii. I přes zdražení zde nedošlo k velkým změnám růstu HICP. Při vstupu Finska do eurozóny tomu bylo opačně, finská ekonomika zaznamenala dokonce pokles míry inflace. V roce 2007 rozšířilo eurozónu také Slovinsko, kterému se cenovou hladinu podařilo udržet pod kontrolou a nedošlo k výraznému nárůstu cen⁴⁸.

Poměr, za který byla ve SR vyměněna koruna za euro činil 30,1260 SKK/EUR, což se nakonec ukázalo jako nejlépe možný výsledek. Sám premiér SR Robert Fico dával přednost silnějšímu kurzu, ze zcela jasného důvodu. Čím méně korun zaplatí Slováci za euro, tím více se stanou bohatší v zahraničí. Na druhou stranu to má i své nevýhody a sice pro cizince se stane SR dražší. Stanovení poměru je důležité i pro české exportní firmy, protože SR je druhým největším příjemcem českého exportu. Posilování české koruny by se mohlo negativně projevit v objemu českého vývozu do SR. Ekonom Citibank Jaromír Šindel říká: „Na Slovensku čekáme větší inflační tlaky, takže na tom čeští vývozci nebudou zase tak moc hůře“⁴⁷.

⁴⁸ Internetový server *Finance.cz* [online], c 2000 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z : <http://www.finance.cz/zpravy/finance/170281/>

⁴⁷ Internetový server *iDnes.cz* [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z : http://ekonomika.idnes.cz/zdrazeni-po-zavedeni-eura-na-slovensku-budou-strejit-hlidaci-pts-/eko-zahranicni.asp?c=A080511_202332_eko-zahranicni_zra

⁴⁸ Internetový server *Finance.cz* [online], c 2000 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z : <http://www.finance.cz/zpravy/finance/170281/>

⁴⁷ Internetový server *iDnes.cz* [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z :

4.2.2 Vliv společné měny na ziskovost bankovního sektoru

Přijetí společné měny se ve SR negativně projevilo právě v bankovním sektoru. Po bilancování za první tři čtvrtletí roku 2009 se zisk bankovního sektoru propadl o 50 %. Faktorů, které se na propadu podílely je více, mezi hlavní se právě řadí přijetí eura. Stejně jako struktura ekonomiky, tak i struktura bankovního sektoru vykazuje podobné znaky, jako tomu je v ČR. Proto je možné provést určité srovnání. Banky v ČR za první tři měsíce dosáhly meziročně o 9 % vyšší zisk. Čisté úrokové výnosy narostly českým bankám meziročně o 7 %, kdežto slovenským bankám jen o 3 %. Výsledek je připisován vyšším maržím na korunovém peněžním trhu, oproti eurovému peněžnímu trhu. Další rozdíl je patrný v neúrokových výnosech, mezi tyto výnosy se řadí např. obchodování s devizy, různé formy poplatků a provize. České banky zaznamenaly pokles o 5 %, slovenské banky pokles o 35 %. Tento obrovský výpadek je zcela logický, při obchodování mezi slovenskými podniky a podniky v eurozóně není již potřeba směňovat koruny za eura. Přitom devizové operace představují pro banky jednu z hlavních činností.

Při porovnání s vývojem v českých bankách, se odhaduje propad zisků ve slovenských bankách za rok 2009 v celkové výši 280 mil. EUR. Pro banky je to samozřejmě špatná zpráva, ovšem pro slovenské subjekty (nebankovní sektor) zpráva dobrá, protože tyto peníze vlastně díky společné měně ušetřily. Z toho je patrné, že silnou iniciativu ze strany bank k přijetí eura očekávat určitě nemůžeme⁴⁹.

4.2.3 Vliv společné měny na podniky

S přechodem na euro museli podnikatelé upravit své systémy, související se školením zaměstnanců, s účetnictvím a přepočítáváním cen. Tyto faktory jsou krátkodobé a podnikatelé si na ně musí zvyknout. Představují nevyhnutelný náklad při přechodu na společnou měnu⁵⁰.

http://ekonomika.idnes.cz/zdrazeni-po-zavedeni-eura-na-slovensku-budou-strejit-hlidaci-pts-/eko-zahranicni.asp?c=A080511_202332_eko-zahranicni_zra

⁴⁹ *Internetový server iDnes.cz* [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : <http://ekonomika.ihned.cz/analyzy-komentare/c1-39722850-prvni-rok-eura-na-slovensku-prohravaji-banky>

⁵⁰ *Zpravodajský server ČTK* [online], c 2010 [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/euro-si-slovaci-oblibili-uvazuji-ale-jeste-v-korunach/415480&id_seznam=4907?id=414998&id_seznam=4907

V dlouhodobějším horizontu budou převládat pro podnikatele výhody ze společné měny. Ta nejdůležitější výhoda pro slovenskou exportně zaměřenou ekonomiku je určitě odstranění kurzového rizika. Dále se to pokusím vysvětlit. Slovenská koruna od roku 2005 s drobnými výkyvy k euru posilovala, vývoj kurzu SKK/EUR je uveden v druhé kapitole. Pokud slovenský podnik vyváží své produkty do zahraničí (např. eurozóny), za své produkty dostane zaplacen v eurech. V případě volatility SKK/EUR bude jeho přínos peněžních prostředků různý. Při posilování SKK/EUR obdrží slovenský podnik méně korun a opačně je tomu, když SKK/EUR oslabí, slovenský podnik poté obdrží více korun. Pokud by na posilování SKK, reagoval slovenský podnik zdražením svých produktů, na zahraničních trzích by se stal cenově nekonkurenceschopný.

Posilování koruny se může nepříjemně projevit i u investorů. Pokud by se rozhodl slovenský investor investovat v zahraničí (eurozóně) do cenných papírů, posílení SKK/EUR mu může způsobit nepříjemnosti. Pokud by posílení koruny bylo větší, než očekávaný výnos z cenných papírů, může se investor ocitnout ve ztrátě.

4.2.4 Vliv společné měny na rating Slovenské republiky

SR se stala po vstupu do eurozóny pro investory zajímavější zemí. Dodržování podmínek Paktu stability a růstu vede vládu SR ke snižování deficitů veřejných financí, tím napomáhá ke stabilitě ekonomiky, zvýšení se důvěryhodnosti a ratingu země⁵¹.

Z bývalé visegrádské čtyřky (V4) má SR nejvyšší ratingové ohodnocení⁵². Hodnocení proběhlo koncem roku 2009 a provádělo ho pět světových ratingových agentur⁵³.

⁵¹ *Internetový server o osobních financích* [online], c 1998 – 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/slovensko-zavede-pristi-rok-euro-co-tim-ziska/>

⁵² **AAA** : Nejvyšší kreditní ohodnocení - extrémně silná pozice pro splnění finančních závazků.
A : Silná schopnost dostát závazkům, ovšem dlužník je více náchylný podléhat negativním vlivům a ekonomickým událostem.
BBB : Dostatečná schopnost dostát závazkům, nicméně nepříznivé ekonomické podmínky nebo změněná situace mohou vést k oslabení schopnosti splatit finanční závazky.
B : Více zranitelný . V současnosti dlužník ještě stačí splácet finanční závazky. Nepříznivý vývoj pravděpodobně oslabí schopnost nebo ochotu dostát závazkům.
+/-, 1,2,3 : Je dalším rozlišením v rámci jednotlivých kategorií pro odlišení relativní pozice dlužníka v rámci jedné třídy.

⁵³ *Internetový server zavedení eura v ČR* [online], [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1213.html

Tabulka č. 4.2 : Ratingové ohodnocení zemí V4 v roce 2009

	Standard & Poor's	Moody's	Fitch Rating	R&I	JCR
Slovenská republika	A+ stabilní výhled	A1 stabilní výhled	A+ stabilní výhled	A stabilní výhled	A+ stabilní výhled
Česká republika	A stabilní výhled	A+ stabilní výhled	A+ stabilní výhled	A stabilní výhled	A+ pozitivní výhled
Polsko	A- stabilní výhled	A2 stabilní výhled	A- stabilní výhled	A- stabilní výhled	A- stabilní výhled
Maďarsko	BBB- negativní výhled	Baa1 negativní výhled	BBB negativní výhled	BBB+ negativní výhled	BBB+ negativní výhled

Zdroj : vlastní zpracování dle,

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1213.html

O tom, že stabilní měna, jako je euro, láká investory, uvádím příklad: SR počátkem prosince 2009 přilákala tchajwanského výrobce plazmových obrazovek Au Optronics. Tato společnost se rozhodovala mezi (ČR, Polskem a SR) a slíbila investici ve výši 5 mld. Kč a práci pro 3000 lidí. Důvodem, proč si výrobce vybral právě SR, bylo euro a stabilní podnikatelské prostředí⁵⁴.

V polovině března 2010 SR přilákala dalšího investora, jedná se o jihokorejskou automobilku Kia Motors, která vybuduje nový závod na výrobu motorů za více než 100 mil. EUR. Výroba by měla začít v roce 2011 s počtem 270 nových pracovních míst⁵⁵.

⁵⁴ Internetový server Český rozhlas [online], [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevroe/_zprava/665623

⁵⁵ Internetový server iDnes.cz [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-25]. Dostupné z : <http://ekonomika.ihned.cz/c1-41466840-slovensko-prilakalo-obri-investici-kia-zde-postavi-novy-zavod-na-motory>

4.2.5 Vliv společné měny na Slováky

Od 1. ledna se ve SR začalo platit eurem, pro lepší orientaci a pro navyknutí lidí na novou měnu, používali obchodníci v obchodech dvojí cenovky. Jedna cena byla uvedena v korunách a druhá přepočtená konverzním kurzem na eura⁵⁶. Ještě před přijetím společné měny byla ve SR spuštěna informační kampaň, která měla seznámit lidi s přechodem na novou měnu. Financování proběhlo z rozpočtu vlády SR a NBS. O její důležitosti a rozsahu napovídá také finanční suma, na kterou tato kampaň vyšla, a sice asi 6,31 mil. EUR⁵⁷.

Ve SR je nová měna hodnocena téměř 80 % lidí pozitivně. Zastávají názor, že díky společné měně lépe zvládnou hospodářskou krizi. Zároveň lidé stále přepočítávají v obchodech eura na koruny. Doporučený termín pro duální zobrazování má trvat do 30. června 2010. Ze strany některých obchodníků se ozývají názory, že duální ceny ponechají do konce roku 2010. V duálních cenách vidí totiž možnost získání konkurenční výhody oproti těm, co už ceny uvádí pouze v eurech. Duální zobrazení cen vítají nejvíce lidé středního a staršího věku⁵⁸.

Určité problémy s eurem zaznamenali zejména obchodníci, kteří podcenili zásobu drobných při vracení za nákup. Možné drobné problémy lze uvést i u starších osob, které byly zvyklé na důchody v řádech tisíců SKK a po roce 2009 dostávají „pouze“ stovky EUR⁵⁹.

⁵⁶ *Ekonomický server ČTK* [online], c 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : http://www.financninoviny.cz/zpravy/slovensko-pred-rokem-zavedlo-novou-menu-euro/414998&id_seznam

⁵⁷ *Zpravodajský server o marketingu, médiích a reklamě* [online], c 1996 - 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : http://mam.ihned.cz/c4-10000135-34915330-100000_d

⁵⁸ *Internetový server iHNed.cz* [online], c 1996 - 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : <http://zahranicni.ihned.cz/c1-39395420-slovaci-jsou-rok-po-prijeti-eura-spokojeni-a-hrdi-spojui-s-nim-ale-citelne-zvyseni-cen>

⁵⁹ *Internetový server Profit.cz* [online], c 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : <http://www.profit.cz/clanek/euro-na-slovenskuprechod-probeh-excelentne.aspx>

4.3 Zhodnocení vstupu Slovenské republiky do eurozóny

Přechod SR na euro hodnotím úspěšně, a to jak to stránce organizační, tak i po stránce technické. Za úspěšnou považuji také informační kampaň, která má ne malý vliv na to, že mezi lidmi ve SR je euro bráno pozitivně. Mezi určité problémy, které pocítili občané SR, můžu zařadit především manipulaci s drobnými mincemi. Vlivem nižší cenové hladiny totiž většina cen vychází ve zlomecích.

Na hodnocení dopadů zavedení eura na slovenskou ekonomiku je ještě brzy, to lze hodnotit až z delšího časového horizontu (alespoň 5 let). Za největší hrozbu při vstupu SR do eurozóny se považoval růst míry inflace. Tento problém se nenaplnil a je zcela jasné, že hlavní podíl na vývoji inflace v roce 2009 nese globální hospodářská krize. Pro rok 2009 byla charakteristická nejen v celé EU deflace, docházelo tedy k poklesu cenové hladiny. Vlivem poklesu poptávky neměli výrobci důvod ke zvyšování cen. V roce 2010 se počítá s určitým ekonomickým oživením, s tím související růst poptávky přispěje k opětovnému nárůstu inflace.

5 Přípravenost české ekonomiky na vstup do EMU

5.1 Vznik hospodářské a měnové unie

Proces evropské integrace má své kořeny v poválečném období. Vznik prvních evropských institucí se datuje na počátek 50. let. První teoretické diskuze o vzniku společné měny se začaly objevovat o 10 let později, tj. počátek 60. let. Z těchto diskuzí vzešel projekt: Wernerův plán měnové unie (1968 - 1970). Plánu bohužel chyběla politická iniciativa, která by ho zrealizovala. Wernerův plán měnové unie přišel v tu nejméně vhodnou dobu, neboť počátkem 70. let se začaly projevovat následky ropné krize⁶⁰.

V druhé polovině 80. let byl na zasedání ER v Hannoveru potvrzen záměr, obnovit již dřívější snahy vzniku měnové unie (MU). ER požádala předsedu EK Jacqua Delorse a jeho pracovní skupinu o zpracování plánu pro etapovitý vznik hospodářské a měnové unie (EMU). Plán tehdejšího předsedy EK a pracovní skupiny byl zveřejněn v dubnu 1989. ER jej přijala na svém zasedání v Madridu v červnu 1989. Delors ve vypracovaném plánu kladl nutnost, vytvořit MU se společnou měnou, aby bylo dosaženo plného využívání výhod na vnitřním trhu. Plán navrhoval vznik EMU ve třech etapách⁶¹. Etapy budování EMU uvádím v příloze č. 5.

Maastrichtská smlouva byla podepsána v Maastrichtu dne 7. února 1992 (v platnost vstoupila v listopadu 1993) a představuje výrazný pokrok, směřující k jednotné měně. Smlouva vymezila další kroky, vedoucí k MU např.: ke každé etapě vzniku EMU určila cíle, ke kterým byla přidělena pevná data, vznikla maastrichtská kritéria a také vymezila institucionální podobu MU.

V první etapě byl kladen požadavek na to, aby členské státy sestavovaly konvergenční programy, pomocí kterých se vyhodnocovala ekonomická konvergence. V první etapě také došlo k užší spolupráci mezi centrálními bankami.

⁶⁰ ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 99 - 117 s. ISBN 80-7179-472-4.

⁶¹ *Internetový server zavedení eura v ČR* [online], [cit. 2010-04-05]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_maastricht.html

Druhá etapa byla datována na 1. leden 1994. Stejně jako první, tak i druhá etapa představovala přechodnou fázi, během které se zvyšovalo úsilí o dosažení ekonomické konvergence, čemuž také napovídá založení Evropského měnového institutu (EMI), sloužícího k posílení spolupráce v měnové oblasti členských států.

Dle Maastrichtské smlouvy mohla třetí etapa nejdříve začít ještě před 1. lednem 1997, nejpozději 1. ledna 1999 a právě druhé zmíněné datum se stalo dnem vzniku třetí etapy EMU. Aby třetí etapa mohla vzniknout, musela většina členských států EU splnit maastrichtská kritéria (podmínka nadpoloviční účasti). Na počátku třetí etapy zahájila svou činnost ECB⁶⁰.

5.2 Země, stojící mimo eurozónu

V současnosti má EU 27 členských států, z toho již 16 států přijalo společnou měnu. Státy, které dosud nepřijaly společnou měnu, se nazývají „členské státy s výjimkou“ („pre-ins“). Tato skupina se dále dělí na podskupiny. Do první podskupiny se řadí Dánsko a Velká Británie. Při podpisu Maastrichtské smlouvy dne 7. února 1992 si vyjednala Velká Británie výjimku, formou Dodatkového protokolu, že se na ní nebude vztahovat ta část ustanovení smlouvy, která se týká přechodu do MU a přijetí společné měny. Prostřednictvím Dodatkového protokolu si vyjednalo výjimky i Dánsko, a to ještě před tím, než smlouva vstoupila v platnost.

Každý stát, vstupující do EU po ratifikaci Maastrichtské smlouvy v listopadu 1993, byl a je povinen přijmout společnou měnu. Ovšem existuje výjimka, kterou tvoří Švédsko. Švédsko vstoupilo do EU v roce 1995 a kromě politické neochoty účastnit se v MU, záměrně neplní jedno kritérium. Tím kritériem je účast v mechanismu směnných kurzů (ERM II).

Třetí podskupinu tvoří nové členské státy, které se staly členy EU v letech 2004 a 2007. Pro tyto státy při jednáních o přistoupení platí to, co pro staré členské státy, tj. přijetí části právního řádu ES, souvisejícího se zavedením společné měny. Ze strany EU byl kladen důraz na úplné splnění „acquis communautaire“ pro kandidátské státy. Při vyjednáváních o přistoupení v letech 2002 – 2003 udělila EU kandidátským zemím (i ČR) pouze dočasná

⁶⁰ ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 99 - 117 s. ISBN 80-7179-472-4.

přechodná období. Tato přechodná období se netýkala EMU, tudíž každý členský stát, po splnění maastrichtských kritérií, musí euro přijmout.

5.3 Česká republika a euro

Jak jsem se již zmínil výše, přijetí eura představuje pro ČR povinnost. Maastrichtská smlouva nestanovila pro žádný stát pevné datum, nýbrž poukazovala na vhodné načasování, to zajišťuje relativně velkou volnost nejen pro ČR. Mezi základní dokument, uvažující o vstupu ČR do eurozóny patří Strategie přistoupení ČR k eurozóně, tento dokument byl schválen v roce 2003 ČNB a vládou ČR. Prvotní datum, související se vstupem ČR do eurozóny, bylo stanoveno na léta 2009 – 2010. V dokumentu bylo uvedeno, že přijetí eura bude pro ČR výhodné, za předem stanovených podmínek jako jsou:

- ⇒ Zvýšení pružnosti ekonomiky (hlavně trhu práce).
- ⇒ Musí dojít k vytvoření dostatečně velkého manévrovacího prostoru v oblasti veřejných rozpočtů, pro možné vyrovnaní asymetrických šoků. Neboť ztrátou české koruny ČNB nemůže ovlivňovat prostřednictvím nákupu a prodeje deviz její kurz.
- ⇒ Cyklický vývoj české ekonomiky musí být sladěn s cyklem eurozóny.
- ⇒ Jako odlišnost, v porovnání se zakládajícími zeměmi EMU, zde uvádím rozhodnutí o vstupu ČR do ERM II. Když se ČR rozhodla vstoupit do ERM II až v okamžiku, kdy bude jasné, že splníme výše zmíněné podmínky. Snaha vlády ČR, tak i ČNB je tento pobyt minimalizovat na co nejkratší dobu, která činí dva roky.

5.3.1 Postoj Čechů k euru

Názory české veřejnosti na euro se v porovnání s názory veřejnosti zemí, které vstupovaly do EU zároveň s ČR, dají označit za vlažnější. Proč je tomu jinak u nás v ČR, než ostatních zemích? Jako hlavní důvod bývá uváděn postoj českých politiků k euru, který souvisí s neochotou provádět potřebné reformy. Mnohé lidi mohl také ovlivnit prezident Václav Klaus, který je znám svým postojem ke společné měně.

Při pomnutí politické neochoty zde vystupuje další možný důvod, který ovlivňuje názor české veřejnosti. Jedná se o vývoj inflace v delším časovém období. Z vývoje je patrné, že politika, založená na plovoucím kurzu vlastní měny a cílování inflace, zajistila pro českou

ekonomiku nadprůměrnou míru stability. Tato stabilita se projevila pochopitelně i ve výkonnosti české ekonomiky v posledních letech. Např. mezi lety 1999 – 2005, po „spuštění režimu cílování inflace“, se průměrná míra inflace v ČR nacházela na úrovni 2,3 %. Tato úroveň byla nižší, než v některých starých členských státech (ve Španělsku, Řecku, Portugalsku anebo Lucembursku).

Jako další důvod se může jevit také vývoj domácí měny. Ze všech 12 nových přistupujících zemí došlo od transformačního období (1993) k nominálnímu posílení domácí měny k euru jen u 5 měn. Česká koruna se řadí mezi nejvíce posilující měny těchto 12 přistupujících států, před českou korunu se dostal pouze litevský litas. Takže stabilní makroekonomické prostředí, spolu s existencí vlastní měny s plovoucím kurzem, nepředstavuje pro českou veřejnost příliš velkou ochotu, vzdát se české koruny⁴.

5.3.2 Klausova kritéria pro přijetí společné měny

Aby ČR mohla přijmout euro, musí samozřejmě splnit maastrichtská kritéria. Kritéria zformulovaly země, které přijaly společnou měnu a pomocí těchto kritérií se rozhodují o přijetí nebo nepřijetí státu do eurozóny. Kritéria vznikla za účelem stability uvnitř eurozóny. Záměr byl z cela jasný, aby nové země eurozóny neohrožovaly společnou měnu.

Ovšem stát, který uvažuje o přijetí společné měny má jiný zájem. Je pro něj důležité to, jestli přijetí společné měny bude výhodou pro obyvatele, bude stabilizovat ekonomiku, nezpůsobí šoky, přispěje k ekonomickému růstu anebo ekonomiku bude destabilizovat, dojde ke zpomalení ekonomického růstu atd. Již v roce 1997 zformuloval britský ministr financí Gordon Brown 5 kritérií, pomocí kterých se Velká Británie rozhodovala vstoupit či nevstoupit do eurozóny. Podobným směrem se vydal i český prezident Václav Klaus.

Jako první kritérium Václav Klaus uvádí: zdali opravdu euro zajistí očekávané výsledky v podobě vyššího hospodářského růstu, vyšší stability ve fiskální a měnové oblasti? Tyto výsledky v minulosti naplněny nebyly. Ekonomický růst v zemích eurozóny nikoliv nezrychlil, ale zpomalil. Vyšší stability v oblasti veřejných rozpočtů dosaženo také nebylo, důkazem tomu může být provedená reforma Paktu stability a růstu.

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 39 - 55 s. ISBN 978-80-7325-120-8

Do druhého kritéria patří otázky: zdalipak bylo zajištěno dostatečné sblížení hospodářského cyklu a ekonomická struktura naší země je stejnorodá s ekonomickou strukturou zemí eurozóny, dále např. do jaké míry jsou problémem rozdíly v ekonomické úrovni, cenové a mzdové hladině? Odpovědi na tyto otázky budou uvedeny níže.

Třetí kritérium pana Klause je spojeno s názorem na probíhající evropský integrační proces. Zastává názor, že vznik MU byl zcela politický názor, který míří k daňové, rozpočtové a politické unii. Proto je nutné při rozhodování o přijetí eura zvážit jak kritéria maastrichtská, tak i kritéria „Klausova“⁴. Osobně si nemyslím, že třetí kritérium představuje nějaký závažnější problém. V rámci fungování vnitřního trhu považuji za správné, provést určité kroky, které povedou nejen k daňové harmonizaci.

5.3.3 Výhody a rizika přijetí společné měny pro Českou republiku

Mezi výhody, které lidé pocítí, patří jistě odstranění transakčních nákladů. Když budou chtít Češi na výlet, dovolenou do zemí eurozóny, tak nebudou muset směňovat české koruny za eura. Ušetří nejen čas, ale také náklady spojené s poplatky, které by museli zaplatit za směnu.

Daleko důležitější výhoda, plynoucí ze společné měny pro českou ekonomiku, je odstranění kurzového rizika. Jaký má vliv odstranění kurzového rizika na podniky, je uvedeno v kapitole 4.2.3. Samozřejmě, že proti kurzovému riziku je možné se pojistit. Pro podnikatele pojištění představuje mimo jiné další náklad. S měnovým rizikem se budou setkávat i nadále podnikatelé, kteří budou obchodovat se zeměmi, kde se používá jiná měna, než euro (např. dolar).

Přijetí eura se pozitivně projeví v obchodování s cennými papíry. Společná měna zajistí zprůhlednění kurzovních lístků na burze cenných papírů, umožní jednodušší mezinárodní srovnání⁴.

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 23 - 26 s. ISBN 978-80-7325-120-8.

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 161 s. ISBN 978-80-7325-120-8.

Vstupem do eurozóny se ČR bude podílet na provádění evropské měnové a kurzovní politiky. Členství v eurozóně by mělo podporovat realizaci strukturálních reforem, s cílem udržet ekonomický růst. Při zafixování české koruny se posílí stabilita finančního sektoru a sníží možnost vzniku měnových turbulencí. Výše uvedené výhody by se měly pozitivně projevit ve vytvoření stabilního podnikatelského prostředí v ČR.

Vstup do eurozóny je spojován nejen s výhodami, ale také s možnými riziky. Pokud by nebyl při přijetí společné měny dostatečně sladěn cyklický vývoj české ekonomiky s cyklickým vývojem v eurozóně, může dojít ke vzniku ekonomických šoků. Česká ekonomika se od transformačního postupně přibližovala k evropským ekonomikám, i přesto se dá očekávat, že ekonomický cyklus po vstupu do eurozóny nebude úplně sladěn.

Jako další riziko lze uvést ztrátu provádět samostatnou měnovou politiku, která představuje velice důležitý nástroj v boji proti nepříznivým ekonomickým podmínkám (např. současná globální ekonomická krize).

Fiskální politika by se měla po vstupu do eurozóny řídit pravidly, danými Paktem stability a růstu. Měla by být proto prováděna zodpovědně a směřovat k dlouhodobé udržitelnosti vyrovnaných veřejných financí. Zároveň také plnit makroekonomickou stabilizační funkci⁶².

⁶² *Ministerstvo financí České republiky* [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-04-08]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_dokumenty_11297.html

5.4 Ekonomická sladěnost a připravenost české ekonomiky na přijetí společné měny

Jaké výhody při přijetí společné měny budou plynout české ekonomice záleží na tom, do jaké míry dokáže ČR realizovat obchodní vztahy se svými partnery, bez použití měnové politiky, pomocí které může ČNB ovlivňovat kurz měny. Významnou roli hraje i schopnost české ekonomiky, jak rychle se přizpůsobí ekonomickým šokům.

5.4.1 Cyklická a strukturální sladěnost

Ztráta možnosti ovlivňovat vlastní měnovou politiku a nedostatečná sladěnost české ekonomiky s ekonomikou eurozóny, představují pro ČR budoucí riziko. Pro posouzení sladěnosti se používá celá řada ukazatelů, a to jak ukazatelů přímých, tak i ukazatelů nepřímých. Přímé ukazatele posuzují sbližování české ekonomiky s ekonomikou eurozóny, nepřímé ukazatele přispívají k vyšší sladěnosti (mezinárodní vztahy, finanční sektor).

5.4.2 Přímé ukazatele sladěnosti

K základním přímým ukazatelům, posuzujících sladěnost, se řadí vývoj domácí ekonomické aktivity, měnového kurzu a úrokových sazeb v porovnání s eurozónou. Při vyšší dosažené konvergenci v ekonomické úrovni a cenové hladině před vstupem do EMU se očekává menší pravděpodobnost vzniku nerovnovážných tlaků po vstupu.

Jako základní ukazatel, vyjadřující podobnost ekonomik se používá **stupeň reálné ekonomické konvergence**. Měří se pomocí HDP na obyvatele, samozřejmě v paritě kupní síly a pomocí relativní cenové hladiny HDP. Vstup do MU nevyžaduje vysokou míru reálné konvergence, ale nízký stupeň může poukázat na možné budoucí výzvy (po přijetí společné měny). Vyšší stupeň dosažené reálné konvergence, před přijetím společné měny, souvisí také s vyšší cenovou hladinou. Po převedení této skutečnosti do situace české ekonomiky tzn., že čím vyšší stupeň reálné konvergence dosáhne ČR před vstupem do eurozóny, tím nižší se bude očekávat nárůst cenové hladiny a posilování reálného kurzu po vstupu. O tom, že česká ekonomika konverguje v oblasti HDP na obyvatele k ekonomikám eurozóny, je možné se přesvědčit z následující tabulky. V roce 2008 dosahovala česká ekonomika 74 % průměru

eurozóny. Z tabulky je patrné, že ČR v porovnání s Rakouskem anebo Německem zaostává. Ale na druhou stranu dosahuje vyšší životní úrovně, než např. Portugalsko.

Tabulka č. 5.1 : HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EA – 16 = 100)

	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	62	63	66	69	69	71	73	74
AT	117	114	114	117	114	114	114	144
DE	108	104	105	106	106	106	106	107
PT	68	69	69	69	70	70	70	69
HU	47	55	57	58	57	59	58	58
PL	42	43	44	47	46	48	50	53
SI	70	74	75	79	79	81	82	83
SK	46	49	50	52	55	59	61	67

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

V následující tabulce je zobrazena cenová hladina HDP. Tabulka poukazuje na to, že v cenové hladině dochází také ke konvergenci. V roce 2008 dosáhla ČR v cenové hladině úroveň 68 % průměru eurozóny. Ovšem cenová hladina v ČR neodpovídá dosažené ekonomické výkonnosti. V porovnání s Maďarskem, Polskem anebo Slovenskou republikou dosahuje ČR přibližně srovnatelnou cenovou hladinu, ale vyšší ekonomickou úroveň.

Tabulka č. 5.2 : Průměrná cenová hladina HDP (EA – 16 = 100)

	1998	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	44	54	50	51	56	59	61	68
AT	103	103	101	100	103	104	104	105
DE	111	109	105	103	101	101	101	103
PT	78	82	81	82	80	80	80	80
HU	44	54	54	58	60	58	63	64
PL	48	55	48	47	54	56	60	63
SI	71	72	72	70	71	73	76	78
SK	41	43	46	49	51	54	60	64

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Vývoj reálného kurzu české koruny k euru uvádím v následující tabulce, ze které je patrné, že v letech 1999 - 2008 reálný kurz české koruny posílil přibližně o 50 %. Průměrné roční tempo zhodnocení činilo 4,2 % a je výrazně vyšší, než ve srovnávaných zemích eurozóny. Výjimku zde tvoří pouze SR, u které činilo průměrné roční tempo zhodnocení 6,3 %.

Tabulka č. 5.3 : Reálný kurz vůči euru (1998 = 100; na bázi HICP)

	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Roční tempo zhodnocení
CZ	98	121	115	115	122	129	132	151	4,2 %
AT	100	99	98	98	98	98	98	98	-0,2 %
DE	100	98	97	97	96	96	96	96	-0,4 %
PT	102	106	107	107	107	108	108	108	0,7 %
HU	104	127	125	131	135	129	143	147	3,9 %
PL	98	119	103	101	114	116	120	131	2,7 %
SI	100	103	103	102	102	102	104	106	0,6 %
SK	98	118	128	140	146	154	170	185	6,3 %

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

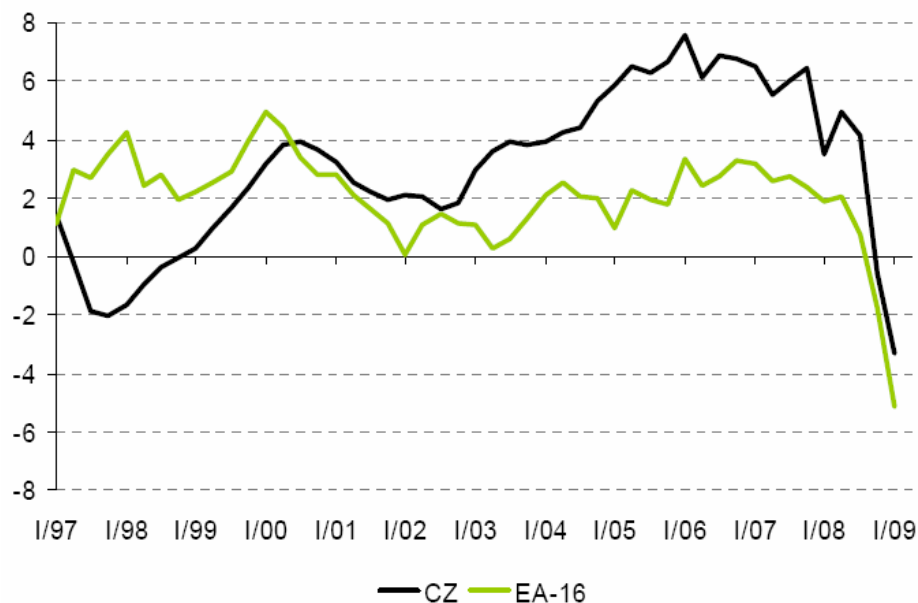
V následujících letech se rovněž počítá s reálným posílením měn, a to jak v zemích eurozóny, tak i v zemích o vstup usilujících (ČR, Polsko, Maďarsko). Z analýzy, provedené ČNB, připadá míra reálného posílení české koruny v letech 2010 – 2014 v rozmezí 1,3 – 3,5 %⁶³.

Mezi přímé ukazatele se řadí také **korelace ekonomické aktivity**. Z dostupných analýz, zpracovaných ČNB, je možné pozorovat vyšší korelaci (vzájemný vztah) v ekonomické aktivitě ČR a eurozóny. A to především v posledních letech, jak je patrné z následujícího grafu. Podobný scénář panuje i u vývoje aktivity průmyslu, ale také u vývozní aktivity. Na druhou stranu musíme na tyto ukazatele nahlížet s určitou opatrností. Protože právě s probíhající globální krizí a propadem ekonomik eurozóny, došlo také k propadu české ekonomiky. Důvodem je právě vyšší korelace mezi českou ekonomikou a ekonomikou

⁶³ Česká národní banka [online], c 2003 - 2010 [cit. 2010-04-10]. Dostupné z : http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2009.pdf

eurozóny. Z toho vyplývá, že česká ekonomika je v posledních letech více závislá na vývoji ekonomiky eurozóny, především německé ekonomiky¹⁶.

Graf č. 5.1 : Ekonomický růst v ČR a v eurozóně

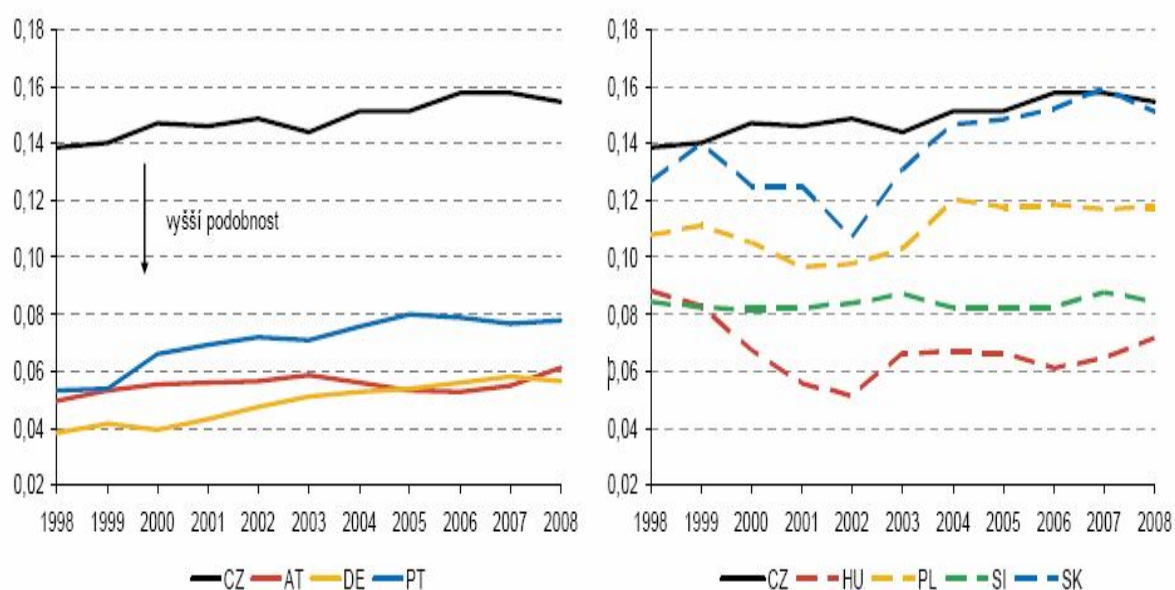
Zdroj: ČNB

Jako další přímý ukazatel uvádím **strukturální podobnost ekonomik**. Čím vyšší bude podobnost struktury ekonomické aktivity české ekonomiky v porovnání s eurozónou před vstupem do EMU, tím nižší tlaky na vznik asymetrických šoků se budou očekávat po vstupu. K porovnání strukturální podobnosti ekonomik se používá tzv. Landesmannův strukturální koeficient. Výstup koeficientu se pohybuje v intervalu (0;1). Koeficient, blížící se nule vyjadřuje vyšší podobnost ve struktuře porovnávaných ekonomik. Výpočet koeficientu je založen na porovnávání zemí v šesti odvětvích ekonomiky, vzhledem k celkové přidané hodnotě. Rozdělení odvětví je následující:

- ⇒ 1 odvětví – zemědělství, lesnictví a rybolov
- ⇒ 2 odvětví – průmysl
- ⇒ 3 odvětví – stavebnictví
- ⇒ 4 odvětví – velkoobchod a maloobchod, opravy, ubytování, doprava a komunikace
- ⇒ 5 odvětví - finanční zprostředkování, reality, pronájem a podnikatelské činnosti
- ⇒ 6 odvětví - ostatní služby

¹⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-04-11]. Dostupné z : http://www.mfcr.cz/cps/rde/xber/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf

Graf č. 5.2 : Strukturální podobnost české ekonomiky k zemím eurozóny

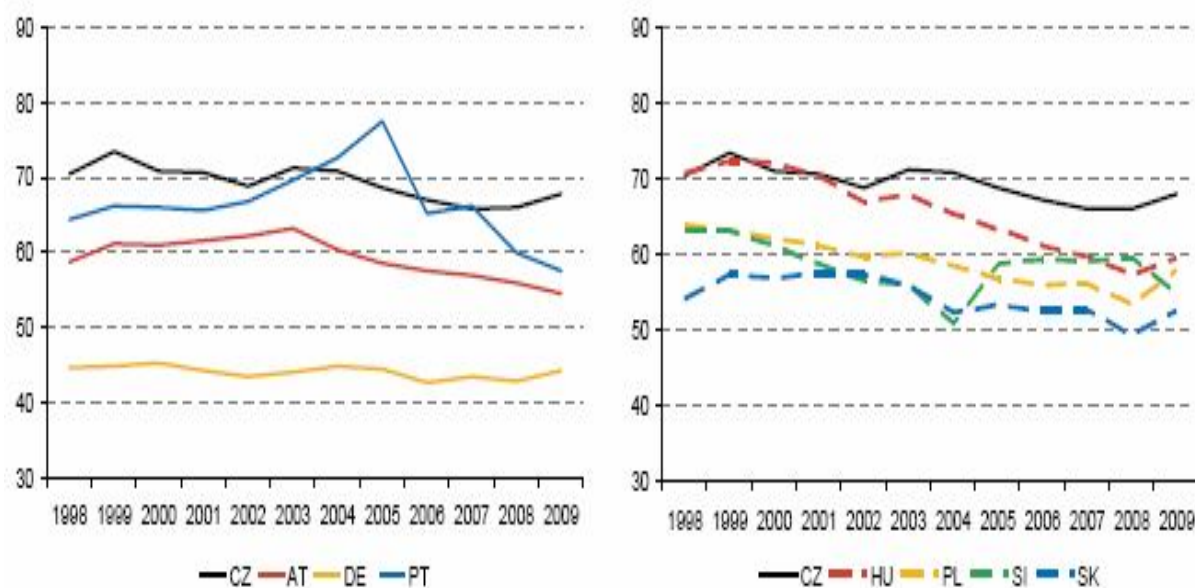
Zdroj: ČNB

Z grafu je patrné, že česká ekonomika vykazuje nejvyšší Landesmannův koeficient. Z toho plyne, že česká ekonomika z porovnávaných zemí se nejméně podobá průměru eurozóny. Česká ekonomika se odlišuje od průměru eurozóny, zejména vysokým podílem průmyslu a nižším podílem služeb na HDP.

5.4.3 Ekonomické propojení české ekonomiky se zeměmi eurozóny

Ekonomické propojení mezi českou ekonomikou a ekonomikou eurozóny lze pozorovat z velikosti zahraničního obchodu (velikost exportu a importu). Vyšší ekonomická propojenost české ekonomiky a eurozóny znamená nižší riziko vzniku rozdílného vývoje. S vyšším obchodním propojením souvisí také vyšší korelace ekonomické aktivity uvnitř MU. Míra ekonomického propojení hodnocených zemí k eurozóně je zachycena v následujících dvou grafech.

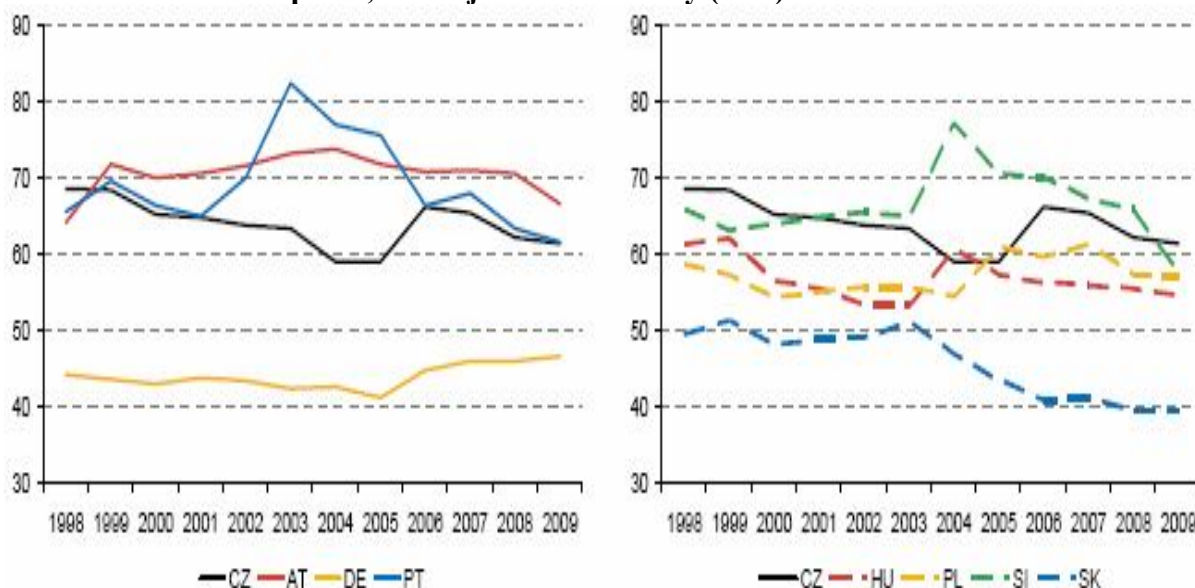
Graf č. 5.3 : Podíl exportu, směřujícího do eurozóny (v %)

Zdroj: ČNB

První graf zobrazuje podíl exportu hodnocených zemí, který směřuje do eurozóny. Velikost českého exportu, mířícího do eurozóny dosahuje téměř 70 %. Spolu s 60 % velikostí importu z eurozóny (zachyceno v následujícím grafu), dosahuje česká ekonomika jednu z největších úrovní mezi hodnocenými zeměmi.

Graf č. 5.4 : Podíl importu, směřujícího z eurozóny (v %)

Zdroj: ČNB

5.4.4 Vlastnické propojení české ekonomiky se zeměmi eurozóny

Vlastnické propojení přispívá k vyšší korelaci ekonomické aktivity, stejně jako ekonomické propojení. Měří se jako podíl přímých zahraničních investic na HDP. Investice mohou plynout směrem do eurozóny anebo z eurozóny. V případě projevu poptávkového šoku v domácí ekonomice, může dojít prostřednictvím investičních portfolií, alespoň z části k utlumení tohoto negativního faktoru. V tabulce 5.4 jsou zachyceny přímé zahraniční investice, směřující z eurozóny do hodnocených zemí, ve vztahu k HDP. V tabulce 5.5 jsou zachyceny investice, směřující z hodnocených zemí do eurozóny, ve vztahu k HDP.

Tabulka č. 5.4 : Podíl přímých zahraničních investic z eurozóny na HDP (v %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
CZ	37,8	35,4	39	42,4	44,3	48
AT	12,1	12,3	13,6	17,7	22,1	24,3
DE	15,2	15,5	14,6	15	16,1	16,3
PT	20,7	19,6	20,3	22,5	27,3	-
HU	29,7	35,7	36,5	37,7	40,4	43
PL	16,1	17,7	23,3	23,3	26	28,2
SI	11,4	12,2	14	14,9	15,9	22
SK	16,2	31,4	33	37,8	41,9	32,9

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Jak lze poznat z první tabulky, přímé zahraniční investice v ČR vykazují rostoucí trend. Z hodnocených zemí dosahuje česká ekonomika nejvyšších hodnot. Přibližně jedna třetina z celkových přímých zahraničních investic v roce 2007 pocházela z Nizozemí.

Tabulka č. 5.5 : Podíl přímých investic do eurozóny na HDP (v %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
CZ	1,1	1,5	1,7	1,8	2,3	2,3
AT	6,7	7	7,3	8,1	11	12,3
DE	11,5	11,3	11	12	13,5	14,8
PT	10,1	10	10,9	12	13,2	-
HU	1,2	1,5	2,7	3,9	4,2	4,2
PL	0,3	0,4	0,6	0,5	1,7	1,6
SI	1,1	1,3	1,8	1,8	1,9	1,9
SK	0,3	0,2	-0,3	-0,5	0,3	0,7

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Podíl přímých investic, směřujících z hodnocených zemí do eurozóny, dosahuje u nových členských států EU nízkých hodnot. Nejvyšších hodnot z nově přistoupených zemí dosahuje Maďarsko, investice zde v roce 2007 dosáhly 4,2 % HDP.

5.4.5 Pružnost trhu práce

Pružnost na trhu práce patří mezi důležitý vyrovnávací prvek, který může po vstupu do eurozóny tlumit dopady asymetrických šoků, pomocí změn ve výši mezd anebo změn ve struktuře zaměstnanosti. Pružnost trhu práce se vyjadřuje pomocí flexibility pracovní síly. Pokud je pracovní trh nepružný anebo méně pružný, vyznačuje se vyšší dlouhodobou nezaměstnaností, spojenou s vysokými regionálními rozdíly. V následující tabulce je zachycena dlouhodobá nezaměstnanost. Od konce devadesátých let tento ukazatel v ČR narůstal, ale od roku 2006 docházelo ke snižování dlouhodobé nezaměstnanosti. Z hodnocených zemí ČR zaostává za Rakouskem, Slovinskem, ale v porovnání s ostatními zeměmi dosahuje nižších hodnot.

Tabulka č. 5.6 : Dlouhodobá nezaměstnanost (v %)

	1998	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	2	3,7	3,8	4,2	4,2	3,9	2,8	2,2
AT	1,3	1,1	1,1	1,4	1,3	1,3	1,2	0,9
DE	4,7	4	4,6	5,5	5,7	5,5	4,7	3,8
PT	2,2	1,8	2,2	3	3,7	3,9	3,8	3,7
HU	4,2	2,5	2,4	2,7	3,2	3,4	3,4	3,6
PL	4,7	10,9	11	10,3	10,3	7,8	4,9	2,4
SI	3,3	3,5	3,5	3,2	3,1	2,9	2,2	1,9
SK	6,5	12,2	11,4	11,8	11,7	10,2	8,3	6,6

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných⁶⁴ na celkové nezaměstnanosti je možno zjistit z následující tabulky. Pro ČR je charakteristický vývoj od roku 2002 kolem 50 % a dosahuje srovnatelných hodnot s Německem. Nejvyšších hodnot z hodnocených zemí dosahuje SR, kde v roce 2008 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti 70 %.

⁶⁴ 12 a více měsíců

Tabulka č. 5.7 : Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti (v %)

	1998	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	31	50	49	51	53	54	52	49
AT	30	27	26	28	25	27	27	24
DE	51	48	50	56	53	56	57	53
PT	43	35	35	44	48	50	47	47
HU	50	43	41	44	45	45	47	47
PL	47	55	56	54	58	56	51	34
SI	45	56	53	52	47	49	46	42
SK	52	65	65	65	72	76	74	70

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

V ČR existují velké rozdíly v nezaměstnanosti mezi jednotlivými regiony. K důvodům, ovlivňujícím tyto rozdíly, patří nerovnováha mezi nabídkou práce a poptávkou po práci. Rozdílnost se dá vyjádřit pomocí počtu nezaměstnaných na jedno pracovní místo. Přední místa v počtu nezaměstnaných na jedno pracovní místo již delší dobu zaujímají kraje Moravskoslezský, Ústecký, kde na jedno volné pracovní místo počátkem roku 2009 připadalo přibližně 30 nezaměstnaných. Nejnižších hodnot dosahuje Praha, kde na jedno volné pracovní místo připadali (počátkem roku 2009) 2 nezaměstnaní.

Vysoké rozdíly v nezaměstnanosti mezi jednotlivými regiony v ČR dále ovlivňuje nízká regionální mobilita. V ČR velikost vnitřního stěhování dosahuje vyšších hodnot, než je tomu v Polsku a Slovinsku. Na druhou stranu ovšem zaostáváme za Německem a Rakouskem. Velikost vnitřního stěhování je zachycena v následující tabulce.

Tabulka č. 5.8 : Velikost vnitřního stěhování (na 1000 obyvatel)

	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	20	22	21	21	21	22	25	24
AT	33	43	44	35	35	36	37	-
DE	48	47	46	45	44	43	-	-
HU	21	23	24	22	22	25	25	-
PL	11	11	11	11	11	12	13	-
SI	15	17	14	15	16	19	-	-
SK	15	17	16	16	16	17	17	-

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Za důležitý prvek, který je schopen pohlcovat asymetrické šoky uvnitř MU, je možno považovat mezinárodní mobilitu pracovní síly. Stupeň mezinárodní mobility pracovní síly se dá vyjádřit pomocí velikosti přistěhovalých a vystěhovalých pracovníků a je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 5.9 : Mobilita pracovní síly (počet osob na 10 000 obyvatel)

	Přistěhovalí pracovníci				Vystěhovalí pracovníci			
	2001	2006	2007	2008	2001	2006	2007	2008
CZ	13	66	101	75	21	33	20	6
AT	112	122	129	-	90	89	89	-
DE	107	80	83	-	74	78	77	-
PT	18	26	44	-	-	12	25	-
HU	21	21	24	-	3	4	4	-
PL	2	3	4	-	6	12	9	-
SI	39	100	145	-	24	69	74	-
SK	4	23	30	-	2	6	7	-

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

Do roku 2007 docházelo v ČR k postupnému zvyšování počtu přistěhovalých pracovníků, od roku 2008 se situace změnila a naopak došlo k poklesu. V roce 2007 byl v ČR stupeň mobility vyšší než v Německu, Portugalsku, Maďarsku, Polsku. Vyšší stupeň mobility byl zaznamenán pouze v Rakousku a Slovinsku. Vývoj počtu přistěhovalých pracovníků od roku 2005 byl ovlivněn silným hospodářským růstem a zvýšenou poptávkou po práci. Se silným hospodářským růstem souvisí také vývoj v oblasti vystěhovalých pracovníků. V roce 2007 zde byl zaznamenán výrazný pokles a ČR dosahovala hodnot nižších, než tomu bylo v Německu, Rakousku a Portugalsku.

Mezinárodní mobilita se dá odvodit také z podílu cizinců v populaci. Vývoj počtu cizinců v ČR od roku 2002 neustále roste, i tak ovšem zaostává za zeměmi jako jsou Německo a Rakousko. ČR vykazuje srovnatelnou úroveň cizinců jako Slovinsko. Počet evidovaných zahraničních pracovníků v ČR ke konci dubna 2009 činil 256,3 tisíc. Největší zastoupení na tomto počtu zde měli Slováci (36 %), Ukrajinci (30 %) a Poláci (7 %). Nejvíce jich pracuje ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví a v oblasti nemovitostí⁶³.

⁶³ Česká národní banka [online], c 2003 - 2010 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z : http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2009.pdf

Tabulka č. 5.10 : Podíl cizích státních příslušníků z celkové populace (%)

	1998	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
CZ	2	1,6	1,8	1,9	1,9	2,5	2,9	3,3
AT	9,3	9,1	9,3	9,4	9,6	9,8	10	10,3
DE	9	8,9	8,9	8,9	8,8	8,8	8,8	8,8
PT	1,7	2,2	2,3	-	-	2,6	4,1	4,2
HU	1,4	1,1	1,1	1,3	1,4	1,5	1,7	1,8
PL	-	1,8	-	-	-	0,1	0,1	0,2
SI	2,1	-	2,2	2,3	2,2	2,4	2,7	3,4
SK	-	-	0,6	0,6	0,4	0,5	0,6	0,1

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČNB

5.5 Fiskální politika České republiky

Vstup do EMU je podmíněn plněním maastrichtských kritérií, o kterých jsem se zmiňoval již v druhé kapitole. V této části jsem se proto rozhodl věnovat pouze fiskální politice, neboť pro ČR představuje plnění kritérií ve fiskální oblasti největší problém. Jedná se o narůstání deficitů veřejných financí, ale také o růst veřejného dluhu. Níže budou uvedeny jednotlivé opatření vlády, vedoucí k fiskální konsolidaci.

Cíl fiskální politiky na rok 2010 zní: snížit deficit veřejných financí na 5,3 % HDP a provádět kroky k postupné konsolidaci v následujících letech, aby ČR splnila požadavky, vyplývající z procedury při nadměrném schodku. Což znamená odstranění nadměrného deficitu do roku 2013. Mezi další cíle fiskální politiky se řadí:

- ⇒ Omezit nepříznivé dopady ekonomického vývoje v roce 2009 v oblasti hospodaření vlády, realizovat opatření, které napomohou snížit deficit.
- ⇒ Omezit administrativní zátěž, skrze zjednodušení daňového systému.
- ⇒ Posílit efektivnost vládních výdajů.

Přijatá opatření poslanců ČR, vedoucí ke snížení deficitu veřejných financí na rok 2010 jsou orientována především na příjmovou stranu (nepřímé daně). V oblasti výdajů se poslanci dohodli na dočasném snížení sociálních dávek, zrušení neobsažených pracovních míst ve veřejném sektoru, zmrazení velikosti finančních prostředků, sloužících pro platy státního sektoru a zmrazení výše důchodů. I v nepříznivých podmínkách, zapříčiněných globální krizí, zůstává prioritou současné vlády financování školství, podpora výzkumu a vývoje a realizace investic s cílem oživit ekonomický růst. Úspěšnost fiskální konsolidace se

bude odvíjet od stanovených cílů (hlavně dosažitelných) nové vlády ČR, která vzejde z voleb koncem května letošního roku.

5.5.1 Příjmy státního rozpočtu

Globální ekonomická krize zapříčinila v roce 2009 oproti roku 2008 pokles příjmů státního rozpočtu o 6 %, v peněžním vyjádření cca o 1422 mld. Kč (39 % HDP). Největší část příjmů tvoří příjmy z daní, a ty v roce 2009 poklesly o více než 8 % (33,2 % HDP). Pokles výnosu byl zaznamenán u všech významných daní, kromě daní spotřebních. Nejcitelněji se projevil pokles výnosů z DPPO a DPFO, jejichž pokles v roce 2009 v porovnání s předchozím rokem činil 21 %, respektive 18 %. .

V roce 2009 došlo k nárůstu spotřebních daní o 3,6 %. Díky přijatým opatřením, na posílení příjmové strany, dojde v roce 2010 ke znatelnému zlepšení. Daňové příjmy by měly meziročně vzrůst o 1 p.b. HDP na 19,1 % HDP. V roce 2009 se snížila daňová kvóta na úroveň 33,2 % HDP. V letošním roce, skrze přijatá opatření ke stabilizaci veřejných financí, dojde k nárůstu na novou úroveň 34,5 % HDP, což je uvedeno v následující tabulce. V příloze č. 6 jsou uvedeny opatření pro posílení příjmové strany.

Tabulka č. 5.11 : Příjmy státního rozpočtu (v % HDP)

	2008	2009	2010*	2011*	2012*
Příjmové položky					
Daňové příjmy	19,6	18,1	19,1	19,1	19
Daně z výroby a z dovozu	11	11,1	11,9	11,6	11,3
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	8,6	7	7,2	7,5	7,6
Kapitálové daně	0	0	0	0	0
Sociální příspěvky	16,2	15,1	15,4	15,6	15,6
Důchod z vlastnictví	0,9	0,9	1	0,9	0,9
Ostatní	4,2	4,9	5,1	5,1	5,1
Celkové příjmy	40,9	39	40,5	40,8	40,5
Daňová kvóta	35,8	33,2	34,5	34,7	34,6

* odhad

Zdroj: vlastní zpracování, dle MF ČR

5.5.2 Výdaje státního rozpočtu

Situace ve výdajové stránce se i v období krize vyvíjí bohužel odlišným tempem, než příjmová strana a tudíž vykazuje rostoucí charakter. Vlivem poklesu nominálního HDP poměrně výrazně vzrostly výdaje vládního sektoru a v roce 2009 dosáhly úrovně 45,5 % HDP. Na tomto růstu výdajů se nejvíce podepsal nárůst sociálních dávek. Globální ekonomická krize se podepsala také na růstu nezaměstnanosti a s tím souvisí růst sociálních transferů, který se v porovnání s rokem 2008 zvýšil o 6,8 %. ČR se nachází v pozici dlužníka, proto růst výdajů ovlivňuje do značné míry i placení úroků. K mírnému nárůstu v roce 2009 došlo u vládních investic, ty se zvýšily oproti roku 2008 o 1,6 %. Velkou roli zde hrály prostředky z EU, bez kterých by jinak vládní investice zcela jistě klesaly.

Ostatní výdaje v roce 2009 se vyvíjely podobně jako tomu bylo v předchozích letech, nebyl tedy u nich zaznamenán výraznější rozdíl. Od 1. ledna 2010 vstoupila v platnost řada úsporných opatření, a to i v oblasti sociálních výdajů, které uvádím v příloze č. 7. Pomocí těchto úsporných opatření se očekává zmírnění narůstajících výdajů vládního sektoru. Úsporná opatření jsou zaměřena na snížení platů a mezd státních zaměstnanců, zmrazení důchodů a vázání výdajů. Současná vláda chce v letošním roce hospodařit tak, aby nepřekročila deficit ve výši 5,3 % HDP⁶⁵.

Tabulka č. 5.12 : Výdaje státního rozpočtu (v % HDP)

	2008	2009	2010*	2011*	2012*
Náhrady zaměstnancům	7,6	7,9	7,7	7,4	7
Mezispotřeba	6,2	6,8	6,3	6	5,6
Sociální transfery	18,2	19,6	19,8	19,5	19,1
Naturální sociální dávky poskytované tržními výrobci	5,4	5,8	5,8	5,8	5,7
Sociální dávky jiné než naturální	12,8	13,8	14	13,7	13,4
Úroky	1,1	1,3	1,7	2	2,1
Dotace	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	5	5,1	5,4	5,6	5,7
Ostatní	3,2	3,1	3,1	3,3	3,5
Celkové výdaje	43	45,5	45,8	45,6	44,7
Spotřeba vlády (nominální)	20,4	21,9	21,3	20,6	19,6

* odhad

Zdroj : vlastní zpracování, dle MF ČR

⁶⁵ Internetový server zavedení eura v ČR [online], [cit. 2010-04-18]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_2010_pdf.pdf

5.5.3 Reforma důchodového a zdravotního systému

ČR je vystavena velkému nebezpečí stárnutí populace. Se stárnutím populace souvisí vyšší závislost na veřejných financích, proto jsou reformy důchodového a zdravotního systému pro ČR velice důležité a také nevyhnutelné.

Příprava důchodové reformy byla započata již v roce 2007 a skládala ze třech fází. První fáze byla zahájena a počítala se změnami, týkajícími se prodloužení odchodu do důchodu na 65 let anebo s prodloužením povinné minimální doby pojištění na 35 let (z předešlých 25 let). Obsah druhé a třetí fáze je zatím prezentován jako záměr. Pro jejich osud bude velice důležité, jak dopadnou květnové parlamentní volby a ochota politických stran domluvit se na konkrétní podobě následujících fází.

Systém zdravotní péče je v ČR financován zejména prostředky, které pocházejí z veřejných zdrojů. A již dlouhodobě trpí pravidelnými deficity a omezenou platební schopností největší české zdravotní pojišťovny (Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR). Cílem reformy se stalo zvýšení efektivity, průhlednosti zdravotního systému a posílení práv pacientů. Náklady na zdravotní péči jsou ovlivněny zdravotním stavem obyvatel, efektivností finančních prostředků a používáním moderních, nákladných technologií. Jako reakce na nadbytečné čerpání zdravotní péče v ČR byly zavedeny regulační poplatky s platností od 1. 1. 2008.

Plánované opatření v důchodovém a zdravotním systému:

Důchodový systém

- ⇒ Vznik rezervního důchodového fondu, který bude oddělen od státního rozpočtu.
- ⇒ Garance velikosti penzí minimálně na úroveň životního minima.
- ⇒ Možnost dobrovolného vyvázání (opt - out).
- ⇒ Zvyšování věku odchodu do důchodu, zvyšování povinné minimální doby pojištění a zároveň zavedení přísnějších podmínek pro čerpání invalidních důchodů.

Systém zdravotní péče

- ⇒ Vyšší vymahatelnost nároků pojištěnců z veřejného zdravotního pojištění.
- ⇒ Záruka místní a časové dostupnosti zdravotních služeb, které jsou hrazeny z veřejného pojištění.
- ⇒ Vznik nezávislého úřadu, sloužícího k dohledu na zdravotní pojišťovny.
- ⇒ Umožnit lidem připojistit se pro nadstandardní zdravotnické služby⁶⁶.

5.6 Zhodnocení připravenosti české ekonomiky na vstup do EMU

Připravenost ČR se odvíjí od plnění maastrichtských kritérií, ale také dosažené sladění české ekonomiky s ekonomikou eurozóny. Z hlediska maastrichtských kritérií, kterými jsem se zabýval ve druhé kapitole, největší problém z mého hlediska představuje kritérium udržitelnosti veřejných financí. Poté, co toto kritérium mezi lety 2006 – 2008 bylo ČR plněno, vlivem globální ekonomické krize došlo opět k nárůstu deficitu, který dosáhl 6,6 % HDP (rok 2009). Právě kvůli tomuto deficitu se dostala ČR opět do procedury při nadměrném schodku. Současná vláda přijala již určité kroky, které směřují k fiskální konsolidaci. Tato vláda má omezenou funkci, a to do doby, než vzejde z parlamentních voleb vláda nová. Z dlouhodobého hlediska proto bude důležitější, jak se s fiskální konsolidací „popere“ vláda nová. Za důležité považuju pokračovat v reformě veřejných financí.

Kritérium cenové stability v současnosti je plněno, prognózy ČNB poukazují na to, že v následujících třech letech by ČR neměla mít problém s plněním tohoto kritéria. Míra inflace v ČR v roce 2009 dosáhla 0,6 % a v letech 2010 - 2012 by se měla pohybovat okolo 2 %.

Od transformačního procesu se česká ekonomika poměrně znatelně přiblížila k ekonomikám eurozóny, jak v HDP na obyvatele, tak i v cenové hladině HDP. I přes znatelné sblížení stále česká ekonomika zaostává za průměrem eurozóny. Aby česká ekonomika eliminovala ekonomické zaostávání a více se přiblížila průměru eurozóny, potřebovala by navázat na předchozí vysoká ekonomická tempa růstu HDP.

⁶⁶ Ministerstvo financí České republiky [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_pdf\(1\).pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_pdf(1).pdf)

Výrazné rozdíly jsou patrné i na trhu práce, v rámci ČR existují velké meziregionální rozdíly v nezaměstnanosti, jsou dány jednak nerovnováhou mezi nabídkou práce a poptávkou po práci a nízkou regionální mobilitou (kde poměrně hodně zaostáváme za Německem a Rakouskem).

6 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zaměřit se na problematiku nominální konvergence v souvislosti se zaváděním společné měny. Na nominální konvergenci jsem nahlížel z hlediska plnění maastrichtských kritérií v období 2004 – 2009 v ČR a ve SR. Cílem diplomové práce bylo také nalézt odpovědi na předem stanovené hypotézy. Stanovené hypotézy zní: Zjistit, zdali vstup SR do eurozóny v období ekonomické krize byl správně načasován a v neposlední řadě také zjistit, jestli vstup ČR do eurozóny je reálný v roce 2015.

Kritérium cenové stability v ČR bylo plněno v letech 2005 – 2006. V období 2007 – 2008 ČR kritérium neplnila, důvodem byla úprava nepřímých daní, související s provedenou reformou financí. V letech 2009 – 2012 by ČR neměla mít problém s plněním tohoto kritéria. SR vykazovala při vstupu do EU vysokou míru inflace, která se posupně snižovala, v důsledku posilování směnného kurzu slovenské koruny. Od roku 2007 SR kritérium plnila.

Kritérium udržitelnosti veřejných financí, představuje pro ČR dle mého názoru největší problém v plnění maastrichtských kritérií. ČR byla již podruhé zařazena do procedury při nadměrném schodku (poprvé v roce 2004, podruhé v roce 2009). ČR vykazovala od roku 2006 zlepšení v oblasti deficitu veřejných financí a kritérium ze strany ČR bylo plněno do roku 2008. Od roku 2009 ovlivňuje hospodaření státu globální ekonomická krize a kritérium do roku 2013 plněno zcela jistě nebude. SR vykazovala v tomto kritériu daleko lepších výsledků, než ČR a s výjimkou roku 2006 kritérium od vstupu do EU plnila.

S kritériem veřejného dluhu nemá ČR ani SR problém. V ČR se dlouhodobě pohybovala hodnota kolem 30 % HDP, ovšem vlivem krize a postupnému narůstání deficitů veřejných financí je nutné tomuto kritériu věnovat do budoucna větší pozornost. Totéž platí pro SR, jen bych dodal, že při vstupu do EU (rok 2004) přesahoval veřejný dluh ve SR 40 % HDP a v následujících letech se tato hodnota postupně snižovala.

Kritérium stability měnového kurzu se dá hodnotit až po vstupu ČR do kurzového mechanismu ERM II. SR vstoupila do ERM II již v roce 2005, centrální parita kurzu slovenské korunu vůči euru byla stanovena na 38,455 SKK/EUR. V následujících letech slovenská koruna apreciovala a NBS požádala dvakrát o změnu centrální parity slovenské

koruny. První změna centrální parity proběhla v roce 2007 (z 38,445 SKK/EUR na 35,442 SKK/EUR), druhá změna centrální parity proběhla v roce 2008 (z 35,442 SKK/EUR na 30,126 SKK/EUR).

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb v ČR je plněno, ani v následujících letech by neměla mít s plněním tohoto kritéria ČR problém. Podobně tomu bylo i ve SR, kdy od vstupu do EU dosahovala SR nižších hodnot dlouhodobých úrokových sazeb, než činila referenční hodnota.

Jako hlavní důvod, proč SR zavedla společnou měnu euro dříve, než ČR se mi jeví velké odhodlání slovenských politiků, jít si za svým cílem. SR se nebála pustit v roce 2005 do velice významných, ač nepopulárních reforem. Mezi důležité kroky reformy lze uvést: výrazné snížení sociálních dávek, snížení daní, za významný krok je možné také považovat zavedení druhého a třetího pilíře důchodové reformy.

Odpověď na hypotézu, zdali vstup SR do eurozóny v období ekonomické krize byl správně načasován, dle mého názoru zní ano. Do budoucna se dá totiž počítat se zvýšenou opatrností, při rozšiřování eurozóny, aby se eliminovaly problémy, na které poukázala ekonomická krize. Jedná se především o rostoucí deficity veřejných financí a narůstání zadluženosti zemí, jako jsou Řecko a Španělsko. Tyto země jsou mimo fiskální nerovnováhu ohroženy také ztrátou konkurenceschopnosti. Jak by se vyvíjela slovenská ekonomika v období krize, kdyby nepřijala euro, je těžké posoudit. Pokud by SR nevstoupila do eurozóny a ponechala si vlastní měnu, mohla NBS pomocí oslabení měnového kurzu podpořit ekonomický růst. Na druhou stranu s přijetím společné měny souvisí odstranění kurzového rizika, které vytváří lepší podmínky pro obchodní vztahy. Jelikož česká a slovenská ekonomika vykazují podobnou strukturu ekonomiky, je možné provést určité srovnání. U obou ekonomik byl zaznamenán v roce 2009 srovnatelný propad ekonomiky, z čehož tedy usuzuji, že kdyby SR euro v období krize nepřijala, slovenská ekonomika by se vyvíjela obdobným směrem, jako s eurem (tudíž euro slovenskou ekonomiku dle mého názoru nijak neochránilo). Nelze zapomenout na to, že v následujících letech se očekává vyšší ekonomický růst v zemích eurozóny, tzn., že slovenská ekonomika by měla růst rychleji, než česká ekonomika.

Na druhou hypotézu, jestli vstup ČR do eurozóny je opravdu reálný v roce 2015 nelze jednoznačně odpovědět. Pokud by fiskální konsolidace probíhala dle plánů současné vlády, a sice nadměrný deficit veřejných financí by byl odstraněn do roku 2013 (což doporučila ČR i rada ECOFIN), musela by ČR již v roce 2013 vstoupit do ERM II. Daleko důležitější ovšem bude, jaké stanovisko a hlavně cíle si stanoví nová vláda, která bude známa z květnových parlamentních voleb. Pokud nová vláda neprovede potřebné reformy, nedojde ke snížení deficitu veřejných financí pod potřebnou hodnotu 3 % HDP, nelze rok 2015 považovat za reálný termín vstupu ČR do eurozóny.

Důležité je také nezapomínat na faktory, které by se mohly negativně projevit v české ekonomice, po vstupu do eurozóny. Mezi tyto faktory řadím nedostatečnou cyklickou sladěnost české ekonomiky s ekonomikou eurozóny, přestože zejména v posledních letech se podobnost cyklů poměrně zvýšila. Dále zde uvádím strukturální podobnost, kdy česká ekonomika vykazuje nejmenší strukturální podobnost, která je zapříčiněna vysokým podílem průmyslu a nízkým podílem služeb na HDP. Negativní vliv na českou ekonomiku po vstupu do eurozóny může mít také nedostatečná flexibilita na trhu práce (i když v posledních letech vlivem ekonomického růstu v ČR docházelo v této oblasti ke zlepšení).

Seznam použité literatury

1. LACINA, L. a kol. *Měnová integrace – náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. s. 226. ISBN 978-80-7179-560-5.
2. MACHÁČEK, J. *Mistři světa amoleta – Průvodce globální krizí a českou politickou krajinou*. 1. vyd. Praha: Respekt Publishing, 2009. 69-76, 132-134 s. ISBN 978-80-87331-02-6.
3. NACHTIGAL, V. TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Linde, 2002. s. 9. ISBN 80-7201-361-0.
4. PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 23-26, 39-55, 109-115, 151-152, 161 s. ISBN 978-80-7325-120-8.
5. ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 99 - 117 s. ISBN 80-7179-472-4.
6. WORKING PAPERS FAKULTY MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. *Protikrizové plány v zemích EU*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 9-12 s. ISBN 978-80-245-1547-2.

Elektronické publikace

7. *Aktuálně.cz* [online], c 1999 - 2010, [cit. 2010-03-13]. Dostupné z : <http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=626888>
8. *Aplikované právo* [online], c 2009, [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : <http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/7.pdf>
9. *Česká národní banka* [online], c 2003 - 2010 [cit. 2010-04-10]. Dostupné z : http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/analyzy_sladenosti_2009.pdf

10. *Česká televize* [online], c 2010 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z :
<http://www.ct24.cz/ekonomika/83886-ke-statnimu-dluhu-loni-pribylo-178-miliard-kazdy-cech-uz-dluzi-112-tisic>
11. <http://www.ct24.cz/ekonomika/statistiky/83300-inflace-v-unoru-klesla-na-0-6-procenta>
12. *Českomoravská konfederace odborových svazů* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z : http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1251.pdf
13. http://www.cmkos.cz/data/articles/down_1310.pdf
14. *Ekonomický server ČTK* [online], c 2010 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z :
http://www.financninoviny.cz/zpravy/fitch-zadluzeni-cr-do-konce-2010-vzroste-na-40-8-procenta-hdp/398819&id_seznam=5921
15. http://www.financninoviny.cz/zpravy/slovensko-pred-rokem-zavedlo-novou-menu-euro/414998&id_seznam
16. *Ekonomika sme.sk* [online], [cit. 2010-03-16]. Dostupné z :
<http://ekonomika.sme.sk/c/4247891/kriza-zastihla-slovensko-na-vrchole-ekonomického-rastu.html>
17. *Eurostat* [online], [cit. 2009-02-15]. Dostupné z :
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/guip/introAction.do?init=1>
18. *Evropská centrální banka* [online], [cit. 2010-02-15]. Dostupné z :
<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004cs.pdf>
19. <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200612cs.pdf>
20. <http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr200805cs.pdf>

21. *EurActiv* [online], c 2003 - 2010, [cit. 2010-02-18]. Dostupné z :
<http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/slovensko-v-erm-2>
22. *EUR-lex* [online], [cit. 2010-02-16]. Dostupné z :
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:181:0043:0044:SK:PDF>
23. *Evropská komise* [online], [cit. 2010-02-18]. Dostupné z :
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/euro/zavedeni_cs.htm#_Slovensko
24. *Finanční centrum o penězích* [online], c 2000 – 2010, [cit. 2010-03-18]. Dostupné z :
<http://openiazoch.zoznam.sk/info/zpravy/zprava.asp?NewsID=84863>
25. *Finanční krize* [online], c 2009, [cit. 2010-03-08]. Dostupné z :
<http://www.hospodarskakrize.eu>
26. *Hospodářská komora České republiky* [online], c 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupné z :
<http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/makroekonomika/vlada-schvalila-vychodiska-z-krize-a-konvergenčni-program.aspx>
27. *Internetový server ekonomika sme.sk* [online], [cit. 2010-03-18]. Dostupné z :
<http://ekonomika.sme.sk/c/4830400/vladny-dlh-ide-do-rekordnych-vysok.html>
28. *Internetový server Finance.cz* [online], c 2000 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z :
<http://www.finance.cz/zpravy/finance/170281/>
29. *Internetový server iDnes.cz* [online], c 1999 – 2010, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z :
http://ekonomika.idnes.cz/zdrazeni-po-zavedeni-eura-na-slovensku-budou-strejit-hlidaci-pts-/eko-zahranicni.asp?c=A080511_202332_eko-zahranicni_zra
30. http://ekonomika.idnes.cz/slovaci-predbehli-cechy-euro-zavedou-asi-uz-za-rok-fs2-/eko-zahranicni.asp?c=A080428_215650_eko-zahranicni_zra

31. <http://ekonomika.ihned.cz/c1-41466840-slovensko-prilakalo-obri-investici-kia-zde-postavi-novy-zavod-na-motory>
32. <http://zahranicni.ihned.cz/c1-39395420-slovaci-jsou-rok-po-prijeti-eura-spokojeni-a-hrdi-spojui-s-nim-ale-citelne-zvyseni-cen>
33. *Internetový server Český rozhlas* [online], [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomikavevroe/_zprava/665623
34. *Internetový server Mediafax.cz* [online], [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : <http://www.mediafax.cz/ekonomika/3003999-Slovenska-ekonomika-vloni-klesla-o-4-7-procenta>
35. *Internetový server Miroslava Škalouda* [online], c 2009 [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : <http://www.skalous.net/clanky/narodni-protikrizovy-plan-15-3-2009/>
36. *Internetový server o osobních financích* [online], c 1998 – 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/slovensko-zavede-pristi-rok-euro-co-tim-ziska>
37. *Internetový server Pravda.sk* [online], [cit. 2010-03-17]. Dostupné z : http://spravy.pravda.sk/slovensko-by-malo-rast-uz-zaciatkom-roka-2010-fkl-/sk_ekonomika.asp?c=A090920_122130_sk_ekonomika_p01
38. *Internetový server Profit.cz* [online], c 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : <http://www.profit.cz/clanek/euro-na-slovenskuprechod-probehl-excelentne.aspx>
39. *Internetový server zavedení eura v ČR* [online], [cit. 2010-03-24]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1213.html
40. http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_maastricht.html
41. *Ministerstvo financí České republiky* [online], c 2005 - 2009, [cit. 2010-02-16]. Dostupné z :

- http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2007_akt21032008_.pdf.pdf
42. http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_.pdf.pdf
43. http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_dokumenty_11297.html
44. [http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_.pdf\(1\).pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_program_reforem_CR_2008-2010_.pdf(1).pdf)
45. *Ministerstvo financi Slovenskej republiky* [online], c 2005, [cit. 2010-02-16]. Dostupné z : http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/cp_dec2006_.sk.pdf
46. http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/sp_apr2009_.sk.pdf
47. http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/cp_nov2007_.sk.pdf
48. *Národná banka Slovenska* [online], [cit. 2010-03-22]. Dostupné z : http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/videogalerie/videogaleria/_cesta-slovenska-k-euru
49. *Nezávislý internetový zpravodaj prop* [online], c 2003 - 2009 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z : http://www.prop.sk/co_moze_ocakavat.html
50. *Patria online* [online], c 1997 - 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupné z : <http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1568190/cnb-inflace-se-ve-druhe-polovine-roku-dostane-kvuli-danim-predchodne-nad-inflacni-cil-od-1q10-mirny-mezirocni-rust-hdp.html>
51. *Svaz průmyslu a dopravy ČR* [online], c 2009, [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : www.spcr.cz/cz/eu/ek/obnova_ek.doc

52. *Úřad vlády Slovenské republiky* [online], c 1998 - 2010 [cit. 2010-04-02]. Dostupné z : <http://www.government.gov.sk/index.php?ID=15533>
53. *Vláda České republiky* [online], c 2009 [cit. 2010-03-31]. Dostupné z : <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/narodni-protikrizovy-plan.pdf>
54. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf>
55. *Zpravodajský server ČTK* [online], c 2010, [cit. 2010-02-17]. Dostupné z : http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/schodek-statniho-rozpoctu-slovenska-loni-stoupl-ctyrnasobne/415640&id_seznam=43
56. http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/inflace-na-slovensku-v-prosinci-poprve-od-zari-2008-stoupla/419893&id_seznam=1608
57. http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/euro-si-slovaci-oblibili-uvazuji-ale-jeste-v-korunach/415480&id_seznam=4907?id=414998&id_seznam=4907
58. *Zpravodajský server o marketingu, médiích a reklamě* [online], c 1996 - 2010, [cit. 2010-03-26]. Dostupné z : http://mam.ihned.cz/c4-10000135-34915330-100000_d

Seznam zkratek

CB	Centrální banka
ČEB	Česká exportní banka
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Česko-slovenská obchodní banka
ČTK	Česká tisková kancelář
DPFO	Daň z příjmů fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
ECB	Evropská centrální banka
EIB	Evropská investiční banka
EK	Evropská komise
EMI	Evropský měnový institut
EP	Evropský parlament
ER	Evropská rada
ERM II	Mechanismus směnných kurzů
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
IMF	Mezinárodní měnový fond
max.	maximálně
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MF SR	Ministerstvo financí Slovenska
MPSVR SR	Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenska
MSP	Malá a střední podniky
MU	Měnová unie
např.	například
NČZD	Nezdanitelná část základu daně
NERV	Národní ekonomická rada vlády
NBS	Národní banka Slovenska
NR SR	Národní rada Slovenska

SR	Slovenská republika
tzv.	tak zvané
VÚB	Všeobecná úvěrová banka
V4	Visegrádská čtyřka

Seznam tabulek

Tabulka č. 2.1 :	Plnění maastrichtských kritérií v České a ve Slovenské republice v období 2004 – 2009	23
Tabulka č. 3.1 :	Vývoj ekonomického růstu ČR v letech 2006 – 2011 (v %)	33
Tabulka č. 3.2 :	Deficit veřejných financí ČR v letech 2006 – 2010 (v % HDP)	35
Tabulka č. 3.3 :	Vývoj veřejného dluhu ČR (v % HDP)	36
Tabulka č. 3.4 :	Míra inflace v české ekonomice v porovnání s eurozónou (HICP, v %)	37
Tabulka č. 3.5 :	Vývoj hospodářského růstu SR v letech 2006 – 2011 (v %)	40
Tabulka č. 3.6 :	Deficit veřejných financí SR v letech 2006 – 2010 (% HDP)	41
Tabulka č. 3.7 :	Míra inflace ve slovenské ekonomice v letech 2006 - 2009 (HICP, v %)	43
Tabulka č. 4.1 :	Harmonogram zavedení eura ve Slovenské republice	46
Tabulka č. 4.2 :	Ratingové ohodnocení zemí V4 v roce 2009	51
Tabulka č. 5.1 :	HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EA – 16 = 100)	61
Tabulka č. 5.2 :	Průměrná cenová hladina HDP (EA – 16 = 100)	61
Tabulka č. 5.3 :	Reálný kurz vůči euru (1998 = 100; na bázi HICP)	62
Tabulka č. 5.4 :	Podíl přímých zahraničních investic z eurozóny na HDP (v %)	66
Tabulka č. 5.5 :	Podíl přímých investic do eurozóny na HDP (v %)	66
Tabulka č. 5.6 :	Dlouhodobá nezaměstnanost (%)	67
Tabulka č. 5.7 :	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti (v %)	68
Tabulka č. 5.8 :	Velikost vnitřního stěhování (na 1000 obyvatel)	68
Tabulka č. 5.9 :	Mobilita pracovní síly (počet osob na 10 000 obyvatel)	69
Tabulka č. 5.10 :	Podíl cizích státních příslušníků z celkové populace (%)	70
Tabulka č. 5.11 :	Příjmy státního rozpočtu (v % HDP)	71
Tabulka č. 5.12 :	Výdaje státního rozpočtu (v % HDP)	72

Seznam grafů

Graf č. 2.1 :	Cenová stabilita v České a ve Slovenské republice	12
Graf č. 2.2 :	Udržitelnost veřejných financí v České a ve Slovenské republice	15
Graf č. 2.3 :	Veřejný dluh v České a ve Slovenské republice	18
Graf č. 2.4 :	Nominální kurz CZK/EUR v letech 2004 – 2008	19
Graf č. 2.5 :	Vývoj směnného kurzu SKK/EUR v ERM II	21
Graf č. 2.6 :	Dlouhodobé úrokové sazby v České a Slovenské republice	22
Graf č. 5.1 :	Ekonomický růst v ČR a v eurozóně	63
Graf č. 5.2 :	Strukturální podobnost české ekonomiky k zemím eurozóny	64
Graf č. 5.3 :	Podíl exportu, směřujícího do eurozóny (v %)	65
Graf č. 5.4 :	Podíl importu, směřujícího z eurozóny (v %)	65

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB – TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TUO;
- bylo sjednáno, že VŠB – TUO, v případě zájmu z její strany, uzavře licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB – TUO, která je oprávněna v takovém to případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta

Jablůnka 543

756 23 Jablůnka

Seznam příloh

Příloha č. 1	Kompletní přehled opatření, přijatých vládou ČR
Příloha č. 2	Přehled nejdůležitějších opatření, přijatých vládou SR
Příloha č. 3	Výhody a možná rizika ze zavedení eura ve SR
Příloha č. 4	Slovenské euromince
Příloha č. 5	Etapy budování EMU
Příloha č. 6	Opatření pro posílení příjmové strany
Příloha č. 7	Změny v sociálních výdajích

Příloha č. 1**Kompletní přehled opatření, přijatých vládou ČR**

		Příjmy a výdaje VR ESA 95 (mld Kč)		
		Pvr	Vvr	(P – V)vr
I. Realizovaná a schválená opatření				
1.	Zapojení prostředků z rezervních fondů		-1,5	1,5
2.	Zvýšení garancí úvěrů MSP	-0,5		-0,5
3.	Podpora podnikatelů v zemědělství		2,3	-2,3
4.	Vázání provozních výdajů jednotlivých kapitol		-6,5	6,5
5.	Posílení programu rozvoje venkova		0,3	-0,3
6.	Investice do VaV nad rámec schváleného návrhu státního rozpočtu		0,3	-0,3
7.	Navýšení investic do dopravní infrastruktury		7,2	-7,2
8.	Navýšení platů zaměstnanců státního sektoru	0,4	2,7	-2,3
9.	Navýšení výdajů na přímě platby – kofinancování		1	-1
10.	Snížení sazby pojistného na nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti	-18,4		-18,4
11.	Snížení sazby daně z příjmů právnických osob	-6		-6
12.	Navýšení základního kapitálu ČEB			0
13.	Zvýšení pojistného krytí EGAPu			0
14.	Změna zákona o pojišťování vývozu se státní podporou			0
15.	Fiskální impulsy podpory VaV		1,9	-1,9
16.	Snížení na daně z příjmů			0
Celkem				-32,2

II Navrhovaná opatření				
1.	Slevy pro zaměstnavatele na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	-18		-18
2.	Zrušení povinnosti zálohování			0
3.	Zrychlení odpisů v 1. a 2. odpisové skupině	-9,4		-9,4
4.	Rozšíření uplatnění odpočtu DPH u osobních automobilů	-2,4		-2,4
5.	Rychlejší vratky DPH			0
6.	Garance a podpora úvěrů MSP		2,1	-2,1
7.	Dotační program na snižování energetické náročnosti budov		6	-6
8.	Posílení dotačního programu		0,6	-0,6

	PANEL			
9.	Zvýšení výdajů na zajištění dopravní obslužnosti		2	-2
10.	Odložení záloh		1	-1
Celkem II				-41,5

Příloha č. 2
Přehled nejdůležitějších opatření, přijatých vládou SR

Přehled opatření na zmírnění dopadů hospodářské krize (mil EUR)							
Číslo	Název - popis	Rozpočtové náklady v letech 2009 a 2010					Účinnost
		RVS		Fondy EU	Jiné	Spolu	
		ESA 95	cash				
1.	Zvýšení nezdanitelné části základu daně u DPFO a zvýšení zaměstnanecké prémie	367	337	-	-	367	1.3.2009 - 31.12.2010
2.	Snížení sazby pojistného do rezervního fondu solidarity pro povinné důchodové pojištění OSVČ ze 4,75% na 2%	40	40	-	-	40	1.4.2009 - 31.12.2010
3.	Zkrácení lhůty na vrácení nadměrných odpočtů u DPH ze 60 dnů na 30 dnů	2	511	-	-	511	1.4.2009
4.	Změny týkající se odpisování majetku	34	13	-	-	34	1.3.2009
5.	Změny v daňové oblasti týkající se podnikatelského prostředí	0	0	-	-	0	1.3.2009(daň z příjmů), 1.4.2009(DPH)
6.	Zjednodušení legislativních podmínek pro vytváření a udržování sociálních podniků	34	34	195	-	229	1.3.2009 - 31.12.2010
7.	Příspěvek ve výši dávek zaměstnavateli, který omezí provozní činnost tak, že nebude zaměstnancům přidělovat práci v rozsahu nejméně 4% stanoveného týdenní prac. Doby, nejdéle 60 dnů	28	28	-	-	28	1.3.2009 - 31.12.2010
8.	Příspěvek ke mzdě pracovníkům, kteří byli dosud nezaměstnaní a sami si našli zaměstnání	4	4	21	-	25	1.3.2009 - 31.12.2010
9.	Zvýšení příspěvku na docházku za prací mimo místo trvalého bydliště	2	2	10	-	11	1.3.2009 - 31.12.2010
10.	Příspěvek pro OSVČ, které byly dosud nezaměstnané	5	5	6	-	11	1.3.2009 - 31.12.2010
11.	Příspěvek pro zaměstnavatele na nového zaměstnance který byl nezaměstnaný ve výši méně než 142 EUR v bratislavském kraji a méně než 284 EUR v ostatních krajích	2	2	10	-	12	1.3.2009 - 31.12.2010

12.	Pobídky pro VaV prováděný podnikateli	100	66	-	-	100	od 2009
13.	Financování konkrétních projektů VaV	6	6	-	-	6	od 2009
14.	Pobídky pro MSP - dotace ze státního rozpočtu na programy zaměřené na podporu existujícím a vznikajícím MSP	8	8	-	-	8	od 2009
15.	Dotace ze státního rozpočtu, granty z Mezinárodního fondu na podporu vyřazení J. Bohunic a úvěry EBRD na programy zaměřené na zvýšení energetické účinnosti a zlepšení energetické infrastruktury	8	8	125	-	133	od 2009
16.	Program Obnovme si svůj dům	10	10	-	-	10	od 2009
17.	Memorandum o spolupráci a o výměně informací v oblasti spolufinancování malých a středních podnikatelů	0	0	-	-	0	15.1.2009 - 31.12.2010
18.	Zvýšení základního kapitálu SZRB o 33 mil. EUR, EXIMBANKA o 11 mil. EUR, navýšení prostředků ve fondech EXIMBANKA o 30 mil. EUR a příprava čerpání úvěrů od EIB v objemu 50 mil. EUR za rozvojem financování programů pro MSP	0	74	-	50	124	v roce 2009
19.	Dotace na nákup nového automobilu za podmínky likvidace starého vozidla	31	55	-	-	55	9.3.2009 - 31.12.2009
20.	Poskytnutí návratné finanční výpomoci ŽS Cargo, a.s. a Železničím SR	0	236	-	-	236	v roce 2009
Celkem		680	1439	242	175	1940	

Příloha č. 3

Výhody a možná rizika ze zavedení eura ve SR

K nejvýznamnějším a nejlépe představitelným výhodám přechodu na společnou měnu patří zajisté odstranění transakčních nákladů, které jsou dány zrušením poplatků při výměně mezi domácí měnou a eurem. Tyto roční úspory se mezi zeměmi liší, NSB odhadovala úspory ve SR na úrovni 0,36 % HDP. V zemích s vyspělými finančními službami jsou tyto úspory ještě nižší, např. ve Velké Británii je úroveň úspor odhadována na 0,1 % HDP. Úspory se týkají pouze části nepodnikatelského obyvatelstva, např. lidí, kteří cestují, ale především se úspora týká podnikatelů, vyvážejících své produkty do zemí eurozóny. Tyto ne příliš velké úspory transakčních nákladů jsou na druhé straně kompenzovány poklesem transakčních výnosů bank ze strany příjmů, které do té doby plynuly bankám při výměně slovenských korun za eura.

K dalším výhodám lze zařadit např. odstranění kurzového rizika. Zde se jedná o odstranění volatility kurzů, která se může negativně projevit na ziscích exportujících podniků. Úspory ze snížení kurzového rizika jsou ze strany NBS pro SR odhadovány na 0,02 % HDP. Důvodem ovlivňujícím tuto výši je dle NBS málo využívané pojištění měn proti kurzovému riziku.

Cenová transparentnost vyjadřuje díky jednotné měně pro domácí subjekty možnost jednoduchého srovnání cen za jednotlivé statky.

Mezi zpochybnitelné výhody při přijetí eura zde uvádím dosažení vyššího ekonomického růstu a životní úrovně. Ze statistických dat je patrné, že ekonomiky patřící do eurozóny (Německo, Francie, Itálie apod.) dosahují nižšího ekonomického růstu, než je tomu v zemích, stojících mimo eurozónu (Velká Británie, Dánsko, Švédsko). Dále lze také zpochybnit, že vstup do EMU zajistí finanční stabilitu, co se týká rozpočtové disciplíny. Státy by tak měly plnit závazky vyplývající z Paktu stability a růstu, hospodařit s veřejnými financemi do maximálního povoleného deficitu, a to 3 % HDP. Mezi hlavní zastánce, kteří se zasazovali o tento pakt patří Německo a Francie, a je kupodivu, že právě tyto země závazky dlouhodobě porušovaly a porušují.

V zemích EMU existují značné rozdíly v ekonomické výkonnosti a hospodářských cyklech, v hospodářských a sociálních politikách, zájmech a existují zde značné regulace na trzích, zejména na trhu práce, vyskytuje se zde nepružná pracovní síla, nepružné ceny a mzdy. Tyto faktory znamenají vysokou pravděpodobnost vzniku negativních asymetrických šoků.

Názor odpůrců eura zní, že EMU se stává nástrojem politické centralizace a shora uskutečňované harmonizace Unie. Měnové sjednocení Evropy urychluje ekonomickou integraci Evropy na chybném základě: na centrálně řízené harmonizaci, ne na bázi konkurence. Na rozdíl od USA dochází slovy Václava Klause v EU k „*plíživé harmonizaci*“ v daňových a sociálních systémech a v jiných ekonomických oblastech. Důkazem toho jsou reálně uskutečňované návrhy a kroky, např. minimální sazby nepřímých daní a návrh na rovnou daň z příjmů.

Po ztrátě slovenské koruny a měnového kurzu se NBS vzdá možnosti nákupu a prodeje deviz ovlivňovat nominální kurz, pomocí kterého v minulosti mohla ovlivňovat ekonomický růst.

Problémem není jen ekonomická výkonnost, ale zejména značné zaostávání v cenové úrovni a struktuře ekonomiky. Cenová hladina ve SR před vstupem do EMU byla stále výrazně nižší, než v zemích eurozóny. V roce 2005 dosahovala SR pouze okolo 57 % průměru EU, přitom v Portugalsku čtyři roky před vstupem do eurozóny tomu bylo 75 % průměru EU. V roce 2009 SR dosáhla přibližně 70 % cenové úrovně EU. Při takto vysokých rozdílech v cenových hladinách existují významné tlaky na vyšší inflaci a rychlejší přibližování se k cenové hladině EMU (prostřednictvím vyšší inflace, než v zemích EMU).

Samozřejmě mezi rizika můžu zařadit také počáteční náklady pro firmy a státu na úpravu informačních systémů, výměnu peněz, přepočty cen⁴.

⁴ PEČINKOVÁ, I. *EURO versus KORUNA*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 153 - 158 s. ISBN 978-80-7325-120-8

Příloha č. 4 Slovenské euromince

Licní strany euro mincí

Rubové strany euro mincí

(Pro lepší viditelnost slovenských znaků jsou mince zvětšeny)

Zdroj : <http://www.government.gov.sk/index.php?ID=1037>

Zdroj : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_maastricht.html

Příloha č. 6 Opatření pro posílení příjmové strany

1 Daň z příjmů fyzických osob (DPFO)

V této oblasti došlo ke snížení výdajových paušálů pro podnikatele, odhadovaný výnos činí 1,5 mld. Kč. v roce 2010 a 1,6 mld. Kč. v roce 2011

2 Majetkové daně

Od 1. 1. 2010 se zdvojnásobila sazba daně z nemovitostí, týkající se většiny budov a pozemků. Výnos je odhadován na 2,8 mld. Kč (2010), 2,9 mld. Kč (2011)

3 DPH

Od 1. 1. 2010 se zvýšily obě sazby DPH o 1. p.b.. Základní sazba se zvýšila z 19 % na 20 % a snížená sazba vzrostla z 9 % na 10 %. Výnos je odhadován na 17,8 mld. Kč (2010), 18,1 mld. Kč (2011).

4 Spotřební daň

Od 1. 1. 2010 vstoupily v platnost úpravy následujících daní.

⇒ Navýšení spotřební daně z pohonných hmot o 1 Kč na litr. Výnosy : 7,6 mld. Kč (2010), 7,7 mld. Kč (2011).

⇒ Zvýšila se spotřební daň z lihu z 26 500 Kč na hektolitr etanolu (mimo líh z ovocných destilátů).

⇒ Zvýšila se také spotřební daň z piva, základní sazba vzrostla o 8 Kč (z 24 Kč na 32 Kč na hektolitr) za každé celé procento extraktu. Snížená sazba vzrostla o 4 až 7,2 Kč. Záleží zde na produkci jednotlivých pivovarů, od toho se také sazba odvíjí. Výnos je odhadována na mezi lety 2010 – 2012 na 1,2 mld. Kč.

⇒ Zvýšila se spotřební daň z tabákových výrobků. Pevná sazba daně dříve činila 1,03 Kč/kus a v současnosti 1,07 Kč/kus, minimální výše daně vzrostla z 1,92 Kč/kus na 2,01 Kč/kus. Vzrostla také daň z tabáku z 1280 Kč/kilo na 1340 Kč/kilo.

Odhadovaný výnos činí 1,8 mld. Kč (2010) a v následujících dvou letech 2 mld. Kč ročně.

5 Sociální a zdravotní pojištění

Od 1. 1. 2011 dojde ke snížení sazby nemocenského pojištění o 0,9 %. Navýšil se strop pro vyměřovací základ u pojistného z 48násobku průměrné měsíční mzdy na 72násobek, zrušily se slevy na pojistném. V roce 2010 by měly vzrůst příjmy, vlivem těchto změn o 32,6 mld. Kč, o 1,6 mld. Kč (2011)⁶⁵.

⁶⁵ *Internetový server zavedení eura v ČR* [online], [cit. 2010-04-18]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_2010_pdf.pdf

Příloha č. 7 Změny v sociálních výdajích

1 Výdaje související se sociálním a zdravotním pojištěním

V této oblasti došlo k úpravě vyměřovacího základu platby státu do systému veřejného zdravotního pojištění. Byla stanovena pevná částka 5355 Kč s platností od 1. 1. 2010. Odhadovaná úspora by v roce 2010 měla činit 4,5 mld. Kč, 7 mld. Kč (2011). Na státní rozpočet tato úprava bude mít pozitivní dopad, ovšem na druhou stranu se zhorší saldo veřejného zdravotního pojištění. Takže celkový dopad na veřejné rozpočty je roven nule.

2 Výplaty sociálních dávek

U výplat z nemocenského pojištění došlo při výpočtu ke změně parametrů dávek. Od 1. 1. 2010 do konce roku 2010 se při úpravě denního vyměřovacího základu pro výpočet peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství počítá do částky první snížená hranice 90 %. Nemocenská a peněžitá pomoc v mateřství za každý kalendářní den v období od 1. 1. 2010 do konce roku 2010 představuje 60 % denního vyměřovacího základu. Změny nastaly i v oblasti podpůrčí doby u ošetřovného, která činí pro osamělého zaměstnance, starajícího se o dítě do 16 let s neukončenou povinnou školní docházkou 13 kalendářních dnů. Snížila se také procentní sazba, týkající se denní dávky nemocenského pojištění v případě pracovní neschopnosti (od 31. dne do 60. dne pracovní neschopnosti se snížila sazba z 66 % na 60 %, od 61 dne se sazba snížila z 72 % na 60 %). Odhadovaná úspora činí 4,4 mld. Kč.

3 Mzdová politika

V této oblasti (ve státním sektoru) dochází k rušení funkčních pracovních míst. Úspora je odhadována na 3,8 mld. Kč. Zde je ovšem důležité odečíst snížení odvodů z pojistného a daní, které činí přibližně 1,8 mld. Kč.

4 Zmrazení důchodů

Velikost důchodů je v ČR stanovena tak, aby odpovídala růstu cen a dále také alespoň jedné třetině růstu reálné mzdy, ta musí činit nejméně 2 %. Poslední zmíněná podmínka

nebyla splněna, proto se vláda nerozhodla provést valorizaci k 1. 1. 2010. Odhadovaná úspora činí 6,9 mld. Kč v roce 2010, 4,5 (2011)⁶⁵.

⁶⁵ *Internetový server zavedení eura v ČR* [online], [cit. 2010-04-18]. Dostupné z : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_2010_pdf.pdf